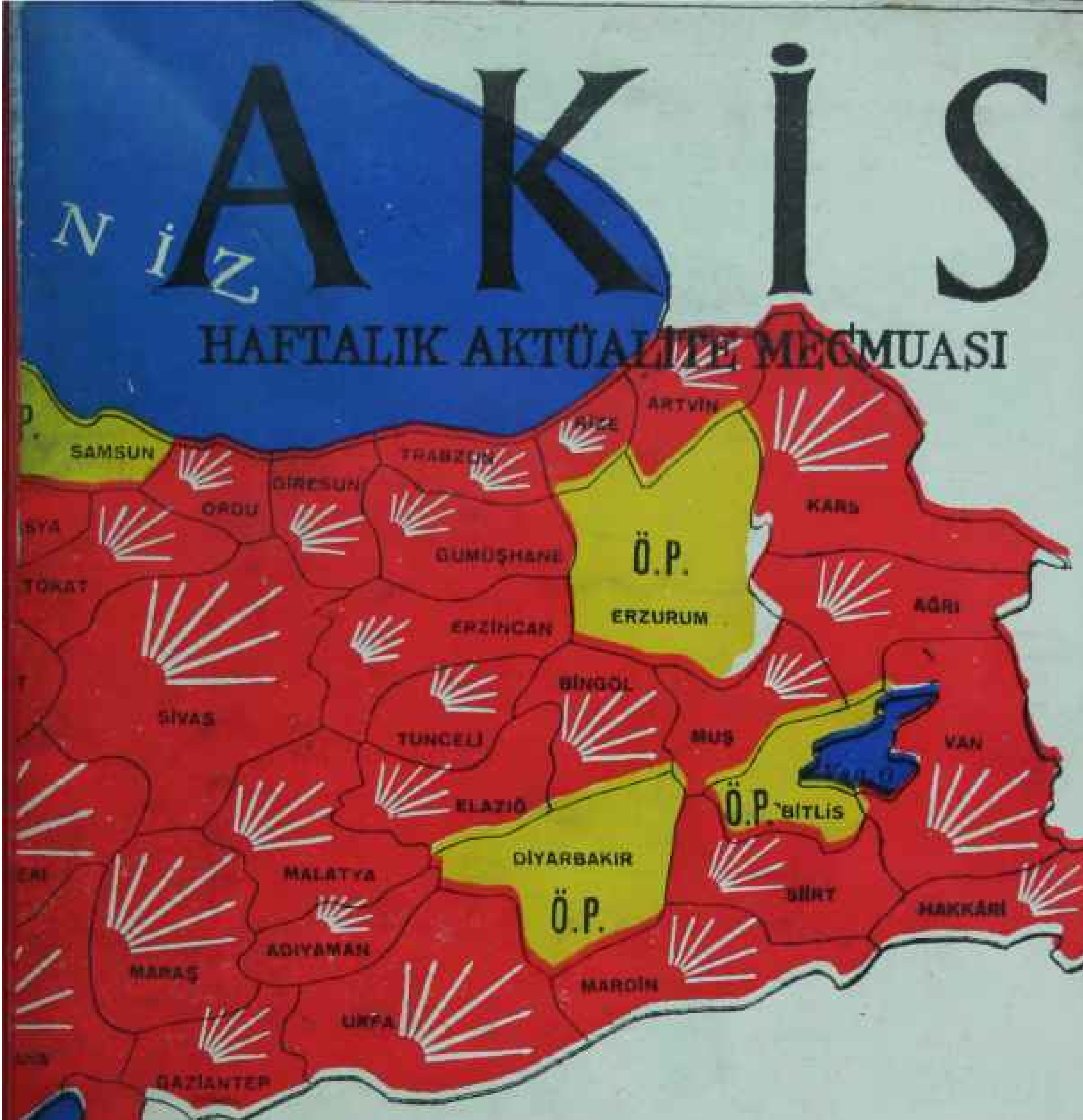
AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

PARTİLERİN KUVVETİ

Milletvekillerinin yarısını veya yarıdan fazlasını C.H.P. nin çıkaracağı iller

Ö.P. — Milletvekillerinin yarıdan fazlasını Öteki Partilerin çıkaracağı iller

KÖYDE
ŞEHİRDE
HERYERDE HERZAMAN
ZİRAAT BANKASI
1863

Bir gelin teni gibi
taze ve pürüzsüz bir cilde
sahip olmak için...
...münhasıran kremli ve iyi kaliteli bir tuvalet sabunu kullanmanız şarttır. Terkibinde krem hassaları bulunan ve aynı zamanda bir güzellik müstahzarı olan yegâne tuvalet sabunu KREMLİ PURO TUVALET SABUNUDUR.
Kremli PURO TUVALET SABUNU
PURO TUVALET SABUNU
KREMLİDİR
PURO
CİLDİ BESLER,
YUMUŞATIR, KORUR
SİYAH BENEK VE LEKELERİN
TEŞEKKÜLÜNE MANİ OLUR
CİLDİNİZİN CAZİBE
VE GÜZELLİĞİNİ ARTIRIR
Faal - 2002 — 170

A K İ S

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Yıl: 8, Cilt: XXII, Sayı: 379

Yazı İşleri:

Rüzgârlı Sokak No: 15

Tel: 11 89 92 — 10 61 96

P. K. 582 Ankara

*

İdare:

Rüzgârlı Sokak No: 15

Rüzgârlı Matbaa

Tel : 11 52 21

*

Başyazar

Metin Toker

*

AKİS Neşriyat Ltd. Şirketi adına imtiyaz sahibi ve Müessese Müdürü

Mübin TOKER

*

Yazı İşlerini fiilen idare eden Mesul Yazıişleri Müdürü

Kurtul ALTUĞ

*

Karikatür :

TURHAN

*

Fotoğraf :

Hüseyin EZER

Associated Press

Türk Haberler Ajans.

*

Klişe :

Doğan Klişe

Bu mecmua Basın Ahlâk yasasına uymayı taahhüt etmiştir.

Abone şartları:

3 aylık (12 nüsha) : 10.00 lira

6 aylık (25 nüsha) : 20.00 lira

1 senelik (52 nüsha) 40.00 lira

İlân şartları :

Santimi: 20 lira

S renkli arka kapak : 1.500 TL,.

İlân işleri:

Telefon : 11 52 21

Dizildiği yer:

Rüzgârlı Matbaa

Basıldığı yer :

Güneş Matbaacılık T.A.Ş.

FİYATI: 1 LİRA

Basıldığı tarih : 1.10.1961

Kapak resmimiz

Seçim Haritası

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları,

AKİS'in 1960 yılında neşrettiği Seçim Haritası

Bundan bir buçuk yıl kadar önce, 1960 yılının Mart ayı başında bir harita bütün siyasi çevreleri altüst ediyor, halkın geniş alâkasını topluyor ve D. P. Grubunda bomba gibi patlıyordu. Harita, AKİS'in o tarihte yayınladığı ilk Seçim Haritasıdır. Haritada, o an bir seçim yapılsa illerin nasıl paylaşılacağı, yani memleketteki siyasi kuvvet muvazenesinin ne olduğu gösterilmekteydi. Kapışılan haritanın ertesi hafta ikinci bir baskısını yapmak lûzumu hasıl oldu. Haritanın yarattığı büyük tesir, son derece dikkat ve ihtiyatla, tamamile objektif şekilde hazırlanmasının neticesi oldu. Bilhassa D. P. Grubunun üyeleri bunda, bir süredir bildikleri, fakat itirafa cesaret edemedikleri gerçeğin renkli kâğıt üzerine aksetmiş levhasını gördüler. AKİS'in, haritayı il il izah eden SEÇİMLER yazısı şöyle bitiyordu:

"Partilerin bugünkü kuvvetlerini göz önünde tutmak gerekirse C. H. P. nin 306 milletvekilliğine mukabil D. P. nin 131 milletvekilliğine sahip bulunduğu, fakat 169 milletvekilinin ortada olduğu görülecektir. C. K. M. P. 4 sağlam milletvekiline sahiptir. Bu ihtiyatlı bilânço seçimlerin yenilenmesi mevzuunda D. P. ye hakim şiddetli tereddütleri izah etmektedir."

D. P. bu tereddütleri yenemedi, Seçim Haritasıyla gözleri açılmış D. P. büyükleri Kayseri Hâdiselerinden sonra memlekette ekseriyeti kaybetmiş bulunduklarını daha da iyi gördüler, hûlus ile millet iradesine boyun eğecek yerde gitmemenin çârelerini araştırmaya koyuldular ve bilinen âkibetlerini elleriyle hazırladılar.

Mutlu bir İhtilâlden ve bir buçuk yıllık Milli Birlik İdaresinden sonra, millet iradesinin yeniden tecelli edeceği şu sırada AKİS ikinci Seçim Haritasını yayınlıyor. Birinci haritaya haktan ölçülerin eşi ölçülerle hazırlanmış bu haritanın da aynı geniş alâkayı uyandıracağı şüphesizdir.

Kuvvetler muvazenesi bu defa, seçim sisteminin değişmiş olması neticesi, farklı rakkamlar ortaya çıkarmaktadır. Nisbi temsilde ekalliyette kalan oylara da milletvekillikleri düştüğünden tek partiyle temsil edilecek iller ya hiç olmayacak, ya pek az olacaktır. Ancak seçime katılan seçmen sayısının milletvekili adedine taksim edilmesiyle tesbit edilen barajı her parti her ilde geçemeyeceğinden şanslı ve şanssız partiler gene de belirecektir.

Haritada, C. H. P. nin dışındaki kuvvetler "Ö. P. =Öteki Partiler" rümuzuyla gösterilmektedir. Bunun sebebi, harita üzerinde, bütün küçük partilerin durumlarını işaret etme imkânsızlığıdır. O takdirde harita, ilmi kıymetini kaybedecek, bir nevi falcılık haline gelecekti. Zaten memlekette C. H. P. ve C. H. P. ye karşı kuvvetler şu seçimde mücadele ettiğine göre, bölük pörçük bir haritaya da lüzum yoktur.

Saygılarımızla AKİS

Cilt: XXII, Sayı: 379

AKİS

HAFTALIK AKTUALİTE MECMUASI

2 EKİM 1961

S E Ç İ M L E R

İnönü Malatya da **halkın** içinde

Taş *toprak: İsmet Paşa*

Partiler

Kim kazanacak?

(Kapaktaki Harita)

Seçim zamanı, bir tozkoparan fırtına içinde vatandaşların etraflarını görmeye çalıştıkları, partilerin en tatlı hayallerini kurdukları, adayların' parlak limitlerden koyu ümitsizliklere, koyu ümitsizliklerden parlak ümitlere bir anda -ve günde bir kaç kere- geçtikleri, iç ve dış müşahitlerin doğru teşhis koymak için çırpındıkları bir devredir. İçinde yaşadığımız ve tabiatı icabı bu hususiyetleri taşıyan şu günler, son hâdiselerin memleketimizde doğurduğu "siyasi anafor" sebebiyle daha da karışık, fakat o nisbette alâka çekici bir manzara meydana getirmektedir.

Kim kazanacak?

Günlerden beri milyonlarca insanın aklında, kalbinde yatan sual budur. Elbette ki bir serbest seçimin neticesini evvelden ve kıl payı kadar dahi hatasız şekilde tahmin etmenin yolu, çaresi henüz bulunmamıştır. Fakat objektif müşahedelere, adına Seçim Coğrafyası denilen yeni ilim dalının ışıkları eklendiğinde umumi bir fikir elde etmek kabil hale gelmektedir.

Bir doğru neticeye varabilmenin ilk şartı, duruma peşin hükümsüz ve parti gözlükleri çıkarılarak bakılabilmesidir. Bu yapılmadı mı A. P. büyüğü Ragıp Gümüşpala gibi "A. P. tek başına iktidarı alacaktır", C. K. M. P. büyüğü Fuat Arna gibi "C. K. M. P. İstanbuldan 20 milletvekili çıkaracaktır", Y. T. P. büyüğü Fahreddin Kerim Gökay gibi "Mücadele C. H. P. ile T. T. P. arasında olacaktır ve bu mücadelede Y. T. P. kuvvetlidir", bazı C. H. P. büyükleri gibi "400 milletvekilliği cebimizdedir" tarzında güldürücü beyanlarla ortaya çıkmak mukadder hale gelmektedir.

AKİS, aşağıda okuyucularına seçimlere ait ilk ciddi tahmin bilançosunu vermektedir. Bu bilanço bir yandan geride bıraktığımız seçimleri» son Referandumun meydana getirdiği reylerin ve istatistiklerin, diğer taraftan her ilde halkın bugünkü vaziyetinin, fikir ve düşüncelerinin kaşılaştırılması suretiyle ve en objektif, ihtiyatlı ölçüler içinde hazırlanmıştır. Bu çalışmalar sırasında yeni seçim sistemimizin ve onu düzenleyen kanunun hususiyetleri dikkatle göz önünde tutulmuştur.

1961 Türkiyesinin siyasi durumu, Ekim ayının başında, seçimlere iki hafta kala şöyle görünmektedir:

Marmara Bölgesi

*On i*le sahip Marmara Bölgesi, çok partili hayata girdiğimizden bu yana daima İstanbulun siyasi tesiri altında kalmış ve umumiyetle, hinterlandı olduğu bu büyük merkez istikametinde oy kullanmıştır. 1957 se-

çimlerine kadar D. P. lehinde vaziyet alan Marmara Bölgesinde ondan sonra temayül, bir nisbet dahilinde D. P. aleyhinde gelişmiştir. Ancak, büyük değişiklik İhtilâli takiben olmuş ve önceki seçimlerde, fanatik olduğundan dolayı değil, gerçekten memlekete faydalı olduğu inancı içinde D. P. ye oy vermiş bölgenin gözleri açılmıştır. Marmara Bölgesinde, hususiyeti olan iki ilin dışındaki iller önümüzdeki seçimlerde takdirlerini bu ölçüyle kullanacaklardır. Bunun sebebi,iktisadi olduğu kadar kültüreldir de.. Marmara Bölgesi, 1961 Seçimlerinde 84 milletvekili, 29 senatör çıkaracaktır.

Edirne: Edirnede dört parti de seçimlere girmektedir. Bu ilde, 1950'den itibaren D. P. daima rahat ekseriyet sağlamış, C. H. P. oyları ise talihsiz 1954 seçimlerinde % 34, 80'e düştükten sonra 1957'de ancak % 37, 26'ya yükselebilmiştir. Fakat Edirne, Referandumda % 63 nisbetinde Evet demek suretiyle bütün bölgedeki görüş değişikliğinin tesirini belli etmiştir.

Bu karışık durum Edirnede C. H. P. A. P.ve Y. T. P. ye ümit vermektedir. Baraj 24 bin civarında olacağından 1957'de topu topu 6873 oy toplamış olan C. K. M. P. nin hiç bir şansı yoktur. 1957'de D. P. 55. 269, C. H. P. 38. 686 oy almıştır, Edirnede A. P. ve Y. T. P. eski D. P. nin hizipleri tarafından kurulmuştur. Y. T. P. milletvekilleri listesinin başına Menderesin avukatı Talat Asalı almış, A. P. ise senatör adayı olarak Seyfi Kurtbeki göstermiştir.

Bu vaziyette, 5 milletvekilliğinden 3'ü göçmen oylarını bu defa almalı suretiyle büyük bir hamle kaydeden C. H. P. ne gidecek, öteki iki taneyi A. P. ile Y. T. P. alacaktır. C. H. P. için en kötü ihtimal, 2 milletvekilliğidir. Fakat, ekseriyetle İktidar Partisi lehinde oy kullanan göçmenlerin en kuvvetli Müstakbel İktidar Partisi olarak C. H. P. yi görmeleri da ha ziyade ilk ihtimali kuvvetlendirmektedir.

Kırklareli: Muhalefet yıllarında Kırklarelinin C. H. P. teşkilâtı, bu partinin Trakyada en iyi çalışan teşkilâtı olmuştur. D. P. ise bu ilde 1954 ile 1957 arasında % 62, 29'dan % 52 82'ye düşmüştür. Referandumda Evet'lerin nisbeti % 60 olmuştur.

Kırklarelinde seçimlere dört partide katılmaktadır. Baraj, 25 bin civarında olacaktır. Talihsiz C. K. M P. 1951'de sâdece 3. 983 oy toparlayabilmiş olduğundan bir varlık göstermesi bahis konusu değildir. 4 milletvekilliğinden yarısını veya yarıdan çoğunu C. H. P. nin çıkaracağı muhakkaktır.

Tekirdağ: Durum, Kırklarelindekinin eşidir. Orhan Öztrakın C. H. P. listesinin başında bulunması ayrı bir kuvvet teşkil etmektedir. 1954 ile 1957 arasında D. P. oyları burada da % 63, 22'den % 51, 74'e düşmüştür. Referandumda ise, ormanlık bölgelerine rağmen Hayırların nisbeti % 39'u aşmamıştır.

Tekirdağda seçimlere 4 parti de katılmaktadır. Ancak, baraj 30 bin civarında olacağından 1957'de 7.131 oy alan C. K. M. P. nin hiç bir şansı yoktur. Y. T. P. Hayri Mumcuoğludan medet ummaktadır. C. H. P. nin 4 milletvekilliğinin yarısını veya yarıdan fazlasını alacağı muhakkaktır.

İstanbul: 1957 seçimlerinde C. H. P. en büyük hamleyi bu ilde yapmıştır. 1950'de oyların % 26, 25'ini, 1954'te % 27, 20'sini alan C. H. P. bu nisbeti 1957'de % 41, 40'a çıkarmıştır ki nisbet olarak böyle bir artış rekordur. İstanbul, istikrar ve huzur isteyip bunu C. H. P. de gördüğünden başka D. P. ye karşı ilk ayaklanan şehirdir de.. C. H. P. listesinin kuvveti ve ekalliyetlerin bu defa geniş ölçüde C. H. P. yi destekleme temayülleri C. H. P. lehindeki başka faktörlerdir. İstanbul, bilhassa C. H. P. nin ciddi kampanyası neticesi, Referandumda % 77 nisbetinde beyaz oy kullanmıştır.

Teşkilât olarak, İstanbulda en kuvvetli teşkilâta C. H. P. sahiptir. Eski D. P. hizipleri A. P. ve Y. T. P. yi kurmuşlarsa da, akış istikameti A. P. olmuştur. Buna mukabil, İstanbulda C. K. M. P. de organizedir. Seçimlere 4 parti de katılmaktadır. Baraj 27 bin civarında olacaktır.

1957 seçimlerinde İstanbuldan C. K. M. P. 25. 776 oy, Y. T. P. nin vârisi olduğu Hür. P. ise sadece 14. 847 oy alabilmiştir. Buna rağmen bunlardan birincisinin bu defa bir kaç, ikincisinin ise bir iki milletvekili çıkarmasını beklemek lâzımdır. C. H. P. nin 31 milletvekilliğinin yarısını veya yarıdan fazlasını alması muhakkaktır.

Kocaeli: Bu ilde D. P. kuvvetini, hizipleşmelere rağmen sonuna kadar muhafaza etmiştir. 1957 seçimlerinde C. H. P. ye kaptırdığı oy nisbeti % 5, 86'dan ibaret kalmıştır. Fakat İhtilâlden sonra Kocaeli de bölgesinin şartlarını kazanmış ve Referandumda % 59 nisbetinde Evet demiştir.

Kocaelide seçimlere 4 parti de katılmaktadır. Baraj, 25 bin civarında olacaktır. C. K. M. P. Kocaelide yok gibi bir şeydir. 1957'de 5. 919 oy alabilmiştir ve bu defaki listesine de ancak tanınmamış emekli subaylar bulabilmiştir. Listeler ilân edildikten sonra, A. P. listesinde dördüncü bulunan aday da hemen istifasını vermiştir. Başında Nihat Erim bulunan C. H. P. listesinin, üçüncü aday Turan Güneş olduğundan milletvekilliklerinin yarıdan 1 fazlasını alarak 3 milletvekili çıkarması kabildir. C. H. P. için en kötü ihtimal, 2 milletvekilliğidir.

Sakarya: Referanduma, Y. T. P. nin tavsiyesine rağmen % 53 nisbetinde Hayır demiş olan Sakarya C. H. P. aleyhtarı vaziyetini muhafaza eden ender Marmara Bölgesi illerinden biridir. Bu aleyhtarlık, pek eski bir köke dayanmakta ve bölgedeki bazı unsurların desteğini bulmaktadır. 1950'den bu yanaki seçimlerde D. P. hep

Gümüşpala Aydında karşılanıyor

yüzde altmış civarında dolaşmışken C. H. P. son defa ancak % 28, 70 oy toparlayabilmiştir.

Sakaryada seçimlere 4 parti de katılmaktadır. 7. T. P. Genel Başkanı Ekrem Alican adaylığını, Hür. P adayı olarak 1957'de kaybettiği bu ilden koymuştur. Baraj 25 Un civarında olacaktır. 1957 seçimlerinde 6. 086 oy alan C. K. M. P. nin şansı yoktur. C. H. P. 6 milletvekilliğinden en fazla 2 tanesini alabilecektir. A. P. nin şansı, Alicana rağmen Y. T. P. den Sakaryada bile fazladır.

Bilecik: Marmara bölgesinde 1957 seçimlerinden sonra İhtilâlden fince dahi C. H. P. ne ciddi şekilde meyletmiş olan bu ilde 2 milletvekilliğinden asgari yarısını C. H. P. mutlaka alacaktır.

Referanduma da % 60 nisbetinde

Aksal Kastamonuda konuşmasını yapıyor

D. P. den C. H. P. ye

Evet diyen Bilecikte baraj 25 bin civarında olacağından 1957'de 4.545 oy alan cılız C. K. M. P. için bir şans mevcut değildir. Y. T. P. ise seçimlere hiç girmediğinden eğer 2 milletvekilliğinden C. H. P. sâdece birini alırsa öteki A. P. ye gidecektir.

Bursa: Kendi hususi durumu ve bazı bağlılıkları dolayısıyla Referandumda % 53 nisbetinde Hayır diyen Bursanın 11 milletvekilinden ancak yarıdan azını C. H. P. kazanabilecektir. 5 milletvekili, C. H. P. için zafer olacaktır. 4 partinin de katıldığı bu ilde baraj 30 bin civarındadır. C. K. M. P. 1957'de ancak 14. 347 oy alabildiğinden ve Bayara bağlı eski D. P. oylarının bu partiye gitmesine pek imkân bulunmadığından Bölükbaşının partisi şanslı sayılamaz. Y. T P. milletvekilini belki barajı aşıp çıkarabilecektir. Bursada şans, daha ziyade A. P. nindir.

Balıkesir: Bölgenin en alaka çekici illerinden biridir. Son seçimlere kadar D. P. yi sıkı sıkıya tuttuğu halde İhtilâlden bu yana çok uyanmış ve çok farklı istikamet almıştır. Nitekim Referanduma % 53 nisbetinde Evet demiştir.

Bahkesirde 4 parti de seçimlere katılmaktadır. Baraj 27 bin civarında olacaktır. C. K. M. P. 1957'de 4. 248 oy alabilmiştir. Y. T. P. nin de fazla bir şansı mevcut olmadığından 11 milletvekilliğini daha ziyade, yarıdan fazlasını C. H. P. almak suretiyle C. H. P. ve A. P. paylaşacaklardır.

Çanakkale : Çanakkale de Balıkesirin hususiyetlerine sahiptir. Üstelik orada 1954-57 arasında D. P. oyları

63, 40'dan % 55, 78'e düşmüştür. Çanakkale Referanduma ise % 52 nisbetinde Evet demiştir.

Çanakkalede baraj 30 bin civarında olacaktır. 1957'de Çanakkaleliler C. K. M. P. ye 5. 859 oy vermişlerdir. İhtilâlden sonra ise, öteki illerin aksine Y. T. P. gelişmiştir. 5 milletvekilliğinden yandan fazlası C .H. P. ye gidebilir. C. H. P. için en kötü ihtimal 2 milletvekilliğidir.

Ege Bölgesi

Sekiz ile sahip bu bölge, bütün bölgeler içinde vereceği netice en ziyade alâkayla beklenen bölgedir. Fi--e, siyasi bakımdan Serbest Fırkamı hatıralarına, ekonomik bakımdan müstehlikten çok müstahsil olmasına dayanan sebeplerden dolayı işin başından itibaren) D. P. yi desteklemiştir. Bu bölgede, kültür seviyesinin yüksek olmasına rağmen kuvvetli bir. D. P. teşkilâtı ve onun militanları bir nevi efsane yaratmaya muvaffak olup geçmiş iktidarla Ege arasında sağlam bağlar kurabilmişlerdir.

İhtilâlden sonra, D. P. nin 1 numaralı vârisi A. P. nin Ege mıntıkasında süratle gelişmesinin sebebi budur. Ancak, A. P. nin eski iktidar başlarının âkibetiyle alâkalı vaadlerinin tahakkuk etmemesi karşısında bu partiye infial duyulmaya başlanması da bu yüzden olmuştur. Halen, Öteki Partiler bakımından Ege kaynayan bir kazandır. Fırtınadan C. K. M. P. nin bir fayda sağladığı muhakkak olmakla beraber bunun nisbeti kesin olarak belli değildir. Fakat bunun C. K. M. P. nin propagandasını yaptığı. A. P. lilerin korktuğu nisbette olmaman kuvvetle muhtemeldir. Asıl büyük ihtimal. Egede seçime iştirak nisbetinin düşük olmasıdır. Her halde, bir büyük heyecan, dalgası Egede esmeyecektir.

C. H. P. ye gelince.. 1957 seçimlerinden itibaren bu parti Egede büyük ve süratli inkişaf kaydetmiş, bir çok ili "ortada" duruma getirmiştir. • Bunda, D. P. nin ekonomi politikasının iflas etmesi başlıca rolü oynamıştır. Ancak, ihtilâlden sonra ekonomik durumun tabiatıyla selah bulmamış olması, C. H. P. yi istikrar unsuru gören geniş müstahsil tabakaların varlığına rağmen geçmişi arama temayülünü doğurmamış değildir.

Ege, 1961 seçimlerinde 64 milletvekili ve 23 senatör çıkaracaktır.

Manisa: D. P. nin, dolayısıyla ondan sonra kurulan A. P. nin en ziyade şanslı olduğu Ege lll Manisadır. Ancak, Manisanın D. P. nin Şem'i Ergin tipi mutedil ve realist tiplerine mi, yoksa bu partinin dalma habis ruhu solünü oynamış Samet Ağaoğlu gibi meş'um politikacılarına mı bağlandığı bu seçimde belli olacaktır.

C. H. P. 1950'den 1957'e kadar Manisada daima düşmüş, Uç seçimde sırasıyla oyların % 41, 36 % 33, 60 - % 33, 17 sini almıştır. Ancak bu son 1957 seçimlerinde Karaosmanoğluların Hür. P. de oyların % 7, 50 sini almıştır. Referandumda Manisa % 56 nisbetinde Hayır demiştir ve bunda A. P. nin teşviki birinci derecede rol oynamıştır.

Bugün Manisada üç parti seçime katılmaktadır: A. P., C. H. P. ve C. K. M, P. 11 milletvekili çıkaracak olan Manisada baraj 27 bin civarında olacaktır. 1957 seçimlerinde C. K. M. P. 6- 051 oy aldığına göre, A. P. ye karşı uyanan kırgınlığa rağmen durumunu barajı aşacak hale getirmiş

bulunması şüphelidir. Y. T. P. ise, seçimlere hiç katılmamaktadır. A. P. listesine ikinci isim olarak Samet Ağaoğlunun eşi olmaktan başka hiç bir meziyeti, hiç bir hususiyeti bulunmayan Neriman Ağaoğluyu almakla istikametini belli etmiştir. C. H. P. listesinde başı Şevket Raşit Hatipoğlu çekmekte, onu iki Karaosmanoğlu -Fevzi Lütfi ve büyük edip Yakup Kadri- takip etmektedir. Manisada herkesin inandığı gerçek meselâ Şetm'i Erginin, eğer oy hakkına sahip bulunsaydı A. P. değil -şahısları itibariyle- C. H. P. listesine oy vereceği merkezindedir.

Buna rağmen, C. H. P. nin milletvekilliklerinin yarısından azıyla iktifa etmesi ve d milletvekili çıkarması en kuvvetli ihtimaldir.

Kütahya : C. H. P. nin ekalliyette kalacağı başka bir Ege ili Kütahyadır. Kütahya 6 milletvekili çıkaracaktır. Bunların sâdece 2 tanesi C. H. P. li olabilir. Kütahyada C. K. M. P. bir faktördür. 1957 Geçimlerinde bu parti oyların % 14, 11 ini alarak bir varlık olduğunu belli etmiştir. O tarihte, bu nisbete 19. 411 oy tekabül etmiştir. Bu seçimlerde, baraj 28 bin civarında olacaktır. Ancak C. K. M. P. eksiğini doldurmuş vaziyettedir. C. K. M. P. lehindeki başka bir faktör Y. T. P. nin zavallı halidir. Y. T. P. Kütahyada senatör seçimlerine katılamamaktadır, milletvekili adayları ise pek zayıftır.

Kütahya, Referandumda da A. P. yi dinleyerek % 58 nisbetinde Hayır oyu verdiğine göre 6 milletvekilinin C. H. P. nin alacağı 2 sinden gayri 4'ü C. K. M. P. ile A. P. arasında paylaşılacaktır.

Uşak : 3 milletvekili çıkaracak olan bu ilde C. H. P. nin 2, C. K. M. P. nin 1 milletvekilliğini alması tabiidir. 1957 seçimlerinde C. K. M. P. nin oyların % 24, 86 sına tekabül eden 17. 1S9 oy aldığı ve 28. 845 oy alan C. H. P. ye kaptırdığı Uşakta Bölükbaşının partisinin başını Ahmet Tahtakılıç çekecektir. Uşak, Referandumda da % 76 nisbetinde Evet demiştir. Y. T P. Uşakta seçimlere hiç katılamamaktadır. A. P. listesini eski D. P. milletvekili Hakkı Gedik çekmektedir ama, Gedikin bir kuvveti yoktur. Uşakta baraj 25 bin civarında olacaktır.

Afyon : D, P. nin, bilhassa Kemal Özçoban sayesinde 1957'e kadar kuvvetini muhafaza ettiği bu ilde 7 milletvekilinden 4 tanesini C. H. P. çıkarabilir, 3 tanesini Öteki Partiler paylaşır. C. H. P. için en kötü ihtimal, 3 milletvekilliğidir.

Afyonda C. H. P. oyları, 1957 seçimleri dahil, % 29, 92'nin üstüne çıkamamıştır. Ancak bu arada C. K. M. P. nin oyları 1954 ile 1957 arasında % 15, 31'den % 21, 94'e fırlamıştır. D. P. oyları ise, Kemal Özçobana rağmen 1954 ile 1957 arasında muazzam bir sukut kaydederek % 58, 33 ten % 48, 13'e düşmüştür. Özçobanın D. P. başlarım doğru yola getirmek için, tıpkı C. H. P. gibi, fakat D. P. saflarında ne kadar gayret sarfettiği ise bilinmektedir ve Yassıadada meydana çıkmıştır. Zaten, ihtimal bu yüzdendir ki Referandumda Afyon % 60 nisbetinde Evet oyu kullanmıştır.

Afyonda baraj 28 bin civarında olacaktır. Milletvekilliği seçimlerine 4 parti de katılmaktadır. Y. T. P. Senato seçimleri için aday bulamamıştır. Milletvekili çıkarabilmek için barajı aşması pek muhtemel değildir. 2 milletvekilliğini C. K. M. P. alırsa 1 tanesini de A. P. kazanır. C. H. P. 4 milletvekili çıkaramazsa, A. P. kontenjanı 2'ye yükselebilir.

Denizli: Karışık illerden bir tanesi de Denizlidir. Denizlide C. H. P. oylan 1950 den itibaren muntazaman yükselmiş, % 40, 23 ten % 42, 45'e, oradan da % 44, 43 e fırlamıştır. Buna karşılık D. P. nin oyları % 59, 77 den % 57, 54 e, oradan da % 51, 10 a düşmüştür. Ancak Denizli Referandumda % 51 nisbetinde Hayır oyu kullanmıştır. Denizlinin, Egedeki havaya katılması kuvvetle muhtemeldir.

7 milletvekili çıkaracak bu ilde milletvekilliği seçimlerine 4 parti de katılmaktadır. Ancak C. K. M. P. senatör seçimlerine hiç aday bulamamış, Y. T. P. ise 2 senatörlük için bir tek aday bulabilmiştir. Denizlide baraj 28 bin civarında olacaktır. 1957'de 2. 089 oy alan C. K. M. P. nin şansı sıfırdır. C. H. P. için en talihsiz tahmin, 3 milletvekilliğidir. Fakat bu, 4'e çıkabilir. A. P. Hacı Ömerin ortaklarından Sinan Bosnayı milletvekili adayı göstererek bol para sarfetmek imkânını bulduğundan Denizliyi A. P. ye vermek kabildir.

Aydın : Bu, eski D. P. kalesinde C. H. P. nin 8 milletvekilliğinin yarısını dahi alması bahis konusu değildir. Menderesin çiftliğinin bulunduğu Aydın Referanduma da % 56 nisbetinde Hayır demiştir. Aydında baraj 25 bin. civarında olacaktır. C. K. M. P. 1957 seçimlerinde 4. 136 oy aldığına göre bir şansı yoktur. Y.T.P. de iğne yemiş balon gibi sönmüştür. A. P. listesinde Melahat Gedik, Y. T. P. listesindeki Yüksel Menderesten daha inatçı çıktığından oyların ekseriyetini A. P. alırsa şaşmamak lâzımdır. Fakat C. H. P. 3 milletvekilliğini muhtemelen alabilecektir. Her halde bu, 2'den aşağı asla düşmeyecektir. Zira C. H. P. Menderesin en kudretli devrinde bile Aydında 65. 345 oy toplamıştır.

Muğla: Referanduma % 51 nisbetinde Evet demiş olmasına rağmen Muğlada C. H. P. 5 milletvekilliğinden muhtemelen sâdece 2 tanesini çıkaracaktır. Barajı 25 bin civarında bulunacak Muğlada seçimlere sâdece A. P. ile C. H. P. tam girmektedirler. Y. T. P. hiç yoktur, C. K. M. P. ise senatör adayı bulamamıştır. C. K. M. P. 1957 seçimlerinde Muğladan ancak 1.205 oy alabilmiştir. Seçimleri A. P. ile C. H. P. az farkla paylaşacaklardır.

İzmir: Bölgenin, 17 milletvekilliği ile en alâka çekici merkezidir. Referandumda Evet oylan % 49, 8 nisbetinde olmuş ve Hayır'lar karşısında sâdece % 0,2 ile kaybetmiştir. 1957

İnönü Malatyada konuşmasını yaparken

den sonra D. P. nin muntazaman oy kaybettiği İzmirde C. H. P. hep ilerlemiştir. İhtilâli takiben İzmir çok dalgalanmış, A. P. ile C. K. M. P. ve Y. T. P arasında yarış başlamıştır. A. P. de, Y. T. P. de İzmirde eski D. P. nin birbirine düşman hizipleri tarafından kurulmuş, fakat A. P. daha ileri fırlamıştır. Son hâdiseler İzmirde A. P. nin durumunu sarsmışsa da, İzmirin Y. T. P. listesi de hiç kimseyi tatmin etmemiştir. Nitekim, listenin 9. ismi Haydar Dündar istifasını vermiş, onu başka çözülmeler tâkip etmiştir.

4 Partinin de katıldığı 1961 seçimlerinde İzmirde baraj 30 bin civarında olacaktır. 1957 seçimlerinde C. K. M. P. 4. 833 oy aldığı halde bu defa barajı aşabilme imkânını elinde tuttuğunu sanmaktadır ki, o da A. P. deki hâdiselerin neticesidir. C. H. P. bu karışıklık içinde milletvekilliklerinin yandan fazlasını muhtemelen çıkarabilecektir. C. H. P. için en kötü ihtimal 8 milletvekilliğidir. Ötekilerin aslan payını, şüphesiz A. P. alacaktır.

Akdeniz Bölgesi

Son seçimlerden bu yana bir bölge mütemadiyen C.H.P. lehinde gelişmiş ve orada D.P. kuvvetini tamamile yitirmiştir. Burası, 7 ile sahip Akdeniz Bölgesidir. AKİS, 1960 senesinin Mart ayında bu bölge hakkında şöyle diyordu: "Bugün bir seçim yapılsa bütün illeri C.H.P. lehinde rey kullanacak tek bölge Akdeniz Bölgesidir. 7 ile sahip bu bölgenin 7 ilinin hiç biri ortada dahi değildir."

Durum, İhtilâlden bu yana değişmemiştir.

Akdeniz Bölgesi, 46 milletvekili ve 14 senatör çıkaracaktır.

Antalya: 1950'den itibaren Antalyada D.P. mütemadiyen düşmüş, C. H.P. mütemadiyen yükselmiştir. 1950'de oyların % 35,42 sini alan C. H.P. 1957'de % 40,81 olmuş, D.P. ise % 64,57 ile başlayıp % 51,05 e inmiştir. O seçimde Antalya seçmeninin % 7,04 ü de Hür. P. lehinde oy kullanmıştır. Antalya Referandumda % 51 nisbetinde Evet diyerek dönemeci dönmüştür. Bu defa 7 milletvekili çıkaracaktır.

Antalyada seçimlere C.H.P., A.P. ve C.K.M.P. katılmaktadır. Y.T.P. orada da yoktur. Baraj, 23 bin civarında olacaktır. C.K.M.P. 1957'de ancak 1.414 oy alabildiğine göre bu defa da bir mâna ifade etmemektedir. A.P. listesinin alt tarafından istifaların başlaması, durumun bir işaretidir. C.H.P. bazı iç çekişmelere rağmen milletvekillerinin yarıdan fazlasını rahatça alacaktır.

Burdur: Fethi Çelikbaşın Burduru, 1954 - 1957 arasında D.P. nin tepetaklak olduğu yerdir, D.P. oylan bu devrede % 59,02 den % 33,36 ya düşmüştür. Fark, aşağı yukarı Çelikbaşın sağladığı oylardır.

Bu devrede Burdurda C.H.P., A.P. ve Y.T.P. seçimlere girmektedirler. C.K.M.P. yoktur. Baraj 25 bin civarında olacaktır. Referandumda % 71 nisbetinde Evet diyen Burdurun 3 milletvekilliğinden asgari 2 sini C.H. P. rahat çıkaracaktır.

İsparta: Said-i Nursinin diyarı oyunu daha 1957'de Muhalefete vermiştir. D.P. nin 1954 den 1957'e % 62,76 dan % 44,10 a düşen oyuna mukabil o seçimlerde C.H.P. % 31,75, Hür. P. % 23,45 nisbetinde oy sağlamıştır.

4 milletvekili çıkaracak İspartada seçimlere C.H.P., A.P. ve Y.T.P. katılmaktadır. 1957'de 575 adet oy alan cılız C.K.M.P. aday bulamamıştır. Isparta Referandumda % 65 nisbetinde Evet demiştir. Baraj 25 bin civarında olacaktır. C.H.P. milletvekilliklerinin yansını muhakkak sağlayacak, onu muhtemelen İrfan Aksunun Y.T.P. si tâkip edecektir.

İçel: 1957 seçimlerinde, seçimlerin cereyan tarzına ve Koraltanın nüfuzuyla sağlanan normalüstü imkânlara rağmen D.P. nin aldığı % 46,97 oya karşılık C.H.P. % 44,10 oy almıştır. Bu arada Hür. P. de % 7,51 oy sağlamıştır. İçel Referandumda % 54 nisbetinde Evet demiştir.

7 milletvekili çıkaracak İçelde baraj 24 bin civarında olacaktır. Seçimlere C.H.P., A.P. ve C.K.M.P. katılmaktadır. Y.T.P. yoktur. 1957'de 2033 oy almış bulunan C.K.M.P.bu defa listesinin başına Müfide İlhanı oturtarak ümitlenmiştir ama bunun barajı aşmaya yetip yetmeyeceği pek şüphelidir. C.H.P. yoklamaların çekişmeli ve çatışmalı geçmesine rağmen 4 milletvekilliğini alabilecektir. C.H.P. için en kötü ihtimal 3 milletvekilliğidir. Bu, 5'e de çıkabilir.

Adana: 1957'de C. H. P. ye Adanada seçimleri kazandırtan "Oral Faktörü" bu defa A.P. aleyhinde işlemektedir. Zira, yanardöner eski C.H. P. ve D.P. militanı Cavit Oral bu defa da Adanalıların karşısında A.P. etiketiyle arzı endam etmektedir. Hem de, liste başı olarak.. Kendisi seçimleri kazanacaktır ama, listesinin ekseriyeti alması bahis konusu değildir.

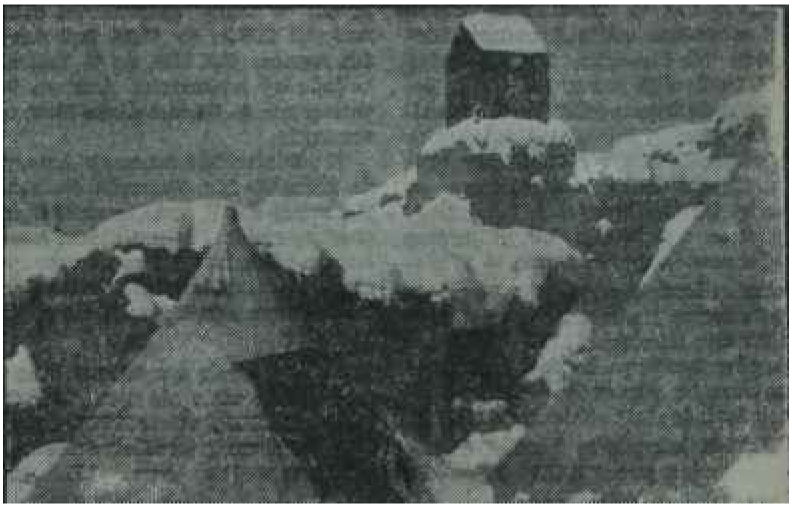
Referandumda % 55 nisbetinde Evet diyen Adanada baraj 20 bin civarında olacaktır. Y.T.P. aday bulamadığından ve teşkilât kuramadığından seçimlere katılmamaktadır. 1957 seçimlerinde C.K.M.P. 4.896 oy toplayabildiğine göre mücadele C.H.P. ile A.P. arasında geçecek, fakat yoklamanın bütün handikaplarına rağmen C.H.P. 12 milletvekilliğinin yarısını veya yandan çoğunu rahatca alacaktır. Satır ve Baykam taraftarlarının parti tesanüdünü her şeyin üstünde tutmaları halinde nisbet daha da yüksek olacaktır.

Maraş: C. H. P. nin kalesi durumunu muhafaza eden ve Referandumda % 1 nisbetinde Evet diyen Maraş 6 milletvekili çıkarmaktadır. Maraşta D.P. sâdece 1954 - 1957 arasında % 13,36 nisbetinde oy kaybetmiştir. Buna mukabil C.H.P. % 36,68 den % 45, 14'e yükselmiştir.

Aksal Zonguldaklılar arasında

Geçmişe mazi derler

Tipik bir Erzurum köyü
Bir *gönülde üç sevgili*

Maraşta baraj 23 bin civarında olacaktır. 4 parti de seçimlere katılmaktadır. Milletvekilliklerinin yarısını veya yarıdan çoğunu Kemali Beyazıtlı C.H.P. listesi rahatça sağlayacaktır. 1957 seçimlerinde 13.915 oy alan C.K.M.P. Maraşta, geri kalan milletvekillikleri konusunda bir şansa sahiptir. Öteki iki partiden birinin de hisse alması kabildir.

Hatay : Akdeniz bölgesinin hususiyetleri, Hatayda C.H.P. nin karşı karşıya bulunduğu yoklama müşküllerini yenecek kudrettedir. Hatay oylarının % 52,14 ü 1950 seçimlerinde C.H.P. ye gitmiş, bu nisbet 1954'te % 38,40 a düşünce C.H.P. seçimi kaybetmiş, fakat 1957'de % 47 nisbetinde oy alarak D.P; nin % 45,40 ını geçmiştir. Bu, Hatayın umumiyetle kuvvetli parti lehinde oy kul» landığının işaretidir. Hatay Referandumda da % 60 nisbetinde Evet demiştir.

Hatayda baraj 23 bin civarında olacaktır. Bütün partiler seçimlere katılmaktadırlar. 1957 de 2.661 oy alan C.K.M.P. en şanssız partidir. Y.T.P, 1957 de 7.448 oy alan Hür. P. adaylarına güvenmektedir. Mücadele C.H.P. ile A.P. arasında cereyan edecek, bu savaşta CHP. 7 milletvekilliğinin yarıdan fazlasını her halde sağlayacaktır.

Karadeniz Bölgesi

İl adedi itibariyle Türkiyenin en kalabalık bölgesi budur. Karadenizde 14 il yer almaktadır. Bunlar, Başlıca C.H.P. ile A.P. arasında paylaşılacak, ama birincisi ikincisini rahat geçecektir. Zira 1954'ten itibaren Karadeniz Bölgesinde denge D.P. aleyhinde bozulmuş ve Menderesin iktisat siyasetinin iflâsı yer yer D.P. yi çökertmiştir. Buna rağmen, çeşitli sebeplerden dolayı aynı bölgede D.P. nin kuvvetini sonuna kadar muhafaza eden teşkilâtlan çıkmıştır.

Karadeniz Bölgesi bu defa 89 milletvekili ve 28 senatör çıkaracaktır.

Zonguldak: Karadenizin başındaki ta işçi şehri, C.H.P. ye karşı olan ve harp yıllarının iş mükellefiyetinden doğan emniyetsizliğini muhafaza etmektedir. Teni bir CHP. iktidarının iş mükellefiyetinin ihdası mânasına gelmeyeceğini Zonguldaklılara C.H.P. ancak iktidarı almak ve iş mükellefiyetim geri getirmemekle ispat edebilir, Zonguldak, Anayasanın işçilere sağladığı büyük faydalara rağmen Referandumda da % 53 nisbetinde Hayır demiştir.

Zonguldakta baraj 28 bin civarında olacaktır. Seçimlere Y.T.P. ala dışındaki partiler girmektedir. 1957 seçimlerinde 17.207 oy alan C.K.M.P. bu defa, listesine aldığı eski C.H.P. li Ali Rıza İncealemdaroğlu sayesinde barajı aşabileceği ümidindedir. Kuvvetli görünen parti A.P. dir. C.H. P. muhtemelen 9 milletvekilliğinden 4 tanesi ile iktifa edecektir.

Bolu: C. H. P. ye karşı vaziyetini muhafaza eden illerden bir başkası da Boludur. Bolu 1950'den itibaren C.H.P. aleyhinde oy kullanmıştır. Gerçi fark ilk seçimle son seçim arasında inmiş ve D.P. bilhassa 1954 • 57 arasında çok oy kaybetmiştir ama ara kapanmamıştır. 1957'de D.P. oyların % 54'ünü, C.H.P. ise % 38,50 sini almıştır. Bolu Referandumda da % 45 nisbetinde Hayır demiştir. Ancak o neticede, ormanlık bölgelerin rolü büyük olmuştur.

Boluda seçimlere bütün partiler katılmaktadır. Baraj 25 bin civarında olacak ve 6 milletvekili çıkacaktır. C.H.P. bunlardan 2 tanesini muhakkak alacaktır. Geçen seçimlerde C.K.M.P. 9. 715 oy alabilmiştir. A.P Öteki Partilerin en kuvvetlisi görünmektedir.

Kastamonu : 1957 seçimlerinde teknik bir hatadan dolayı ve iyi aday seçilemediğinden çok az farkla neticeyi D.P. ye kaptıran C.H.P. bu defa milletvekilliğinin yarıdan fazlasını rahat alacaktır. Kastamonu C.H.P. listesini Avni Doğan sürüklemektedir. Kastamonuda C.H.P. oyları 1954-57 arası % 29,32 den % 40,35'e yükselmiş, D.P. oyları ise aynı devrede % 59,88 den % 44,68'e düşmüştür. Kastamonu, bütün ormanlık bölgelerine rağmen Referandumda % 61 nisbetinde Evet diyerek rengini belli etmiştir.

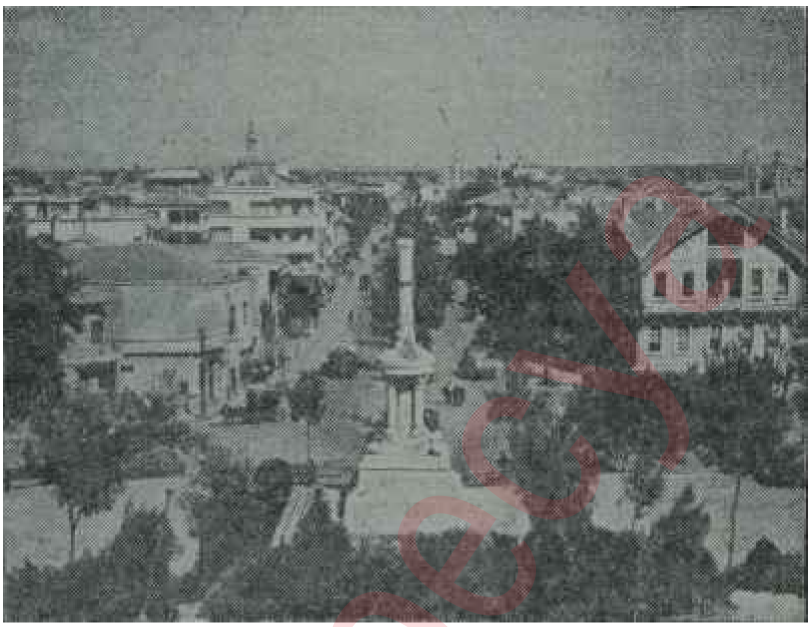
Seçimlere Kastamonuda bütün partiler katılmaktadır. Baraj 28 bin civarında olacaktır, 1957 seçimlerinde 18.285 oy alan C.K.M.P. burada bir şansa sahiptir. C.H.P. den kala-, cak milletvekilliklerini Y.T.P. ve A.P. ile paylaşacaktır.

Sinop : Milletvekilliklerinin yansını veya yandan fazlasını C.H.P. nin rahat alacağı Karadeniz illerinin başında Sinop gelmektedir. 1957'de Sinopta C.H.P. rakibinin % 37.82 sine karşılık % 37,09 oy sağlamıştır ki o seçimlerin cereyan tarzı malûmdur. Aynı seçimde, Suphi Baturun C.K.M. P. si oyların % 86,09 unu almıştır ki bu defa Batur C.H.P. listesindedir.

4 milletvekili çıkaracak Sinopta seçimlere Y.T.P. dışındaki 3 parti katılmaktadır. Referandumda % 70" nisbetinde Evet diyen Sinopta baraj 26 bin civarında olacaktır. A.P. nin bunu aşamaması muhtemeldir.

Çorum : Referandumda hususi sebeplerden dolayı % 52 nisbetinde Hayır diyen Çorumun 7 milletvekilliğinden asgari 4 tanesini C.H.P. alacaktır. C.H.P. nin senatör listesinin başında Ahmet Başıbüyüğün, milletvekili listesinin başında Hilmi İncesulunun bulunması esaslı faktördür. Zaten Çorumda 1957 seçimlerinde D.P. nin % 45,53 üne mukabil C.H.P. % 34,20 nisbetinde oy almıştır. Ancak oyla--ın % 17,74 ünü Ahmet Başıbüyük C.K.M.P. ye aktarmıştır. Başıbüyük her seçimde bu nisbette oy sağlamaktadır.

Çorumda baraj 28 bin civarında olacaktır. Seçimlere Y.T.P. dışındaki partiler katılmaktadır. A.P. nin, Başıbüyüğü C.H.P. ye kaptırmış C. K.M.P. yi geçmesi sürpriz olmayacaktır.

Konyadan umumi bir görünüş
Mevlevidir sevdiğim, hep oyun eyler bana

Samsun : D. P. teşkilâtının kuvvetini muhafaza ettiği Karadeniz illerinden bir tanesidir. İhtilâle kadar DP. başkanlığı yapan Dr. Fethi Tevetoğlu 27 Mayıs günü ideal arkadaşı Alpaslan Türkeşin Başbakanlık Müsteşarlığına o tarihteki kudretiyle oturduğunu görünce ferahlamış ve partisi teşkilâtını ayakta tutmuştur. Sonra da, o teşkilâtla A.P. yi kurmuş ve Samsunda Referanduma % 57 nisbetinde Hayır dedirtmiştir. Şimdi A. P. Samsunu 1 numaralı kalesi saymaktadır. Müstakbel lider Ali Fuat Başgilin Senatoya oradan aday gösterilmesi bu yüzdendir. Halbuki 1957 Geçimlerinde D.P. Samsunda C.H.P. -C.K.M.P. karşısında kendini ekalliyette bulmuştur. C.H.P. 1954 - 57 arası % 37,58'den % 44.77'e çıktığı halde, DP. % 60,23 den % 48, 26 ya düşmüştür. Buna rağmen, Samsunun 11 milletvekilliğinden sâdece yandan azım C.H.P. nin çıkarmasını beklemek lâzımdır.

Samsunda baraj 24 bin civarında olacaktır. Seçimlere Y.T.P. orada da girememektedir. C.K.M.P. 1957'de aldığı 10.437 oyu baraj seviyesine çıkaracak mıdır, çıkaramıyacak mıdır, pek şüphelidir. 11 milletvekilliğinin asgari 6 tanesinin A.P. ye gitmesi daha muhtemeldir.

Amasya: Amasya da Kastamonu ve Çorum gibidir. 1954'ten bu yana D.P. mütemadiyen gerilemiş, C.H.P. muazzam artış göstermiştir. 1957'de D. P. nin % 46,25 nisbetindeki oyuna mukabil C.H.P. % 45,14 ünü almıştır. Ayrıca C.K.M.P. de % 7,42 nisbetinde oy toplamıştır. Amasya Referanduma % 57 nisbetinde Evet oyu vermiştir.

4 milletvekili çıkaracak Amasyada baraj 27 bin civarında olacaktır. Seçimlere Y.T.P. nin dışındaki 3 parti girmektedir. Yoklamaların handikapına ve doğurduğu çalkantıya rağmen C.H.P. milletvekilliklerinin yarısını veya yarıdan fazlasını rahat alacaktır.

Tokat: Bölgenin karakteristik hususiyetlerine sahip bir ü de Tokattır. Tokatta C.H.P, daha 1957'de rakibi D.P. yi geçmiş ve milletvekilliklerini almıştır. 1957'den sonra C.H.P. arayı daha da açmıştır. Tokat, Referandumda % 57 nisbetinde Evet demiştir.

7 milletvekili çıkaracak Tokatta baraj 26 bin civarında olacaktır. Seçimlere bütün partiler katılmaktadır. Milletvekilliklerinin yansı veya yandan fazlası muhakkak C.H.P. ye gidecektir.

Ordu : 1957 seçimlerinde D. P. ye karşı büyük fark yapan CHP. li Orduda 8 milletvekilliğinin yarıdan fazlasını gene C.H.P. kolaylıkla alacaktır. Ordu, Referandumda % 60 nisbetinde Evet demiştir.

Orduda baraj, 25 bin civarında olacaktır. Seçimlere C.H.P. den başka diğer 3 parti de katılmaktadır. Y.T.P. kendi listesinin başına unutulmaz Atıf Topaloğlu yerine Ata Topaloğlunu oturtarak oy peşindedir. C.K.M.P. ise son defa 6.144 oy toparlayabildiğinden fazla hayal kur mamaktadır.

Giresun : Cereyan tarzı malûm 1957 seçimlerinde D.P. Giresunda rakibi C.H.P. yi kıl payıyla geçtiğini ilân etmiş ve Hayreddin Erkmenin başını belâya sokmuştur. Aslında, Ordu ile Giresun aynı istikamette gelişmişler, ancak Giresunun D.P. teşkilâtı komşu ildeki teşkilâtından daha mârifetli çıkmıştır. O seçimlerin resmî neticelerine göre C.H.P. nin % 42,55 ine mukabil, D.P. % 43,92 oy sağlamıştır. Denge 1957'den sonra C.H.P. lehinde bozulmuştur. Giresun Referandumda % 62 nisbetinde Evet oyu kullanmıştır.

Giresunda baraj 25 bin civarında olacaktır. 4 parti de seçimlere katılmaktadır. C.H.P. 6 milletvekilliğinin yansını veya yandan fazlasını çok rahat sağlayacaktır. Geri kalan milletvekillikleri için kendine güvenen Y.T.P. listesinin başına Aydın Yalçını oturtmuştur. C.K.M.P. ve A.P. de eski D.P. milletvekillerinden bazılarına güvenmektedir. CHP. 3 milletvekilliği bırakırsa partiler bunu mütesaviyen taksim edebilirler.

Gümüşhane: 1957'nin C. H. P. li Gümüşhanesinde C.H.P. nin 4 milletvekilliğinden yansım veya yarıdan fazlasını alması güç olmayacaktır. Gümüşhane Referanduma da % 59 nisbetinde Evet demiştir. D.P. nin 1954-57 arasında % 34,50 den % 47,93'e düşmüş oylarının peşinde olanlar A. P. ile Y.T.P. dir. C.K.M.P. Gümüşhanede son seçimlerde topu topu 990 oy alabildiğinden yeni seçimlere katılmamaktadır.

Gümüşhanede baraj 25 bin civarında olacaktır. Son seçimde topyekûn D.P. oyları 38.090 olduğuna göre iki varisten birinin barajı aşaması da kuvvetle muhtemeldir.

Trabzon : 1957'den itibaren tamamen C.H.P. ye kayan Trabzonda daha 1954 -57 arasında C.H.P. oyları % 35,42 den % 43,35'e çıkmış, D.P. ninkiler ise % 61,78 den % 47,43'e yuvarlanmıştır. Trabzon Referandumda % 60 nisbetinde Evet demiştir.

Trabzonun 9 milletvekili vardır, Baraj, 22 bin civarında olacaktır. Seçimlere 4 parti de katılmaktadır. 5 milletvekilliğini hem Senato, hem Millet Meclisi listesi çok kuvvetli olan C.H.P. nin almasını beklemek lâzımdır. 1957'de 11.414 oy alan C.K. M.P. bu defa listesinin başına Sadık Aldoğanı oturtmuştur. Y.T.P. ise, Trabzonun D.P. saflarından gelmiş siması Kemal Atala güvenmektedir.

Rize : 27 Mayıs 1960'da bir seçim yapılmış olsaydı muhtemelen D.P. nin kazanacağı Rizede şimdi 4 milletvekilliğinin yarısını C.H.P. alacaktır. Rize Referandumda % 61 nisbetinde Evet demiştir, 1954 - 57 arasında D.P. oylarının % 69,83 den % 50,64'e düştüğü de unutulmamalıdır. 1957'de C.K.M.P. Rizeden 14.947 oy alarak bir varlık olduğunu göstermiştir.

Rizede baraj 25 bin civarında olacaktır. 4 parti de seçimlere katılmaktadır. A.P. ile Y.T.P. den biri düşecektir.

Artvin : Karadeniz bölgesinin bu son ilinde de oyların kayış istikameti C. H.P. yi şanslı hale getirmektedir. Artvin Referandumda % 78 nisbetinde Evet demiştir. Ama Referanduma iştirak nisbeti Rizeye nazaran dahi düşük olmuştur. 1954 - 57 arasında D.P. oylarının Artvinde % 62,42 den % 49,71'e düşmüş olması mâna taşımaktadır.

Artvinin 3 milletvekili vardır. Baraj, 24 bin civarında olacaktır. C.H. P. nin karşısında sâdece A.P. kısmen tutulabilecektir. 1957 seçimlerinde C.K.M.P. nin Artvinden aldığı oy sayısı ancak 397 olmuştur.

İç Anadolu Bölgesi

Bu bölge, 10 ilinin 9'uyla, tıpkı 1957'den sonra olduğu gibi C.H.P. nin en kuvvetli bölgelerinden birini teşkil etmektedir. 83 milletvekili ve 28 senatör çıkaracak İç Anadolu Bölgesinde, sâdece Nevşehirde C.H. P. milletvekilliklerinin yarısını rakiplerine kaptıracak, diğer yerlerde en azından yarı milletvekilliklerini tek başına alacaktır.

Eskişehir: Daha 1957'yi takip eden senelerde Eskişehirde C.H.P. rakibi D.P. ile başbaşa gelmiştir. Zaten 1954 - 57 arasında C.H.P. % 27,74 ten % 37,01'e çıkarken D.P. % 65,52 den % 52,11'e inmiştir. Referandumda ise Eskişehir % 65 nisbetinde Evet demiştir.

6 milletvekili çıkaracak Eskişehirde bunların yarısını C.H.P.. mutlaka alacaktır. Baraj 25 bin civarında olacak ve seçimlere 4 parti de katılacaktır. C.K.M.P. Eskişehirde 1957 seçimlerinde 6.411 oy alabilmiştir. A. P. ile Y.T.P. D.P. nin eski Zeytinoğlu ve Polatkan hizipleri tarafından kurulduklarından bu partinin mevcut oylan için aralannda mücadele edeceklerdir. Şanslı olan A.P. dir.

Ankara . C. H. P. nin en kötü listelerden biriyle seçime katıldığı bu ilde neticeyi şahıslar değil, parti alacağından milletvekilliklerinin yarıdan fazlası İsmail Rüştü Aksalın sürüklediği C.H.P. tarafından çıkarılacaktır. Ankaranın yeni Mecliste 21 milletvekili bulunacaktır. C.K.M.P. geçen defa 52.249 oy aldığından Osman Bölükbaşı bu defa Ankarayı Eskişehire tercih etmiştir. Ankara Referandumda % 68 nisbetinde Evet demiştir.

Ankarada baraj 25 bin civarında olacak ve bunu, ekseriyeti alacak C. H.P. nin yanında C.K.M.P. ile A.P. mutlaka geçeceklerdir. Y.T.P. nin durumu daha şüphelidir.

Erzincana umumi bir bakış

Altıokun yedincisi

Çankırı: Çankırının 4 milletvekilinden yarısı, C.H.P. etiketini taşıyacaktır. D.P. nin bu ildeki oylan 1950-57 arasında üç kademede % 61,04 ten % 57,55'e, oradan da % 35,41'e düşmüştür. Çankırı da 1957'de C.K.M.P. de büyük varlık göstermiş ve oyların % 24,59 unu alarak 19.789 oy sağlamıştır.

Referanduma % 56 nisbetinde Evet oyu kullanan Çankırıda baraj 26 hin civarında olacaktır. Seçimlere sâdece Y.T.P. katılmamaktadır. Barajı geçememesi ihtimali olan parti A.P. dir.

Konya : D. P. nin mütemadiyen gerilediği illerden biri Konya olmuştur. 1957'de D.P. oyların azıyla, % 44,29 ile milletvekili çıkarmıştır. C.H.P. oyları % 40,851 o tarihte bulmuştur. C.K.M.P. de % 10,44'e tekabül eden 32.502 oy almıştır. Konya Referandumda % 62 nisbetinde Evet demiştir.

Bu seçimlerde Konya 16 milletvekili çıkarmaktadır. Baraj 25 bin civarında olacaktır. Hem Senato, hem Millet Meclisi için en kuvvetli listeye sahip C.H.P. bunların yarısını veya fazlasını alacaktır. Seçimlere 4 parti de katılmaktadır. C.H.P. den geri kalan kısımdaki aslan payını C. K.M.P. ile A.P. nin paylaşmasını beklemek lâzımdır.

Nevşehir : 3 milletvekiline sahip bu ilde C H P. nin tek milletvekiliyle iktifa etmesi muhtemeldir. 1957de C. H.P. yi hem D.P., hem C.K.M.P. geçmişlerdir. Nevşehir Referandumda % 69 nisbetinde Evet demiştir.

Bu seçimlerde baraj 25 bin civarında olacaktır. Bu bakımdan, A.P. ile Y.T.P. den biri düşecektir. Zira 1957 seçimlerinde D.P. nin bütün oyu 28.878'den ibaret kalmıştır.

Niğde : 1957'de Menderesin ziyadesiyle meşhur Adalet Bakanı Hüseyin Avni Göktürkü temsilci diye Meclise göndermek ayıbından memleketlerini korumak için kadın erkek, çoluk çocuk Niğdeliler bir araya gelmişler ve D.P. nin % 61,36 olan oy nisbetini % 40,26 ya düşürerek C.H.P. yi kazandırmışlardır. C.H.P. Niğdede kuvvetini muhafaza etmektedir ve 5 milletvekilliğinin yarıdan fazlasını rahat alacaktır.

Niğdede seçime 4 parti de katılmaktadır. Baraj, Referanduma % 59 nisbetinde Evet demiş bu ilde 25 bin civarında olacaktır. C.K.M.P. Niğdede bir varlıktır. Geçen defa 18.634 oy toplamış olduğundan barajı aşacaktır. D.P. varisi diğer iki parti ise birbirleriyle D.P. nin 40.397 oyu için uğraşacaklardır.

Kırşehir: Bölükbaşının ilinde bu defa C.H.P. 3 milletvekilliğinin 2 sini alabilecektir. Bir defa Bölükbaşı aday değildir. Ondan sonra, C.H.P. listesini Sahir Kurutluoğlu sürüklemektedir. Nihayet, büyük Kamanın C.K.M.P. ilçe başkanı partisinden istifa etmiş ve C.H.P. listesinin üçüncü adamı olmuştur. İlde C.K.M.P. teşkilatının huzursuzluğu da başka bir faktör olacaktır C.H.P. için en kötü ihtimal tek milletvekilliğidir. A.P. ve Y.T.P. Kırşehirde sıfırdır.

Kayseri: C.H.P. nin en fasla ilerlediği, D.P. nin en ziyade gerilediği illerden biridir. C.H.P. oyların % 33,12 si ile başlamış, evvelâ % 33,94'e sıkmış, sonra % 43,10'u bulmuştur. D.P. ise % 65,87 den % 48,82 ye düşmüştür. 27 Mayıs 1960 da bir seçim yapılsaydı C.H.P. kolay zafer kazanacaktı. Turhan Feyzioğlunun partisi bu durumunu muhafaza etmiştir. Kayseri Referanduma % 59 nisbetinde Evet demiştir.

Kayseride seçimlere 4 parti de katılmaktadır. Baraj 25 bin civarında olacaktır. Çok kuvvetli C.H.P. listesi 8 milletvekilliğinin yarıdan fazlasını rahat alacaktır. C.K.M.P. 1957'de 9.286 oy toparlayabildiğinden bu defa da yoktur. C.H.P. den geri kalan yerleri, senatör adayları arasında Suat Hayri Ürgüplünün bulunduğu A.P. alacaktır. Fakat Ürgüplünün şahsen senatör olması hemen hemen imkânsızdır, zira Senato seçimleri C.H.P. nindir.?

Sivas : Başka bir C.H.P. kalesi. Daha 1957'de C.H.P. nin % 53,01 ine karşılık D.P. % 39,57 nisbetinde oy bulabilmiştir. Sivas Referanduma da % 75 nisbetinde Evet demiştir.

Sivas ta baraj 22 bin civarında olacaktır. 11 milletvekilliğinin yarıdan fazlasını C.H.P. rahat alacaktır. C.K.M.P. 1957 seçimlerinde 16.302 oy toplayabildiğinden ümitlidir. D.P varisle arasında ise, barajı aşabilecek A.P. dir.

Yozgat : Bu ilde, 6 milletvekilliğinin söz sahipleri C.H.P. ile C.K.M.P. dir. 1950'den bu yana Yozgatta hem D.P., hem C.H.P. oyları nisbet itibariyle düşmüş, C.K.M.P. oylan yükselmiştir. C.K.M.P. son seçimlerde 31.810 oy almış ve D.P. nin 59.940 oyu kar-ısında baş eğmiştir. C.H.P. 44.755 oy sağlamıştır.

Yozgatta seçimlere 4 parti de katılmaktadır. Referanduma % 68 nisbetinde Evet diyen ilde baraj 26 bin civarında olacaktır. Milletvekilliklerinin yansı C.H.P. nin olacaktır.

Doğu Anadolu Bölgesi

Malatya ve civarında, 1950'den itibaren oylar C.H.P. istikametinde gelişmiştir. Malatya, hususi durumu itibariyle bir yana bırakılsa da bölgenin diğer 11 Hinin ekserisinde şartlar seçmenleri gene C.H.P. ye oy vermeye itecektir. Batının aksine, buralarda Y.T.P. rakibi A.P. ye karşı biraz daha şanslı görünmekteyse de C.K.M.P. de eski D.P. oylan üzerinde hak iddia edecektir.

Doğu Anadolu Bölgesi 49 milletvekili ve 18 senatör çıkaracaktır.

Malatya: Hiç bir tefsir istemez. 6 milletvekilliği için baraj 25 bin civarın olacaktır. Bunu Öteki Partilerden birinin aşıp aşamayacağı dahi pek şüphelidir. C.H.P. için en kötü ihtimal 5 milletvekilliğidir.

Elâzığ: Elâzığı daha 1957'de D.P. rakibi C.H.P. ye kaptırmıştır, D.P. nin % 41,64 oyuna mukabil C.H.P. % 44,54 oy toplamıştır. O seçimlerde Hür. P. Selâhaddin Toker sayesinde bir varlık göstermiş ve 8.261 oy almıştır. Elâzığ Referandumda % 63 nisbetinde Evet demiştir.

5 milletvekili çıkaracak Elâzığda baraj 20 bin civarında olacaktır. Seçimlere 4 parti de katılmaktadır. Partilerin listeleri neticede rol oynayacaktır. C.H.P. listesine A danadan transfer Kemal Satırın konmasının doğurduğu karışıklık yenilebildiği takdirde milletvekilliklerinin yarıdan fazlası gene C.H.P. nindir. Merak uyandırıcı bir taraf. 1957'de topu topu 2.999 oy alabilmiş C.K.M.P. nin iddia sahibi bulunması ve Nureddin Ardıçoğlunu listenin başına almış olmasıdır. Bu Ümidi, C.K.M.P. li Bakan Tahtakılıçın Elâzığa bir Teknik Okul transfer etme yolundaki gayreti doğurmuştur. Ancak, C.K.M.P. nin A. P yi geçmesi için bunun yetip yetmeyeceği meçhuldür.

Bingöl: Bingölün 2 milletvekilliğinden en az birini, belki tamamım C.H. P. alacaktır. Seçime giren partiler C.H.P., C.KM.P. ve Y.T.P. dir,

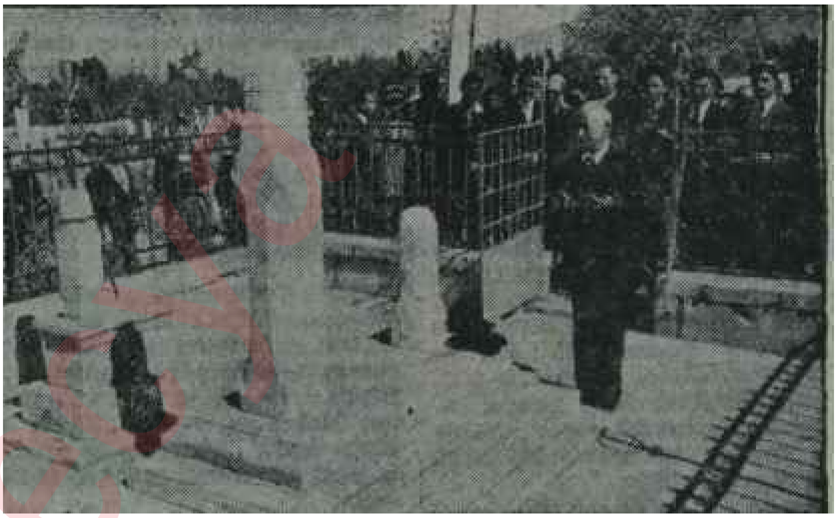
Muş: Durum Bingöldekinin eşidir. 3 milletvekilliğinin yandan fazlası C. H.P. nin olacaktır. Seçimlere 4 parti de girmektedir, ancak C.K.M.P. senatör adayı bulamamıştır.

Bitlis : Çeşitli partilerin adaylarından bir kısmı iptal edilen bu ilin 2 milletvekilinin liste oyunları dolayısıyla C.H.P. dışı partiler tarafından çıkarılması daha muhtemeldir.

Hakkâri: Tek milletvekili çıkaran ve Referanduma % 93 nisbetinde Evet diyen bu il C.H.P. nindir.

Kars: C.H.P. 9 milletvekilliğinin yarısından fazlasını rahat alacaktır. 1950'den itibaren Karsta C.H.P. yükselmiş, D.P. düşmüştür. Son seçimlerde C.H.P. nin 90.369 oyuna karşılık D.P. 56,761 oy alabilmiştir. Kars Referandumda % 93 Evet demiştir.

Karsta seçimlere C.H.P. den başka, D.P. oylarım paylaşmak üzere A.P. ve Y.T.P. girmektedir. A.P. lider listelerinin başına 1950'den sonra Abbas Çetinle birlikte D.P. ye transfer olan ve o yüzden her seçimde D.P. yi kaybettiren eski C.H.P. milletvekili Lâtif Aküzümü almışlardır.

İsmet İnönü babasının mezarında

İyi evlât — iyi baba = iyi lider

Ağrı: 3 milletvekilliğinin asgari 2 tanesi C.H.P. ye gidecektir. Referanduma % 83 nisbetinde Evet diyen Ağrıda baraj 25 bin civarında olacaktır. 1957'de C.H.P. en ziyade Ağrıda ilerleyerek oy nisbetini % 28,96 dan % 41,42 ye çıkarmış, D.P. ise % 71,04 den % 50,16 ya düşmüştür. D.P. mirascısı partiler D.P. adaylarının en zayıfı Celâl Yardımcının iki kardeşinden medet ummaktadırlar. Ama A. P. adayı Yardımcının listede ilk isim olduğu halde istifayı basmış olması C.H.P. dışı partilerin durumunu göstermektedir.

Erzurum: C.H.P. nin 9 milletvekilliğinin 5 tanesini değil de, 4 tanesin} alması daha kuvvetli bir ihtimaldir. Erzurumda D.P. kuvvetini kısmen . muhafaza etmiştir. Referandumdaki Evet nisbeti % 59'dur.

Erzurumda seçimlere 4 parti de katılmaktadır. Bunlardan Y.T.P. listesinin başına bir Yassıada avukatı oturtmuştur. Fakat, barajı 24 bin civarında olacak Erzurumda C.H.P. den sonra en kuvvetli parti C.K.M.P. dir. C.K.M.P. 1957 seçimlerinde 22.043 oy toplamıştır. A.P., Y.T.P. den evvel gelmektedir.

Erzincan : C.H.P. li Erzincanda 4 milletvekilliğinin yansını veya fazlasını gene C H P . alacaktır. 1957'de C H P . nin 34.305 oyuna karşılık D.P. 29.746 oy toplamış, sonra ara dana da çok açılmıştır. Erzincan Referanduma % 76 nisbetinde Evet demiştir.

Baraj 23 bin civarında olacaktır. Seçimlere 4 parti de katılmaktadır, fakat C.K.M.P. senatör adayı bulamamıştır.

Van: 1957'de Meclise C.H.P. lileri gönderen, Referandumda % 81 nisbetinde Evet diyen Vanda C H P . rakiplerine şans tanımamaktadır. Baraj 25 bin civarında olacağından ve 1957'de D.P. ancak 22.245 oy toparlayabildiginden D P . mirascısı A.P., C.K.M.P. ve Y.T.P. den hiç birinin bunu aşması muhtemel değildir.

Tunceli: C.H.P. li Tuncelinin 2 milletvekilinin en az yarısı, muhtemelen tamamı gene C.H.P. li olacaktır. Tunceli Referandumda rekor kırarak % 95 nisbetinde Evet demiş ve % 98 Evet Diyen Mardinin hemen altında yer almıştır.

Güney Anadolu Bölgesi

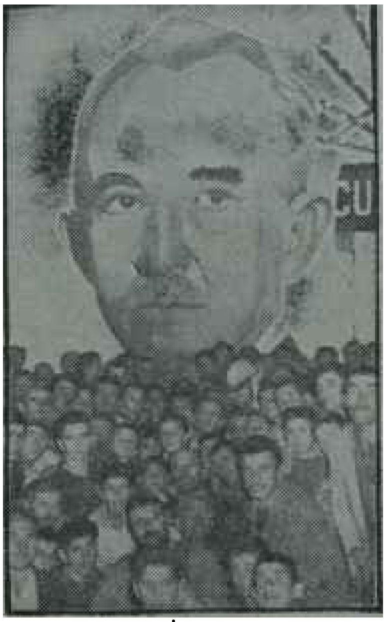
Bu bölgenin 6 ilinin büyük kısmında C.H.P. topyekûn bütün diğer partilerden kuvvetlidir. Nitekim bu hem 1957 seçimlerinde, hem de Referandumda ortaya çıkmıştır. Bölge bu defa 36 milletvekili ve 10 senatör çıkaracaktır.

Gaziantep: 7 milletvekilliğinin yarıdan fazlasını C H P . rahat alacaktır Cereyan tarzı bilinen 1957 seçimlerinde D P , nin % 47,93 oyuna karşılık C.H.P. nin % %47,19 oy alarak kaybettiği ilân edilmiş ve halk ayaklanmıştır. Gaziantep Referandumda % 57 nisbetinde Evet demiştir.

Gaziantepte seçimlere 4 parti de katılmaktadır. Baraj 24 bin civarında olacaktır. 1957'de C.K.M.P. 2.294 oy alabilmiştir. Y.T.P. rakibi A.P. ye nazaran daha kuvvetlidir.

Adıyaman : Neticeyi mahalli çekişmeler tâyin edecekse de 4 milletvekilliğinden yarısını C.H.P. nin alması normaldir. 1957'de 253 oy alan C.K.M.P. yoktur. D.P. oylarına A.P ile Y.T.P. taliptir. Ancak A.P. dördüncü adayı bile bulamamıştır.

Urfa: C.H.P. li Urfanın 7 milletvekilinden yarı fazlan gene C.H.P. li olacaktır. A.P. unutulmaz Urfa valisi Kadri Erdoğana güvenmektedir.

Devrekte İnönü panosu

Gönlüm sende

Y.T.P. listesinde Aziz Özbay senatör adayıdır. C.K.M.P. geçen defa 3.037 ol alabildiğinden yoktur.

Referandumda % 80 nisbetinde Evet diyen Urfada baraj 20 bin civarında olacaktır

Diyarbakır: Bölgede, C.H.P. nin bir türlü belini doğrultamadığı ve kendi arasında çekişip durduğu yer Diyarbakırdır. 1957'de Diyarbakırda C.H. P. % 30,22 oy almış, D P . % 48,92 yi bulmuştur. Referandumdaki Evet nisbeti % 74 olmuştur.

Ekrem Alican

Sessiz Gemi

Diyarbakırda seçimlere 4 parti de katılmaktadır. Baraj 21 bin civarında olacaktır. Partilerin en kuvvetlisi Yusuf Azizoğlunun Y.T.P. sidir. C.H. P. 7 milletvekilliğinin yarıdan azıyla yetinecektir. 1957'de 902 oy alan C.K.M.P. bir mâna ifade etmemektedir.

Mardin: 6 milletvekilinin en az yansı, muhtemelen çoğu mutlaka C.H., P. lidir.

Siirt: 4 milletvekilinin yarısı veya fazlası C.H.P. li olacaktır. Siirt Referandumda % 92 nisbetinde Evet demiştir. 1957'de 422 oy alan C.K.M. P. mana taşımamaktadır. A.P. de seçimlere girmediğinden C H P . den geriye bir şey kalırsa onu Y.T.P. alacaktır.

Netice

Gayet ihtiyatlı ve dikkatli tahminler göstermektedir ki 1961 seçimlerinde C H P . 67 ilin 53 tanesinde milletvekilliklerinin yarısını veya fazlasını alacaktır. Bu illerin hemen her birinde, ekseriyet sistemiyle yapılacak Senato seçimlerini, dolayısıyla C H P . kazanacaktır. Senatoda C. H.P. ekseriyetinin dörtte üçten aşağı düşmesi pek az muhtemeldir.

Ancak, milletvekilliği seçimleri nisbi temsil esası dairesinde cereyan edeceğinden C.H.P. nin kuvvetli olduğu illerin adedindeki yükseklik kimseyi yanıltmamalıdır. C.H.P. sâdece 14 ilde yarı milletvekilliğini sağlayamayacak halde bulunmasına rağmen 242 temsilciyle iktifa edebilir. Ancak bu, altıoklu parti için en kötü ihtimaldir. Normal bir tahmin yapmak gerekirse, il il anlatılan şartlar altında 450 milletvekilinden teşekkül edecek Millet Meclisine C H P . nin 262 civarında milletvekiliyle girmesi daha mümkün görülecektir. En iyimser tahminler ise, bu adedi 300'e yaklaştırmaktadır. C.H.P. nin 242 den az, 300'den fazla milletvekili çıkaracağı -şartlar değişmedikçe- daha ziyade taraflı tahminlerdir.

C.H.P. bir tek halde 300'den fazla milletvekili çıkarabilir: Öteki Partilere, bilhassa A.P. ye gidecek oyların sahipleri seçimlere katılmamayı tercih eder ve iştirak nisbetini düşürmeyi daha tesirli bir gösteri sayarlarsa. Ancak, A.P. nin yer yer şanslı adaylarının böyle bir teşebbüse gayretle karşı koyacakları muhakkaktır.

Mecliste, C H P . den sonra en fazla milletvekili ile A.P. temsil edilecektir. Y.T.P. ile C.K.M.P. arasındaki mücadele ise, sonunculuktan kurtulma mücadelesi olacaktır ki durumları itibariyle iki parti de bu savaşta eşit şarta malik görünmektedirler.

YURTTA OLUP BİTENLER

Kaybolan manzara: Bindirilmiş kıtali gövde gösterisi
Sermaye kediye yüklenince...

Millet

Kapanan devir

Bu satırların yazıldığı sırada Türkiyenin her tarafından gelen haberler, 1961 seçimleri kampanyasının son onbeş yıldır alıştığımız kampanyalardan bambaşka bir tarzda cereyan ettiğini göstermektedir. Büyük toplulukları suni usûller ve vasıtalarla heyecanlandırıp harekete geçirme sistemi memleketin siyaset hayatından Bayar - Menderes ikilisinin çekilmesiyle birlikte kaybolmuştur. Bindirilmiş kıtalarla yapılan gövde gösterilerine hiç kimse iltifat etmemektedir. Bunun 1 numaralı sebebi, her hangi bir partinin eli altında devlet kasasını bulundurmaması ve o kasadaki parayı çiftliğinin geliri gibi harcayamamasıdır. İmkânı bol taraf böyle davranmayınca karşı taraftan da elini boş yere cebine atan çıkmamaktadır. Yarın, çeşitli seçimlere ait masraflar açıklandığında partilerin en az 1961 seçimlerinde para sarfettikleri anlaşılacaktır. Politika mücadelesinde normal şartlara dönülmüş olması, en fazla endişelere yol açan şu seçim devresinde memlekete huzur, sükûn ve ciddiyet havasını hakim kılmıştır. Düşünmek lazımdır ki, bitirdiğimiz haftanın başında İsmet İnönü Malatyaya gittiğinde kendisini elbette ki sevgiyle, elbette ki coşkun şekilde) elbette ki yollara dökülerek, ama sâdece şehir ayakta karşılamıştır. İsmet İnönü ve Malatya bu! Ne bayraklı, flâmalı, bando mızıkalı kamyonlar, ne civar illerin, hattâ uzak illerin plâkalarım taşıyan otobüsler parayla tutulmuş adamları işlerinden güçlerinden alıp miting meydanına taşımıştır. Egede ise, ilk giden lider Gümüşpala hiç bir yerde o eski "muhteşem", "muazzam" kalabalıkların k'sına dahi rastlayamamış, ancak pek ufak topluluklar kendisiyle alâkadar olmuşlardır.

1961 seçimler!, kampanyanın cereyan tarzı itibariyle de demokratik hayatımızda yeni bir devir açacağa" benzemektedir. Gerçi eski alışkanlıklar henüz tamamile terkedilmiş değildir. Belirli politika ekolünün her teşekküldeki şampiyonları "beylik numaralar "ını yapmak için gayret sarfetmektedirler. Tahrik edici sözler, üzücü küçük olaylar gazete sütunlarından eksik olmamaktadır. A:na unutulmamalıdır ki son onbeş senenin heyecan kasırgası seçimlerinden sonra bu, batılı manasıyla sakin ilk seçimlerdir. Her şeyin bir anda değişmiş olacağını sanmak için fazla hayalperest olmak, lâzımdır.

İyi olan, istikamettir. Bu istikamet muhafaza olunduğu takdirde yarınki siyaset hayatımız 1961 seçimlerinin kampanyasından güzel huylar tevarüs edecektir.

Kampanya

Herkesin duymadıkları

Gümüşpala eliyle sertçe bir işaret yaptıktan sonra yere bakarak:

"— Bern kötü şeyler söylemeğe mecbur etmeyin! Sonra Aydına bir daha adımımı atmam" dedi.

Etrafındakiler yüzlerini buruşturdular. Israrda fayda olmadığım anlamış olacaklar ki, Gümüşpalanın otomobile binmesine yardım ettiler. Otomobil süratle uzaklaştı. Geride kalanlar, arkasından uzun uzun baktılar.

Hâdise, bitirdiğimiz haftanın ortalarında bir gece, Aydının şahâne Gar binası önünde cereyan etti. Hava ılık, gök mehtaplıydı. Sokaklar hemen hemen boştu. Tek tük Aydınlının acele adımlarla evlerine gittiği görülüyordu. Zira gece hayli ilerlemiş, saat 24'e yaklaşmıştı. Ragıp Gümüşpala, Gar lokantasında verilen yemekten çıkmıştı. Ertesi gün A.P. nin büyük, Aydın açık hava toplantısı yapılacak, A.P. Genel Başkanı

Haftanın içinden

Karagöz Oyunu

Metin TOKER

Seçim kampanyasında, beklenilmesi gereken ve zaten de beklenilen bir hâdise cereyan ediyor. Muallakta D. P. oyları bulunduğuna inanan politikacılar bunları kapabilmek için bir nevi karagöz oyunu oynuyorlar. Hani, şemsiye içinde iskambilin karasını bulana para veren üç kâğıtçılar vardır. Tıpkı onlar gibi, D. P. oyu avcıları kaşla, gözle, işaretle, cinasla bir dertlerini anlatmaya çalışıyorlar: "Asıl sizinkiler, bizleriz! Sakın yanılıp, ötekileri sizinkiler sanmayınız.." 1961 yılı Türkiyesinde hiç bir fikir söylemeden, hiç bir hazırlık yapılmaksızın, hiç bir kaliteli kadro aday diye gösterilmeksizin, iktidar veya muhalefet, olarak Parlamentoya girildiğinde hangi meselelerde hangi tavrın takınılacağının bildirilmesine lüzum kalmaksızın, sâdece ve sâdece "Sizinkiler var ya, biz onlarız" demek suretiyle ne nisbette oy toparlanabildiğini iki hafta sonra öğreneceğiz. Bu nisbet, demokrasi yolundaki olgunluk derecemizin en şaşmaz ölçüsü olacaktır.

Bu gayretlerin, bazen İnsanı Hakikaten güldürdüğünü söylemek lâzımdır. Seçim konuşmalarım okuyor musunuz? Küçüklü büyüklü hatipler iki kısım teşkil etmiş bulunuyorlar. Bakıyorsunuz, bir köy muhtarı. Yahut, adı sanı duyulmamış bir aday. Bütün ömrü devlet hizmetinde geçmiş, engin tecrübeye sahip, olgun bir siyaset adamı gibi konuşuyor. Memleketin meselelerini kavramış, hâdiselere kuş bakışı bakabiliyor. Onun yanında, yıllar yık ismi etrafında gürültü kopmuş, siyasi Ur teşekkül içinde yüksek mevkiler elde etmiş, hatta lider pâyesi takınmış bir başkası. Söylediklerini en basit kasaba politikacısı söylemez. Ne bir fikir, ne Ur düşünce, ne bir bilgi kırıntısı, hatta ne bir inanç. "O değil, ben kurtarmaya çalıştım". "Hayır, asıl teşebbüsü ben yaptım". "Ne münasebet, şefkatli olan benim". Kim söylüyor bunu? İhtilâli yapan idarenin ilk Genel Kurmay Başkanı. Kiminle yarışıyor? Kurtarılamayanın can düşmanı olan bir partinin lideriyle. Kim, şefaatteki payını koz diye ileri sürüyor? Eski idarenin devrilmesini müteakip hemen Maliye Bakanlığına oturtulan adam. Bu milletin samimiyetsizliğin vs oy kaygısının böylesine açık bir nümunesi karşısında aklanabileceğini sanmak o kurtarılamayan zatın niçin kurtarılamadığını hiç anlamamak değil de nedir, lütfen söyler misiniz?

Bir siyasi parti bir başka siyasi partiye her zaman ve her yerde halef olabilir. Ama onun fikirlerini, onun tutumunu, onun politikasını ve onun memleket menfaati telakkisini benimsemek şartıyla.. Partiye intisabın mezhebe ve tarikata intisaptan başka ölçüleri olmak lâzımdır vs vardır. Kütleleri geri sarmak, kütlelerle oynanabileceğine inanmak, onları sâdece bir takım hissi bağlarından yakalamaya çalışmak realist bir davranış değildir. D. P. bu memlekette kendisine çok taraftar bulmuştur. Ama bunlar, şahısların değil fikirlerin, bir politika anlayışının etrafında toplanmışlardır. D. P. gelişme devirlerinde ortaya programla, bir hükümet etme görüşüyle çıkmıştır. Ancak sonra bunların yerine bir şahsın putlaştırılması gayesi konulmuş vs zaten işte o zaman, bir devrin sevgili partisi bilinen hale düşmüştür. Mirası o noktadan devralmaya çalışmak, kendi kendini kurtaramamış ve bütün bir milleti kendisine karşı ayaklandırmış kimselerden medet ummaktan başka şey midir?

Türkiyede, pek çok batı memleketinde olduğu gibi siyasi kanaatlerin iki çekirdek etrafında kristalleştiği doğrudur. Bu bakımdan, C. H. P. dışındaki partilerin D. P. taraftarlarını kendilerine çekme gayretleri haklı, mantıki ve meşrudur. Hatalı olan, bunu temin için bulunan çaredir. Bir efsane olduğu bugün tamamile ortaya çıkmış bulunan hayali "Menderes Sevgisi" bayrağını Gümüşpalaların, Bölükbaşıların, Alicanların elinde görmek insana sâdece gülme hissi vermektedir. A P. li hatip "Ey, bu topraklar altında kefensiz yatan şehit! A.P. şehitlerin partisidir" diye feryat edecek. Y. T. P. li hatip "Neredesin, Türk tarihinin altın devri, D.P. iktidarı" diye nutuk atacak. C. K. M. P. li hatip "Toparlak mı, yuvarlak mı, işte neyse, ben o masayı bu yüzden terkettim" diye bağıracak. Ve Türk milisti "Aa, bak aslana" diye bağrını açacak. Bu bağır, o sevdanın sevdalılarına bin sene kapalı kalacaktır.

Niçin şahıslar? Niçin fikirler değil de, o fikirlere ihaneti sabit, onları dejenere ederek memleketi tehlikeli uçurumlara sürüklediği cümlece malûm şahıslar? Sebep hep aynıdır: Bu milleti biç tanımamak, bu milletin sağduyusuna zerrece inanmamak, "vatan-millet nutukları"nı kapalı meclislerde alay konusu etmek üzere çekmek. Halbuki çok politikacıyı "Bu millet bundan anlar", "Bu cahil millet bundan hoşlanır", "Bu iptidai millet böyle muamele ister" düşüncesi mahvetmiş ve ancak Türklerin hasletlerine, basiretlerine, meziyetlerine güvenenler kendilerine zaferler, şerefler sağlamışlardır. İki politika anlayışından birincisi bunca felaket, ikincisi bunca basan getirmişken hâlâ sapık hayallere kapılmak akıllılık sayılabilir mi ki?

Bir seçimin neticesi, evvelden asla kestirilmez. Bu bakımdan, iki hafta daha sabretmek lâzımdır. Ama, dalma olduğu gibi bu defa da ciddiyet ve dürüstlükle milletin karşısına çıkanları milletin tercih edeceğini sanmak hayal sayılmamalıdır. C. H. P, nin karşısındaki partiler, bu esaslı noktayı ihmal ettiklerinden, birbirlerinin tutumuna kapılıp fasit daire üzerinde yarışa kalktıklarından dolayı kaybedeceklerdir. D. P. kapatıldıktan sonra ortada kalan "bakir kuvvetler"den çok bahsedilmiştir. Yeni partilerden hiç biri bu kuvvetlerin gerçekten arzuladıklarını veremedikleri içindir ki ömürlerinin en şanslı seçimlerinde başarı kazanamayacaklardır. Eğer o kütlelere fikir söyleselerdi, onların karşısına yeni görüşlerle çıksalardı, şahıs tapınakları kuracak yerde zihniyet âbideleri yükseltselerdi hem bölünmezlerdi, hem tehlikeli temayülleri körükleme mevkiine düşmezlerdi, hem de memleketin siyasi bünyesi içine yerleşirlerdi. Yarın, köksüz birer ağaç gibi devrilivereceklerinden ve yerlerini başkalarına mutlaka vereceklerinden hiç şüphe etmemek lâzımdır.

Bunlar, seçim öncesinde elbette li birer spekülasyondur. Gerçeklikle alâka nisbetleri, seçim sonrasında anlaşılacaktır.

konuşacaktı. Hazırlık, telâş, sağa sola koşuşma bunun içindi. Fakat, Pala Paşayı bu derece sinirlendiren ve mûtadı olmadığı halde böyle sert konuşturan sebep neydi? Mesele burada düğümleniyor, zihinlerdeki istifham bu noktada biraz daha belirli hale geliyordu.

Gümüşpala, kendisine yer ayrılan Şükran Palas otelinin merdivenlerini çıkarken düşünceliydi. Merdiveni çılanca hemen sağa rastlayan banyolu odada kalacaktı. İçeri girdi. Peşinden, seyahati boyunca yanından ayrılmıyan A.P. Genel İdare Kurulu Üyesi Nuri Beşer daldı. Daha sonra da Aydın İl İdare Kurulu üyeleri odayı doldurdular. Kapalı kapıların ardında geçen konuşmaların hayli enteresan olduğu, dışarı çıkanların yüzlerinden anlaşılıyordu. İlkin Nuri Beser odayı terketti. İl İdare Kurulu üyeleri bir müddet daha içerde kaldılar. Aydınlı A.P. lilerin derdi büyüktü. Ertesi gün yapılacak açık hava mitinginde Pala Paşa konuşacaktı. Aydınlılar aylardır, çok şey umdukları bu konuşmayı bekliyorlardı. Ne var ki Gümüşpala, Yuvarlak Masa toplantısının pek fazla dışına çıkmak istemiyor, hele gazetelerle bütün yurda duyurulacak nutkunda bir muayyen noktaya dokunmayı hiç mi hiç arzulamıyordu. Tartışma bu konu etrafındaydı. Aydınlı A.P. idarecileri, eğer konuşmanın ağırlık merkezini Aydınlı D.P. liderlerinin başlarına gelenler teşkil etmezse, Aydında istenilenin elde edilemiyeceği fikrindeydiler. Ama Gümüşpala, güler yüzle başladığı Ege seyahatini asık yüzle bitirmek niyetinde değildi.

Nitekim Aydına geldiğinde, vakit geç olmasına rağmen A.P. İl Merkezine tezahürat arasında girmişti. Gar çi fazlaca bir kalabalık yoktu ama kendisine gösterilen sevgi yönünden A.P. lideri ziyadesiyle memnun kalmıştı. II binasının mütevazi odasın da kahvesini içerken, solunda oturan Nuri Beşere:

"— Nasıl bir konuşma yapalım?' diye sordu.

Beşer, usta bir politikacı -Gümüş palayla kıyaslanırsa öyle olduğunu itiraf etmek gerekir- edasıyla:

"____Yuvarlak Masadan, partinin tutumundan ve A.P. nin Egelilerin partisi olduğundan bahsediniz Paşam" dedi.

Gümüşpalanın fikri de bu merkezdeydi. Nitekim, o akşam İl bina sının etrafım dolduran, pek küçük ve yeni bir parti için normal sayılacak taraftar kitlesine bu vâdide vasat bir konuşma yaptı. Gelgelelim, ertesi gün yapılacak mitingde ilâhlar behemehal kurban istiyorlardı. Eski asker, henüz politikanın bu yönüne tam mânasıyla vakıf olmadığından, diretiyordu. Zaten bütün seyahati boyunca Pala Paşaya partisinin D.P. den müdevver esnaf politikacıları ısrar ettiler, o diretti. Fazla diretemediği veya kalabalık karşısında heyecanlandığı yerlerde ise ipin ucunu kaçırmamak için elinden gelen gayreti gösterdi.

Böylece, Şükran Palas otelinin odasında yapılan tartışma bir sonuca bağlanamadı. İşi oluruna bırakan, ertesi gün toplanacak kalabalık için gayret sarfının beyhude olduğu kararma varan Aydınlı A.P. idarecileri bedbin bir halde odayı terkettiler.

Bir cambaz..

perşembe günü Aydında hava hayli sıcaktı. Gömlekle rahatça dolaşılabiliyordu.Vatandaş sabah erkenden yollara dökülmüştü. Gar binasının önündeki meydanda kalabalık gittikçe artıyor, meydan dolmağa başlıyordu. Saatlerin 10'u gösterdiği sırada meydan yarıyarıya dolmuş bulunuyordu. Aydınlılar D.P. mitinglerinde büyük meydanı böyle yan dolmuş görmeye alışmamışlardı. Ama, doğrusunu söylemek gerekirse, bir gece evvelinden köylere haber verilmemiş, bazı ilçelere de A.P. Genel Başkanının sâdece ziyaret maksadıyla geleceği bildirilmişti. Sonra, A.P. İl Merkezinin bütçesi de bir hayli zayıftı! D.P. gibi devlet kasasına sahip olacağı günler henüz gelmemişti ki...

Açık hava toplantısı başladığında, gelenler bir ara irkildiler. Kürsüye çıkan adamın gözünde kalın çerçeveli güneş gözlüğü vardı. Kürsüde duruşu "birisi"ni hatırlatıyordu. Adam, hareketlerini "birisi"ne benzetmeğe çalışıyordu. Sâdece saçları ak, yüzü zayıf ve boyu da biraz kısaydı. Konuşan, A.P. Genel İdare Kurulu üyesi Nuri Beşerdi. Başarılı bir konuşma yaptı. Halkı heyecanlandırdı, coşturdu, tor alkış topladı. Sözlerini bitirip kürsüden inerken iki elini havaya kaldırarak halkı uzun uzun selâmladı. Gözlükler, yakıcı güneşten Beşeri doğrusu iyi muhafaza etmişti! Bundan sonra da kendisini bir kere daha gözlükle gören olmadı. İhtimal bu Aydın için hazırlanmış bir mizansendi.

A.P. Genel Başkanının Aydın mitingindeki sözleri, diğer illerdeki Konuşmalarına nazaran hayli değişik oldu. Gümüşpala bütün isteksizliğine rağmen, gene de Aydının havasına uyarak, D.P. idarecileri hakkında Yüksek Adalet Divanı tarafından verilen kararlara temas etmekten kendini alamadı. C.H.P. ye de burada biraz fazlaca yüklendi. Kalabalık, A.P. liderinin konuşmasından memnun olmuştu. Pala Paşa, bütün seyahati boyunca tekrarladığı bir cümleyi Aydında da tekrar etti. Aslında her konuşmasının büyük bir kısmım aşağı yukarı bu fikrin izahı teşkil ediyordu. Anlatılmak istenilen husus seçimlerin dürüst yapılacağı, korkuya mahal olmadığı ve milletin oyu kime teveccüh ederse iktidarı onun alacağıydı. Bunu kudret sahipleri söylemişlerdi. Her zaman söylüyorlardı. Korkmağa, çekinmeğe hiç lü-

Gümüşpala Muğlada omuzlarda

Geçti Borun pazarı...

sum yoktu. Ancak, meselenin ifade tarzı işi biraz karıştırıyor, dinleyenler üzerinde bu dedikoduların C.H.P. liler tarafından çıkarıldığı ve seçim sonucu ne olursa olsun, iktidarın CHP. ye devredileceği söylentilerinin C.H.P. mensupları tarafından yayıldığı intibaı uyanıyordu. Anlaşılan, olayın bu şekilde aksetmesi, A. P. idarecilerinin arzusuydu.

Kızgın yüzler

A .P. Genel Başkanının Ege gezisi hayli mâceralı başladı. Gümüşpala ilk defa böyle bir geziye çıkıyordu. Üstelik program yüklüydü. 52 il, 15 günde dolaşılacaktı. Başkanın acemiliği de bunlara eklenince, gezinin güçlüğü ortaya çıkıyordu. Nitekim program daha ilk merhalede aksadı ve Gümüşpalanın buna ziyadesiyle cam sıkıldı. Ne olursa olsun, A.P. lideri eski bir askerdi ve disipline, yanındakilerin aksine, pek itibar ediyordu.

Ankaradan saat 9 sıralarında büyük gösterişle yola çıkıldı. A.P. Genel Başkanının otomobilini uğurlamağa gelen pek çok partilinin arabasının da katılmasıyla büyük bir konvoy teşkil edilmişti.İlk hedef Eskişehirdi. Konvoy Eskişehir yoluna çıkmadan Ankarada büyük bir tur attı. Gümüşpala 1960 model siyah bir Chevrolet'ye binmişti. Önde oturuyordu. Arkada Nuri Beşer ve Nihat Su ile Son Havadisin bir muhabiri yer almıştı. Şehirden çıkarken partilüerle vedalaştılar. Polatlı yolunda ilk aksilik başgösterdi. Başkanın otomobilinin lâstiği patladı. Gümüşpala otomobilden inmiş, tamir ameliyesini sıkıntıyla seyrediyordu. Birden, sürüsünün başında bir çoban gördü. Yanık yüzlü Anadolu çocuğuna doğru yürüdü. Çoban da kendisini görmüş ve tanımış olacak ki. Genel Başkana doğru seğirtti, elini öptü ve terbiyelice durdu. Gümüşpala memnun olmuştu. Sordu:

"— Hangi partidensin evlâdım ?"
Çoban tereddüt etmeden cevap verdi:
"— Ben Halk Partiliyim efendim.."

Gümüşpala evvelâ sıkıntıyla bir iki saniye durakladı. Sonra gülümsiyerek:

"— Bütün partilerin gayesi memleketin huzurunu temin etmektir. Hepsi buna çalışıyorlar. Hayırlı olur inşallah" dedi.

Çoban da memnun olmuş görünüyordu. Pala Paşanın yanından ağır adımlarla uzaklaştı. Gümüşpala tekrar otomobilinin yanına dönmüştü. Bir şey söylemek ihtiyacından olacak, basın mensuplarına;

Kulağa Küpe

El seni övmezse, sen öv kendini !

Ne *iftihar verici satırlar: "A. P. listesinin gazeteciler* bö*lümüne gelince, burada yer alan 18 gazetecinin çoğu meslek hal tercümeleriyle basın için iftihar vesilesi olmuş kimselerdi. İçlerinde Gökhan Evliyaoğlu, Hâmi Tezkan gibi basın değerleri vardı..."*

Ha, nerede mi yayınlanıyor bu *satırlar ? Yok canım, ne* Ti*mes'da, ne Time'de.*

Açın, lahana yaprağını, ilk sayfanın üst köşesine bakın: "Düşünen Adam -İmtiyaz Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü: Hâmi Tezkan- Umumi Neşriyat Müdürü: Gökhan Evliyaağlu".

*Ah, hikayedeki, kerameti kendinden menkul şeyhin kulakları çınlasın. O bile bu işi **da**ha akıllıca yapardı, yahu !*

"— Bakın, biz iyi niyetliyiz. Yani simdi, bu lastiği patlatan çiviyi Bölükbaşı koydu diyor muyum, C.H. P. liler yaptı diyor muyum ?" dedi.

Etrafındakiler gülüştüler. Yola çıkıldıktan az sonra Gümüşpalanın da yüzü güldü. Polatlılı A.P. liler bir otomobille Genel Başkanlarım karşılamağa gelmişlerdi. Pala Paşa otomobilini durdurdu, indi ve karşılayıcıların ellerini sıktı. Sonra, Polatlıya uğraması için yapılan ricayı kırmadı. Polatlı İlçe binasının önüne gel diklerinde Gümüşpalanın gene yüzü asıldı. Partiden çıkan 7-8 kişiyle birkaç çocuktan başka gelişe itibar eden olmamıştı. Otomobilden inmeden birer selâm verdi ve süratle yola devam edildi. Genel Başkan yavaş yavaş tecrübe sahibi oluyordu!

Şöyle bir dolaşalım»

Gümüşpalanın tecrübe arttırma ekzersizleri bununla bitmedi. Pek az sonra Sivrihisar ilçesine varılacak ve Pala Paşa burada bir olaydan daha hisse kapacaktı.

Sivrihisarlı idareciler ve Eskişehir A.P. adayları Genel Başkanlarım ilçenin dışında iki otomobille karşıladılar. Başkanı alıp doğruca bir kahveye götürdüler. Burada A.P.liler kendisini bekliyorlardı. Bir politikacının geldiğini duyanlar da koşuşup gelmişlerdi. Kalabalık arttı. Gümüşpala durumdan memnun, topluluğa birkaç kelimelik bir nutuk çekti. Gezinin A.P. lilerle tanışmak için yapıldığından ve diğer partilerle dostluk kurulması gerektiğinden bahsetti. Konuşmasını bitirdikten: sonra dışarı çıktı. İşte ne olduysa burada oldu. Eskişehirli bir A.P. milletvekili adayı, Gümüşpalanın yanına sokuldu, eliyle işaret ederek yol gösterdi. Pala Paşa, elinde olmıyarak, gösterilen yere doğru yürüdü. Kalabalık kendisini takip ediyordu. Aday, bir müddet sonra geri döneceklerini belirtti. Gümüşpala şaşırdı. Eskişehirli adaya sordu:

"— Neden geri döneceğiz?"

"— Paşam, bu tur biraz kalabalık toplar. Biraz gezinmeniz lâzım" dedi.

Gümüşpalanın yüzü değişti. Kızdığı açıksa belli oluyordu. Adama ters ters baktı ve aceleyle otomobiline yürüdü. Olayın devamı, Genel Başkam karşılamağa gelen Eskişehirli iki A.P. adayının otomobilinde cereyan etti. Biri Kemal Zeytinoğlunun akrabası olan adaylar kavgaya tutuştular. Bir müddet kabahati birbirlerinin üzerine attılar. Sonra akıllan başlarına geldi ve Eskişehirde kalşılamanın bir fiyasko ile neticelenmesinden telaşa kapıldılar. Otomobilin sağında oturanı:

"— Mahvolduk azizim! Kimsenin haberi yok.. Ta kimse gelmezse ne olacak ?" dedi.

Kötü kötü düşünmeğe başladılar. Gerçi İl Başkanına sıkısıkıya tembih etmişlerdi ama, gene de endişeliydiler. Sonra, aynı gün Malatyada İnönü konuşacaktı. Her iki liderin karşılanışı aynı gün basma intikal edecekti.

Eskişehir varoşlarına geldikleri zaman, yüzleri birazcık güldü. 20 »tadar otomobil Genel Başkam karşılamak üzere hazırdı. Bilerini çırptılar ve üzerlerinden büyük bir yük kalkmış kimselerin neşesiyle bağırıp çağırmağa başladılar.

A.P. Genel Başkanı, otomobil dizisini görünce dayanamadı, arabasından indi ve karşılayıcıların ellerini sıktı. Tezahüratı zevkle seyretti. Tekrar otomobiline bindiğinde hayatından memnun görünüyordu.

Şehre girilirken A.P. idarecileri arasında yeni bir tartışmadır başladı. Hangi yoldan gidilirse daha fazla ilgi çekilir ve hangi yol daha uzun sürerdi ? Nihayet Şeker Fabrikasının önünden gitmeğe karar verdiler. Otomobil dizisi büyük gürültü ve tezahüratla şehrin sokaklarına daldı. İl binasının önüne gelindiğinde, bina-

Azınlıkların Mecliste Temsili İçin

Athenagoras

Nisbi Temsil, İstanbulda bir mesele doğurmuş bulunuyor. Seçimlerin ekseriyet sistemiyle yapıldığı sırada olduğu gibi partiler gene listelerine azınlıklara mensup adaylar almışlar ve bunlara orta veya alt sıralarda yer vermişlerdir. Ancak, eski sistemde bir liste kazandı mı o listenin bütün mensupları Meclise adeta otomatik şekilde girerlerdi. Halbuki yeni usulde listelerin baş tarafındakiler milletvekili olacak, diğerleri düşecektir.

Azınlıklara mensup vatandaşlar A P. nin İstanbul listesinde 18, 22, 23. sıraları işgal etmektedirler. C. H. P. listesindeki yerleri 16, 17, 18. sıralardır. C K. M. P. kendilerine 28 ve 25. sıraları vermiştir. Y. T. P. de ise 9, 10 ve 11. sıralar azınlık adaylarınındır. Bu durumda bir gerçek ortaya çıkmaktadır: Meclise azınlık milletvekilleri ancak C. H. P. listesinden çıkıp gidebileceklerdir.

A. P. nin İstanbulda milletvekilliklerin değil yarıdan fazlasını, yarısını dahi alması bahis konusu değildir. Hatta üçte bir nisbeti dahi pek iyimser A. P. tahminlerinin neticesidir. C. K. M. P. listelerinin 22 ve 25. sıralarım şanslı bulmak için bir C. K. M. P. idarecisi olmak bile yetmemektedir. Fuat Arna dahi, Gagarinin kulaklarını çınlatacak tarzda uçturduğu füzeye 20, sıranın altındakileri koymak cesaretini kendinde bulamamıştır. Y. T. P. ye gelince, eğer Meclisteki İstanbullu Y. T. P. milletvekillerinin sayısı bir eldeki parmakların sayısını bulursa bütün yetimler bayram edeceklerdir. Geriye, ciddi ümitli olarak sâdece C. H. P. nin 16, 17 ve 18. sıraları kalmaktadır.

En ihtiyattı tedbirler, İstanbulda C. H. P. ye milletvekilliklerinin yarıdan fazlasını tanımaktadır. Bu, azınlık milletvekülerini kazançlı kefeye dahil etmektedir. Eğer azınlıklar, kararlaştırdıkları gibi oylarını C. H. P. ye verirlerse temsilcilerini Meclise sokabileceklerdir.

Aslına bakılırsa, şimdiye kadar C. H. P. dışı kuvvetleri, yani D. P. yi bir yandan hissi, diğer taraftan kendi cemaat menfaatlerini ilk plânda bulundurarak tutmuş olan İstanbul azınlıkları bu defa daha realist davranmaktadırlar. Oylarını, Varlık Vergisi konusundaki pek eskimiş hikâyeye ve onu bir umacı diye gösterme yolundaki gayretlere rağmen bu seçimlerde C. H. P. ye verme kararlan çeşitti ciddi faktörlerin neticesidir. Azınlıklar, her şeyden önce arzuladıkları istikran ve iş hayatındaki açılmayı ancak C. H. P. nin gerçekleştirebileceğini görmektedir. Böyle olunca, başka listelerin desteklenmesi kendi cemaat adaylarına da Meclisin yolunu kati şekilde kapatacağına göre Milletvekili seçimlerinde azınlıkların C. H. P. yi destekleme kararlan adeta eksiksiz ve ittifak halinde tatbik edilecektir.

Bu da, C. H. P. nin bir başka şansını teşkil etmektedir. Zira C. H. P. iktidarda, artık Varlık Vergisi İktidarı olmadığım İstanbullu bu vatandaşlara ancak böyle ispat fırsatım bulabilecektir.

nın önünü 3-4 bin kişi doldurmuştu. Gümüşpalayı alkışlamağa başladılar., A.P. Genel Başkanı zorlukla binadan içeri sokuldu. Pencereden başını uzatarak yaptığı konuşmayı sükûnetle dinleyen kalabalık, sözlerini bitiren lideri usûlen alkışladı ve dağıldı. Gümüşpala ilk defa bu kadar insanı bir arada gördüğünden, hayli heyecanlanmıştı. Memnun memnun gülümsüyordu. Hele sözlerinin sonunun alkışla bağlanması, A.P. li politikacıyı son derece sevindirdi.

Egeye yaklaştıkça..

Gümüşpala, büyük bir süratle bitirmeğe çalıştığı gezinin ortalarında, belki de ilk defa bir "siyasi" olarak omuzlar üzerinde taşındı. Kütahya, A.P. Genel Başkanım karşılamaya iyi hazırlanmıştı. Şehrin girişinde 200 kadar A.P. li, Gümüşpalanın yolunu kesti. Ellerinde davullar, zurnalar, dövizler vardı. A.P. lideri otomobilden indi. Elini öpmek isteyenler birbirleriyle iteleşmeğe başladılar. Bu sırada, Gümüşpalanın başına ilk defa gelen ve pek hoşlandığı yüzünden anlaşılan bir olay vuku buldu. Ufak tefek Genel Başkan birden ayaklarının yerden kesildiğini hissetti. İriyarı iki A.P. li, Gümüşpalayı omuzlayıverdiler. Diğerleri de desteklediler. Pala Paşa bir müddet oralarda dolaştırıldı. Şaşırmıştı. Durmadan gülümsüyordu, Etrafına şefkatle bakıyor, düşmemek için' sağa sola tutunuyordu. Sevimli bir hali vardı.

Karşılayıcılar kısa bir süre sonra Gümüşpalayı yere indirdiler. Tekrar otomobiline binen Genel Başkan Kütahyaya doğru yola çıktı. Şehre giriş, karşılayıcıların tezahüratı kadar haşmetli olmadı. Kapalı salonda konuşulacaktı. Salon tıklım tıklım dolmuştu. İçeri giremiyenler, Pala Paşanın konuşmasını hoporlörden tâkip ettiler. Eski D.P. liler üzüntülüydüler. Bunun sebebini soran bir basın mensubuna, bir Kütahyalı:

"— Kütahyalı D.P. liler Menderesi teslim ettikleri için üzgünler. Kendilerini suçlu hissediyorlar" dedi.

Sonra, kırdığı potun farkına varmış gibi aceleyle kalabalığın arasına katılıp gözden kayboldu.

Gümüşpalayı Kütahyalılar gene şâşaayla uğurladılar. Buradan Afyona gidilecekti. Yeni politikacının key fi yerine gelmişti. Az da olsa, gördüğü ilgi kendisini mütehassis ediyordu. İlgiyle beraber Pala Paşanın konuşmalarında da değişiklik haşladı. Şimdi daha cesur, daha atak, daha iktidar çantada keklikmiş gibi konuşuyordu.

Devenin âkibeti

Afyona yaklaştıkça yol kavşaklarında, asfalta yalan köylerde grup grup A.P. liler tarafından A.P.

liderinin yolu kesilmeğe, lider durdurulmağa başlandı. Afyonun girişinde bine yakın Afyonlu yolu kesmiş, U şeklinde dizilmişlerdi. U'nun ortasındaki boşlukta süslü iki beyaz keçiyle, çökmüş, ağır ağır geviş getiren bir deve görülüyordu. Devenin üzerinde, "Adalet Partisi" yazılı kırmızı bir şal vardı. Krepon kâğıtlarıyla süslenmişti. Devenin başında, elinde iri bir bıçak, güçlü bir A.P. li bekliyordu. Başını, gelecek otomobiller yönüne çevirmiş olan deve, dünyadan habersiz, geviş getirmekteydi.

Saat 19 sıralarında Gümüşpalayı getiren taba renkli Station - Wagon'un ışıkları uzaktan göründü. Keçilerin ve devenin başında bekleyenler hazırlandılar. Gümüşpala ve refakatindeki otomobiller insandan çizilmiş U harfinin içine girdiler. A.P. Genel Başkanı kendisine tezahürat yapanlara doğru ilerledi. Taraftarlar koşuşarak ellerine sarıldılar. Bu sırada devenin yanına fazla yaklaşılmıştı. Kasap, devenin boynuna bıçağı salladı. Kan, tazyikli su misali etrafa fışkırdı. Deveye fazla sokulan Gümüşpalanın üzerine kan sıçramıştı. Fışkıran kan Genel Başkanın otomobilini de berbat etmiş, kıpkırmızı yapmıştı. Taraftarlar koşuştular, A. P. Başkanının üzerini silmeğe koyuldular. Gümüşpala ürkmüş, sessiz sedasız olup bitenleri seyrediyordu. Bir ara:

"— Zararı yok, zararı yok" diyebildi.

A.P. idarecilerine kurban kesilen yerin, 1946'da Bayar Afyona geldiğinde kendisine kurban kesilen yer olduğu, kalabalıkta yayıldı. Arkasından da, devenin topal filân olmadığı *ve* fışkıran kanın Gümüşpalaya sıçramasının uğurlu olduğu söylendi!

A.P. Genel Başkanının şaşkınlığı geçmişti. Afyonda kapalı salon toplantısı yapılacaktı. Sinema salonunun bulunduğu yere gidildi. Salon doluydu. Dışarda da içerdeki kadar kalabalık birikmişti.

Bir serencam

Gösterilen ilginin son derece memnun ettiği Gümüşpala, şayet sinema salonundaki olayla karşılaşmasaydı, gezinin diğer kısmını daha rahat bitirecek, huzuru kaçmadan, neşeyle yoluna devam edebilecekti.

Kalabalık, tezahürat, A.P. Genel Başkanım şaşkına çevirmişti. Kürsüye heyecanla çıktı. Konuşması, diğer illerde yaptığının aynı değildi. Artık rahatça iktidardan bahsediyor. A.P. nin, milletin oylarının büyük bir kısmını kolaylıkla alacağını belirtiyordu. Hattâ AP., daha şimdiden, iktidardaymış gibi çalışmağa başlamıştı. Tek güçlük, gölge kabinenin kurulmasında çıkan güçlüktü. Kabine koltuklarının paylaştırılması son derece güç oluyordu. Maamafih onu da halledeceklerdi!

A.P. lideri Afyonda Yassıada kararlarına da bir nebze temas etti. A.P. lideri olarak infaz üzerinde azami gayret sarfedilmişti. Hattâ ittifakla verilen idam kararlarından biri, elde mevcut kanuna rağmen uygulanmamıştı! Gümüşpala bunları, kendisinden umulmıyan bir ustalıkla anlatıyordu. Salonda çıt çıkmıyor, gelenler lideri dinliyorlardı. Süslerini bitirip kürsüden ayrılmaya niyetleniyordu ki, ön sıralardan zayıf, bej renk elbiseli genç bir kadın fırladı:

"— Gümüşpalaya bir sualim var. Sizden soruyorum, A-P., D.P. nin devamı mıdır? Buna lûtfen cevap verin!" diye konuştu.

Mikrofona söylenmemesine rağmen *genç* kadının sözleri duyuldu. Salonda önce genel bir şaşkınlık hüküm sürdü. Sinek uçsa vızıltısı duyulacaktı. Şaşıranların başında A.P. lideri geliyordu. Sonra salonun bazı yerlerinden alkış ve bravo sesleri duyuldu. Bunu hemen ıslık ve "yuh*"lar tâkip etti. Sonra gene genel bir şaşkınlık salonu kapladı. Adının Nebahat Aslan olduğu öğrenilen genç kadın tekrar bağırdı:

"—Eğer devamıysa, oyumu ona vereceğim!.."

A.P. İl İdare Kurulu üyeleri şaşırdılar. Gümüşpala şaşkın şaşkın etrafına bakındı. Sözlerin bir kısmım anlamış, bir kısmım anlamamıştı. Ama durumun vahametini kavramıştı.

Gümüşpala kahvaltı yapıyor
Sabah şerifler hayır,

Bu arada, nasıl oldu anlaşılamadı, bayan Aslan yakapaça sahneye atıldı. Genç kadın hızla mikrofona sarıldı ve tekrar, A.P. nin DP. nin devamı olup olmadığım sordu. A.P. idarecileri atik davrandılar, mikrofonu kestiler. Bu defa kadın bağırarak sesini duyurmağa çalıştı:

"— Ben eski bir D.P. liyim. İhtilâlden sonra hapse girdim. Halen hiçbir partiye mensup değilim."

Bu defa ortalık adamakıllı karıştı. Bir A.P. li mikrofona saldırdı vs genç kadım merakla tâkip eden dinleyicilere:

"— Toplantı sona ermiştir. Programa göre Genel' Başkandan sonra konuşacak kimse yoktur** dedi.

Böylece genç kadının kendilerine ait olmadığım belirtmek istiyordu. Hakikaten bayan Aslana kimse sahip çıkmadı. A.P. idarecileri evvelâ bir tertip karşısında kaldıklarım san dılar. Sağa sola genç bayanın kim olduğunu sormağa başladılar. Sonra Senatör adaylarından birinin oğlu, genç kadının yanma sokuldu, onu alıp büfeye götürdü, sigara ikram ederek sakin olmasını söyledi. Salon yavaş yavaş boşalırken, gelenlerden bazılarının dudağı bükülüyor, başları iki yana hafif hafif sallanıyordu.

Gümüşpala o gece Afyonda kaldı. Verilen muhteşem yemekte bazen neşeli, bazen keyifsizdi. Sulu rakısını güçlükle yudumladı. Afyonlu bir A. P. linin kendisi hakkındaki sitayişkâr nutkunu da can sıkıntısıyla dinledi.

C.H.P. li rozetliler.

Şans, A.P. Genel Başkanına gezinin bu kısmında gülmemeğe başlamıştı. Gümüşpala ve beraberindekiler Dinara girdiklerinde, toplanan * kalabalığa bakarak bir hayli keyiflendiler. Ne var ki, kalabalığın büyük bir kısmı Genel Başkanın konuşmasını bir Hitit heykeli donukluğunda dinliyor ve arada sırada başlarını iki yana sallayıp, dudaklarım büzüyorlardı. A.P. li idareciler kalabalık arasındaki bu kitleyi sonradan farkettiler. Biraz dikkat edince, bunların göğsünde **C.H.P.** rozetlerinin bulunduğunu gördüler. Hakikaten o günlerde C.H.P. kalesi olarak tanılan Dinarda C.H.P. nin bir mitingi vardı. Partililer birer rozet alıp göğüslerine takmışlardı. Gümüşpala kasabaya gelince, konuşmasını dinlemek istemişler ve kalabalığın aşağı yukarı yarısına yakın kısmım teşkil etmişlerdi.

Dinar A.P. lideri için bir başka olayla daha süslendi. Kurucu Meclis üyesi ve Dinar C.H.P. İlçe Başkanı Osman Yüksel başkanlığında bir C. H.P. heyeti, A.P. liderini ziyaret e-

derek muvaffakiyetler diledi. Olay kısa zamanda kasabaya yayıldı ve son derece iyi karşılandı. A.P. lideri ve beraberindekiler kasabayı terke» derlerken, bir iade-i ziyaret yapa» caklan tahmin ediliyordu. Ama Bölükbaşının korkusundan olacak, bu ziyaret unutuldu ve doğruca Ispartaya geçildi.

Isparta, Gümüşpalayı iyi karşılıyan illerden biri oldu. Bu karşılamaya ziyadesiyle üzülenler Y.T.P. lilerdi. Yollarda öbek öbek köylüler Pala Paşaya karşı çıktılar. Zaman zaman otomobilini durdurdular. Eline sarılıp öptüler. Ispartaya giriş tantanalı oldu. Pala Paşa memnun, neşeli ve dinç görünüyordu. Dinardaki olayı unutmuş denilebilirdi. Esasen partililer Gümüşpalaya Dinar olayını pek anlatmamışlar, liderin keyfini bozmak istememişlerdi.

Gümüşpalanın neşesi, yaptığı konuşmadan anlaşıldı. Pala Paşa, A.P. nin iktidara geleceğini kesin bir dille ifade etti. Sözlerini bitirdiği zaman yapılan tezahürat, A.P. nin emekli General liderinin pek hoşuna gitti. Bu yüzden öğle yemeğinde neşeli, memnundu. Gene az konuşuyor, söylenenleri pek fazla duymuyor, cevap vermiyordu ama, yüzündeki ifade memnuniyetini anlatıyordu.

Merhaba!

A.P, kafilesinin keyfini Burdur kaçırdı. Ispartadan Burdura alelacele geçilmiş, C.H.P. nin kalelerinden biri bilinen bu ilde, A.P. liderine yapılacak karşılamanın tadının çıkarılması istenmişti. Gelgelelim Burdur, A.P. idarecilerinin yüreklerini fena halde burdu. Yüzleri buruştu, neşeleri kaçtı. Şehrin varoşlarında karşılayıcıları boşuna aradılar. Hele konuşmanın yapılacağı meydanın acıklı hali işleri büsbütün karıştırdı. Alanda 200 kişi ya var, ya yoktu. Onlar da büyük bir cenderenin içindeymişler gibi kımıldamadan, gele--- olanı bekliyorlardı. Gümüşpala kürsüye çıkmaya mecbur olduğundan otomobilden indi. Adımım kürsüye atta ve:

"— Sizlere merhaba demeğe geldim" diyerek aşağı indi.

A.P. kafilesinin Burdurlu A.P. lilere çektiği politik ziyafet, sâdece bu merhabadan ibaret kaldı.

Kafiledeki otomobillerin gaz pedallerine Burdurdan itibaren biraz daha fazla basıldı. Amaç Antalyaya bir an evvel varmak ve iç burukluğunu gidermekti. A.P. li idareciler Antalyadan ümitli görünüyorlardı.

Antalya, A.P. Genel Başkanım karşılamağa hazırlanmıştı. Bir kaç yüz kişi otomobillerle gelmiş, vakit geç olmasına rağmen şehrin girişinde A.P. liderini bekliyordu. Bu 'sarada bir otomobilin farları parladı. Otomobilin ön tarafında ak saçlı, gözlüklü bir zat oturuyordu. Kalabalık, otomobilin etrafım aldı. Pencereden içeri sarkabilen, ak saçlı gözlüklü zatın eline sarılıyor, yüzünü öpüyordu. Ak saçlı adam ise, feryat ediyordu. Ama, buna kimsenin kulak astığı yoktu. Adam kaçmağa, kalabalık kitle kendisini yakalamağa uğraşıyordu. Bekleyenler, otomobilde oturan bu ak saçlı adamı Gümüşpala sanmışlardı. Halbuki bu, Hürriyet gazetesinin İzmir muhabiri İlhan Esendi. Esen, kalabalıktan güçlükle kurtuldu. Pencereleri kapayıp kalabalığın içinden sıyrılmağa çalıştı. Bu defa otomobili kaldırdılar. Neden sonra bu zatın Pala Paşa olmadığı anlaşıldı. A.P. sempatizanları çarnaçar tekrar beklemeğe koyuldular.

Gümüşpala basın toplantısında konuşuyor
İki el bir baş *içindir*

Muzip dans

Bu sırada Antalya A.P. İl Merkezinde bir başka olay daha cereyan ediyordu. Burdurla temasa geçen parti idarecileri, Gümüşpalanın saat 20 sıralarında şehirde olacağım öğrenmişlerdi. Gümüşpala için taze bir dana hazırlanmıştı. Kurban edilecekti. Bir evin alt katının iki odasını işgal etmiş olan A.P. D Merkezinden içeri bu sırada kasap kılıklı birisi girdi. Adamın gözleri yerinden uğramıştı. Oturan partililere sordu;

"— Yahu, dana ne oldu?."

Oturanlar şaşkın şaşkın birbirlerine baktılar. Sonra birisi cevap verdi:

"— Ne bilelim biz? Karşıda bağlıydı.."

Gözleri dönmüş adam fazla beklemeden dışarı uğradı. On dakika geçmedi, daha fazla telâşla içeri girdi ve:

"— Yahu, dana ne oldu? Meydan da yok. Paşa şimdi gelecek" dedi.

Oturanlar gene birbirlerine baktılar. Sonra bir yığın adam, Gümüşpalaya kurban edilecek danayı aramak üzere dışarı fırladılar. Ama körpe dana hürriyeti seçmiş, nasılsa kurtularak gözden kaybolmuştu. Bu yüzden Antalyalılar A.P. liderine kurban kesemediler. Ama karşılamada kusur etmediler.

Dört atlı araba

Ne var ki, A.P. liderinin Antalyadaki bu, diğerlerine nazaran pek iyi karşılanmasının sevinci uzun sürmedi. A.P. kafilesinin akü hocalığını yapan Nuri Beşerin eline bir beyanname sıkıştırıldı. Beyanname C.K.M.P. liler tarafından hazırlanmıştı. A.P. Genel Başkanından dört sualin cevabım istiyordu

Sualler şöyleydi:

"1) Gümüşpala 3. Ordu Kumandanlığından İhtilâl Hükümetinin Genel Kurmay Başkanlığına getirildiği 3 Haziran günü Sivasa yakın bir kasabada 'İnönüye uzanan dilleri keseceğim' demiş midir?

2) Gene aynı tarihlerde Sivasta "Sizden İnönüye selam götürüyorum" demiş midir?

3) A.P. nin kuruluşundan önce Gümüşpala, İzmirde, basın mensuplarına 'İleride politikaya atılırsam, yerim büyük İnönünün partisinin afları olacak' demiş midir?

4) Gene o tarihlerde İstanbulda bir sohbette 'Eğer Cemal Paşa ve arkadaşları D.P. iktidarına kargı harekete geçmeselerdi, 10 gün sonra bu isi ben yapacaktım''sözünü sarfetmiş midir?"

Beser, eline geçen beyannameyi sıkıntıyla katladı, cebine soktu. Canının sıkıldığı belliydi. A.P. lideri ve yanındakiler, sorulan suallere cevap vermediler. Bunu bir gün sonra, Aydına bıraktılar. Aydın hem daha müsait, hem daha tesirli mıntıkaydı.

Ama, gerek Beşerin, gerek Gümüşpalanın Aydındaki konuşmalarında beyannameye verilen cevap pek sudan oldu. Beşer, Genel Başkanlarının o tarihte asker olduğunu ve politikayla meşgul olmadığını belirtti. Gümüşpala ise, Yassıada kararlarına karşı direnmesinin hikâyesini anlatarak, kendisini bu kalkanın arkasına gizledi. Daha fazla ileri de gidemedi.

Bir kasabanın hikâyesi

A.P. liderini, gezisinin ilk kısmında mesut eden tek yer, Aydının Söke kazası oldu. İlçe, saatin çok geç olmasına rağmen Gümüşpalayı, nüfusundan ümit edilmiyecek cesamette bir kalabalıkla karşıladı. Küçük meydanı on bine yakın Sökeli kaplamıştı. Saat geç olduğu için kapalı salon toplantısı yapılacaktı. Gümüşpala salona güçlükle girdi. Sevinilecek olay, polisin A.P. liderine yardımını esirgememesi, nizamın temini için elinden geleni yapmasıydı..

Söke, 1957 seçimlerinde D.P. lehine ancak 3-4 bin oy fark yapmaz bir ilçeydi. Bu derece ilgi hem idareciler, hem de kafiledekileri şaşırtmıştı. Bir olay burada da A.P. ni henüz organize bir parti olmadığını ortaya koydu. Kapalı salonda Nuh Beşer konuşmuştu. Beşerin sözlerini bitirmesi üzerine, dinliyenler bağırdılar:

"— İsmini söyleyin! Konuşan ismini söyleyin!."

Aydın İl Başkanı mikrofonu eline aldı ve taleplere cevap verdi:

"— Konuşan, Merkez adayları dan ve partinin kurucularından Nuh Beşerdir.."

Beşer gülümsedi. İl Başkanım kendisini tanımamasından dolayı sıkılmıştı. Tekrar mikrofona gelerek hatayı düzeltti ve yerini Genel Başkana bıraktı.

Sökeden hareket eden A.P. kafilesi Kuşadasına gece yarısı varabildi. Kuşadası ilçesinde halk Gümüşpalayı, geç olmasına rağmen bekliyordu. Pala Paşa konuşmağa yeltendi. Ancak, Kuşadası Savcısı duruma müdahale etti ve o saatte açık hava toplantısı yapılamıyacagını bildirdi. Gümüşpala itiraz etmedi. Tadsızlık beklenirken, A.P. liderinin yumuşak başlı davranması bir olayı önledi. İlk tur böylece sona ermişti. Pala Paşa her şeye rağmen memnundu. İzmire geçti ve orada, il başkanıyla alâkalı tadsız olayla burun buruna geldi.

Partiler

Ağlayan nar, gülen ayva

Hâdise, bitirdiğimiz haftanın sonlarında bir gün, A. P. nin Ankaradaki Genel Merkezinde geçti. O sabahki gazeteler partinin İzmir il başkanı Eminsucu General Mehmet Ali Aytaşın tevkif edildiğini büyült puntolarla bildiriyorlardı. Çift yıldızlı emekli general bir gün önce, Aydın Yalçının meşhur "Altın Devir" ine nazire olarak yumurtladığı vecizeyi gazetecilere büyük bir çalımla ve "Bugün de söylerim, yarın da söylerim.." diye tekrarlamış, fakat ertesi akşam-Buca cezaevini boylamıştı.

Genel Merkezdeki partili bu haberi bildiren bir gazeteyi A. P. yi muazaa ile suçlandıran C. K. M. P. organı gazetenin yanına koydu, sonra başını iki eli arasına alıp düşündü: Fanatik D, P. lilere bakılırsa, A. P. kendilerine ihanet etmiştir. Onun için, bilhassa Egede basmaktadırlar istifayı. Halbuki bu sırada A. P. nin İzmir başkanı, Yuvarlak Masa taahhüdüne riayetsizlikten kodesi boylamaktadır. Ama, onun D.P. yi öven sözleri üzerine A. P. yi tutan az sayıda aydın partiden ayrılmakta, kendilerinin kuyruklarla bir arada bulunamayacaklarını söylemektedirler. O istifalar önlenmeye çalışılırken, A. P. yi C. K. M. P. İsmet Paşayla muvazaa halinde göstermeye çalışmakta, 1947'deki oyununu tekrarlamaktadır. Halbuki İstanbul gazetelerine bakılırsa, A, P. eski D. P. lilerin elindedir ve bunlar birbirlerine "Gözlerime bak, ne demek istediğimi anlarsın" diye işaret çakmaktadırlar

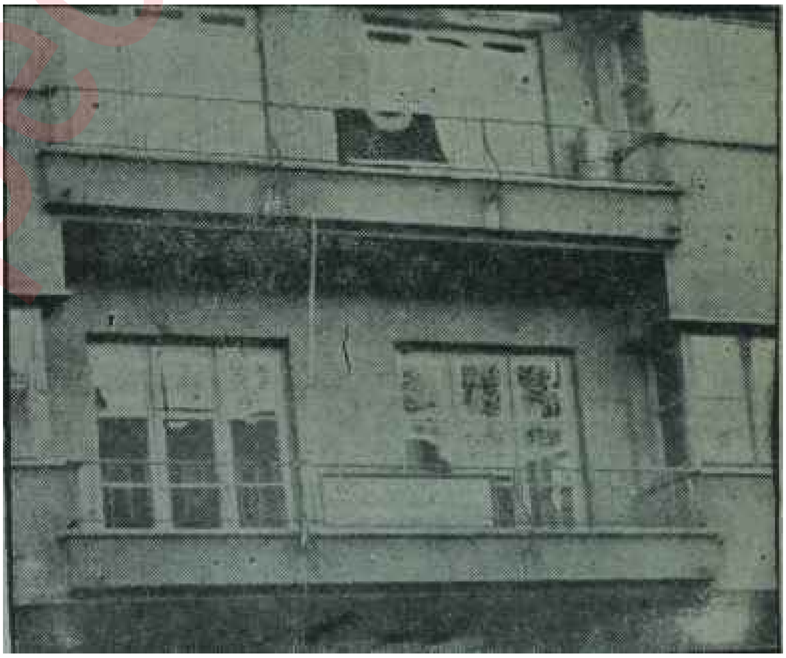
Haftanın sonundaki o gün, Ankaralı A. P. li derin bir of çekti, sonra kendi kendine mırıldandı:

"— Gel de, çık işin içinden.."

Seçimlere iki hafta kala, A. P. nin halini hiç bir şey bu levhadan daha iyi gösteremezdi.

İki camiden biri

Genel Merkezde ofların çekilmesine yol açan İzmir hâdisesi, cuma günü akşam üstü dramatik safhasına ulaştı. O gün ortadan uzun boylu bir zat siyah cüppesinin yakalarım itina ile düzeltti ve ayağa kalkarak

A. P. Genel Merkezi

Yorgan kimin elinde kalacak

Pek Zarif Majestelerinin Pek Münasebetsiz Muhabiri

Hadise 17 Eylül akşamı, İstanbulda Park Otelde geçiyor. Akşamın ilerlemiş bir saatidir. Otelin lokanta kısmında tenhalık çoktan başlamıştır. Buna rağmen dipteki Poldi orkestrası çalmakta devam ediyor.

Masaların birinden bir adamın kalktığı görülüyor. Orkestraya doğru ilerliyor. Rumen kemancı Mihail ile bir şeyler konuşuyor. Orta boylu, zayıf, saçları hafif beyazlanmış adamın garip bir tavrı vardır. Sıkıntılı ve sinirli görünmektedir. Konuştuğu Lorel - Hardi türkçesinden ecnebi olduğu anlaşılıyor. Kemancı evvelâ ne söylediğini anlayamıyor. Fakat, adamın bir şeye kızmış olduğunu hissediyor. Konuşmada, Adnan Menderesin ismi geçmektedir. Adam, o gün eski Başbakan baklandaki hüküm infaz olunduğundan orkestranın susmasını istemektedir! Poldi orkestrasının mensupları birbirlerine "Bu da nereden çıktı" der gibi bakıyorlar. Orta boylu, hırçın adam "Milli Matem" temasının tutmayacağını düşünerek "Otel Matemi" sebebini ileri sürüyor. Park Otelin en iyi müşterisinin öldüğü böyle bir gece Park Otelin orkestrası nasıl olup ta çalmaktadır?

Müzisyenler yeniden birbirlerine bakıyorlar, sonra salona bir göz atıyorlar. Yemek bitmiş, masalar tamamile boşalmıştır. Eh, madem ki otelin en iyi müşterisi de ölmüştür!. Çalgılarını topluyorlar ve omuzlarını silkip yürüyorlar.

Dünyanın her tarafındaki otel orkestraları bu neviden tiplerin, hele akşamları saatler ilerledikten sonra, böyle müdahalelerine alışıktırlar. Kimi kalkar, Rus Çan Nikolanın katlinin yıldönümü dolayısıyla matem marşı çaldırır, kimi. Prenses Margaret evlendi diye düğün marsı ister. Gerçi, 17 Eylül akşamı Türkiyede bu şekilde davranış en azından münasebetsizliktir ama, nihayet, Poldi orkestrası mensuplarının yaptıkları gibi omuz silkilebilir. Ancak, hadisenin kahramanı kimdir bilir misiniz? Dünyanın en tarafsız gazetesi diye bilinen Times'in ve dünyanın en ciddi mecmualarından biri olarak tanınan Economist'in Türkiyedeki temsilcisi David Hodham! David Hodham'ın sâdece Times ve Economist ile alâkadar olmayıp âdeta ingiliz basınına Türkiyeden yalnız başına ses verdiği düşünülürse bu muteber basının bir süredir memleketimiz halikında yaptığı yalan yanlış, taraflı, gerçeklere hiç uymayan ve tefsirleri hep çocukça -budalaca dememek için- yayınların sebeb-i hikmeti ortaya çıkar. İhtilalden bu yana Türkiyenin realitelerini hiç anlamamış. Türklerin ruh haletlerini hiç kavramamış, hadiselerin bi*r* tekine dahi doğru teşhis koyamamış, tahminlerinin zerresi doğru çıkmamış bir ekzantrik adamı -kendi ruh haleti bu ikentutup da İngilterenin dostu olan ve dostu kalmak isteyen bir memlekete Zarif Majestelerinin muhabiri diye göndermekteki basiretin, ak--n ve iz'anın derecesini varsın ingilizler düşünsün. Hodham'ın son aylarda yazdığı bütün yazıları, hadiseler teker teker ve kafaya indirilmiş balyoz gibi tekzip etmiştir Üstad ne kehanetlerde bulunmuştur ki, hiç biri çıkmamıştır. Memlekette ne kuvvet muvazeneleri çizmiştir ki hepsinin kofluğu anlaşılmıştır. Belki de talihsizin sinirliliği, bu "bozum olma'ların neticesidir. O takdirde, bütün merhamet duygularımız kendisiyle beraberdir.

David Hodham

Ancak, ingiliz dostlarımızın bir noktayı unutmamalarında fayda vardır. Basın hürriyeti, gazetecilerin yazılarına tanınmış bir hürriyettir. Davranışlarına, şahsi ahvallerine değil.. Hodham da, başkaları da istediklerini yazabilirler. Biz de yazarız. Mesele orada biter. Bundan dolayı hiç bir makam serzenişte dahi bulunmak hakkına sahip değildir. Yabancı gazetecilerin haber ve tefsirlerinden dolayı resmi azarlanmalara maruz bırakıldıkları, yahut -New York Times'ın muhabiri Hangen'in başına geldiği gibi- gayrıresmi şekilde persona non grata ilân edilip kapı dışarı edildikleri devir Menderesle birlikte kapanmıştır.

Ancak, kalem münasebetsizliklerinin hoş görülmesi demek otel münasebetsizliklerinin hiç tepki uyandırmayacagı mânasına gelmemektedir. Şimdilik, koca ingiliz hasmıma, o muteber gazetecilik âleminin kendisini kimlerle temsil ettirdiğini görüyor ve niçin yalan söylemeli, gülüyoruz.

konuşmağa başladı. Salonun dip kısmında bulunan duvar saati tamı tamına 16.40'ı gösteriyordu. Adamın ilk sözleri:

"— Mütalâamızı sava olarak arzedeceğiz" oldu.

Sonra, baştanbaşa hukuki istılahlarla dolu bir iddiayı irticalen serde başladı.. Salon bir mahkeme salonuydu ve hâdise, bitirdiğimiz haftanın sonlarındaki o gün İzmirde cereyan ediyordu.

Savcı Yardımcısı Nazım Karaaslan sözlerine söyle devam etti:

"-...Milli vicdanın mahkum ettiği ve cezalarının infaz edildiği bir zihniyeti efkârı umumiyenin temsilcisi bulunan gazetecilerin huzurunda ve millet önünde tel'in eden ve millete söz veren bir siyasi teşekkülün mesul bir şahsı olan maznun ahde vefasızlık göstererek, sırf rey avcılığı maksadıyla Türk ahlâk ve âdap törelerine aykırı hareket etmiştir"

Bu sözler, küçük salonun ortalarındaki sanık mahallinde oturmakta olan iri yapılı biri tarafından, dikkatle dinlendi. İri yapılı adam İzmirin A. P. İl Başkanı, EMİNSU'cu General Mehmet Ali Aytaştı. Rengi gittikçe sararan A. P. li başkan, ellerini ününde kavuşturarak iddianın hüküm kısmını dinledi. Savcı Yardım-

cısı, T. C. Kanununun 104/3. maddesi gereğince «anığın tevkifini talep edince, iri yapılı A. P. İl Başkanının keyfi iyiden kaçtı. Şaşkınlık içinde itiraza yeltendi ama, netice Savcının talebine uygun oldu ve yargıç, tok bir sesle kararı bildirdi: İzmir A. P İl Başkam Mehmet Ali Aytaş, muhakeme edilmek üzere tevkif edilmişti. Bunun üzerine sanık, geriye dönerek, kapıda bekleyen polise hitaben, şaşkın bir halde:

"— Beni siz nü tevkif edeceksiniz?" diye sordu.

Sonra aynı şaşkınlık içinde, A. F. li dostlarından bazı isteklerde bulundu. Emekli General, dilinin belâsına gideceği cezaevinde kendisine lazım olacak pijama diş macunu gibi şeylere muhtaçtı. Hep birlikte mahkeme salonu terkedildi ve kapıda bekleyen 10707 numaralı polis arabasına binilerek Buca Cezaevinin yolu tutuldu. Bu sırada aynı çeşit suçtan ötürü tevkif edilen bir başka A. P. li de Aytaşa iltihak ediyordu. Bu Bayındırın Çırpı köyünde, "Biz D. P. nin devamıyız" diye kükreyen A. P. Gençlik Kolu üyesi İhsan Erzurumluydu ve jandarma nezaretinde getirilmişti.

Aslında hikâye, bitirdiğimiz haftanın ikinci yarısında, perşembe günü başladı. O gün A. P. nin iri yapık İzmir İl Başkanı, İzmirin Mithatpaşa caddesindeki 879 numaralı sokağın bir binası önünde genç bir gazeteciyi, kolundan tutup sarsarak bağırmağa başladı:

"— Evet beyler, evet!... Beşbin yıllık Anadolu tarihinde 10 yıllık D. P. devri kadar mesut bir devir geçmemiştir! Bunu söylememi istiyorsanız, işte söylüyorum ve söylemekte devam edeceğim!"

Hiddetli A. P. İl Başkanının, evi önünde ve sırtında pijamasıyla sarfettiği bu sözler birden ilgi topladı. Demek ki A. P. li başkan bir gün evvel İzmirin Poyracık köyünde yaptığı, D. P. devrini öven konuşmasını teyid ediyordu. Birkaç dakika sonra konuşma süratle İzmirin becerikli ve inkılâpçı Valisi Burhanettin Uluça intikal ettiğinde Uluç küplere bindi ve derhal, bu kendini bilmez A. P. li hakkında gerekli muamelenin ifasını emretti. Ne var ki iş, polis tarafından biraz hafif tutuldu ve A. P. nin cüretkâr İl Başkanını ancak İl Merkezinde, sevgili lideri Pala Paşanın yanında yakalamak kaabil oldu.

Aytaş, polisleri görünce evvelâ ne istediklerini sordu. Meseleyi anlayınca, renk vermemeğe çalışarak:

" —Kanunlara hürmetim var Buyrun, gidelim" dedi ve öne düştü.

A. P. nin. Keresteciler içindeki bisküvi fabrikasından bozma İl Merkezinin salonuna gelindiğinde saat 11.20 idi ve tam o sırada Gümüşpala salonda arkadaşlarıyla müdâvele-i efkârda bulunuyordu. Konu, Egedeki A. P. karışıklığı idi. Gözleri pek iyi seçmeyen Pala Paşa, İl Başkanını güçlükle teşhis edebildi ve:

"— Hayrola, nereye gidiyorsun?" diye sordu.

Aytaş:

"— Paşam, belki görüşemeyiz. Müsaade edin de bir hatıra resmi çektirelim " cevabım verdi.

Salonda hatıra resmi çekmekle meşgul fotoğrafçılara Pala Paşasının yanında poz' verdikten sonra yola koyuldu.

Osman Bölükbaşı
Alaturka kurnaz

İl Başkanı Mehmet Ali Aytaşın tevkifiyle Egede A. P. kazanının fokurdaması bir oldu. İyi niyetli A. P. liler gruplar halinde istifalara başladılar. Bunlar istifalarım, Parti Merkezi içinde Gümüşpalaya alenen arzettiler ve bu şartlar içinde A.P. saflarında çalışamıyacaklarını bildirdiler. Pala Paşa kendilerini dikkatle dinledi ve sonra arkadaşlarıyla müdavelei efkârda bulunmak üzere müsaade istedi. O gün A. P. İl Merkezi bir an kovanından farksız oldu. Gelenlerin bir diğer kısmı, A.P. nin en kuvvetli bildiği Esrefpaşa teşkilâtındandı. Bir samanlar D. P- kalesi olarak bilinen İzmirin bu semtinin Pala Paşaya cephe alması pek manidar karşılandı. Eşrefpaşalı heyetlerde Pala Paşayı belli ve bambaşka bir istikamete itmek için gayret sarfediyorlardı.

Eski oyun

Aslında, A. P. nin iki cami arasında beynamaz kalması biraz C.K. M.P. nin manevraları yüzünden oldu. Ancak bu manevralar, Bölükbaşının kavruk partisine de pek fayda sağlamadı. İri kıyım lider, Yuvarlak Masa Toplantısı sırasındaki şahsi tutumunu oy avcılığının icabı olarak meydana vurunca C.K.M.P. içinde de kıyamet koptu. C. K. M. P. nin D. P. oylarında gözü olduğu biliniyordu. Nitekim infazlardan sonra Bölükbaşı, Milli Andlaşmaya imza basmış bir partinin lideri bulunmasından dolayı zerrece fütur duymadan Pala Paşayı bu toplantıya katıldığı için ithama başladı ve onu eski Demokratları satmakla suçlandırdı! Pala Paşa C. H. P. ile muvazaa halindeydi, o yüzden D. P. dâvasına ihanet etmişti. Peki Bölükbaşı? Bölükbaşı aynı fütursuzlukla ve övünmek için sirkatini söyleyen merdi kipti gibi "Ben, Örfi İdarenin yasak ettiği bir demeç verdim" demek tuhaflığım da gösterdi.

Bu "siyasi manevra" herkesten çok tecrübesiz Pala Paşanın ağzım hayretten açık bıraktı. Hiç böyle şey görmemişti. Halbuki bir C. K. M. P. lideriyle İstanbulda, haftasın ortalarında yapılan bir alaminüt basın toplantısı A. P. liderinin şaşkınlığım daha da arttırdı.

Basın mensupları, C.K.M.P. Genel Başkan Yardımcısı Fuat Arnayı C.K.M.P. nin Cağaloğluda, Cemal Nadir sokaktaki İl Merkezinde kıstırdılar ve kelimenin tam manasıyla terlettiler. Konu, Yuvarlak Masa toplantısı ve , C.KM.P. nin irikıyım liderinin tutumuydu. Bir muhabir. Arnaya dosdoğru:

"— Sakin Yuvarlak Masadaki tutumunuzla A. P. ye gidecek reyleri toplama gayesi gütmüş olmıyasınız?" şeklinde bir sual sorunca, Arna, aktörlükteki maharetine bir yenisini ekleyerek ve hiç renk vermeden şu cevabı verdi:

"— Böyle pespâye düşünceye hiç bir zaman kendimizi kaptırmadık ve kaptırmayacağız da."

Fakat muhabir. Arnayı kolay bırakmak niyetinde olmamalı ki, arkadaşlarının 'çokluğundan bilistifade yeni bir sualle lider yardımcısını bocalattı:

"— Pekâlâ, sizi Yuvarlak Masadan iğrendiren sebep nedir?"

Arna, serinkanlı görünmeğe çalışarak, şu cevabı verdi:

"— Vicdani kanaatim ne ise, açıkça belirttim. Herhangi bir mahkemenin kararına müessir olabilecek bir beyanda bulunmayı hukuk anlayışımla kabili telif görmedim."

Muhabir, hemen yeni bir sual yapıştırdı:

"— Size deklârasyonun, Yassıada Kararlarının tefhiminden sonra açıklanacağı temin edilseydi o zaman İmza eder miydiniz?"

Bu sual Arnayı sinirlendirdi. Sualin altında yatan manayı pek iyi bildiği için, kaşlarını çattı, sonra ağır ağır ve asabiyetini belli etmemeğe çalışarak konuştu:

"— Hayır, imzalamazdım.

Dimyata pirince giderken..

Meselenin artık anlaşılmayacak tarafı yoktu. C. K. M. P. nin irikıyım liderinin sâdece kendine reklâm temin edecek bozuk politikası, liderlerine bağlı yüksek başlar tarafından benimseniyor, daha açıkçası, müdafaa bile ediliyordu. Başlangıçta başarılı olduğu intibaını uyandıran sakat taktik, kısa zamanda C. K. M. P. içindeki aydınların infialine yol açtı. Nitekim, haftanın sonuna doğru, Yuvarlak Masaya "Toparlak Masa" demek suretiyle ciddiyetinin ayarını gösteren Arnanın ve irikıyım liderin partisinden istifalar başgösterdi. İstifaların çoğu aydın kitlenin bulunduğu İstanbulda ve onun banliyölerinde vuku buldu.

İlk feryat, C. K. M. P. nin dağınık İstanbul teşkilâtının nazar boncuğu Feride Tokaydan geldi. Sehhar Tokay, aslında İstanbul milletvekili aday listesinin Genel Merkezce yeniden tanzimindeki haksızlıktan muğber olmuştu. Sırası, bir kalem darbesiyle onsekizincilikten yirmialtıncılığa düşürülmüştü. Kadıncağız 1.250 lira para yatırmış, onsekizinciliği alabilmek için canla başla mücadele etmişti. "C. K. M. P. nin kendi bünyesinde süratle antidemokratik nizama kayması muvacehesinde, milletvekili adaylığı sorumluluğunu yüklenemiyeceğinden", çekiliyordu. Adaylıktan, İl Kadın Kolu Başkanlığından, İl İdare Kurulu üyeliğinden, milletvekili adaylığından ve nihayet te C. K. M. P. den istifa ediyordu.

Tokayı, Eminönü İlçe İkinci Başkanı Mustafa Ortaner tâkip etti. Ortaner de milletvekili adayları listesinde yirmiikinciydi. Fakat Genel Merkezin "ithal malı" adayları tepeye oturunca, kendisi otuzikinciliğe inmiş, dolayısıyla dışarı atılmıştı. Ortaner, 182 arkadaşıyla birlikte istifasını ilân ederken:

"— Çirkin bir taktikle A.P. den rey kapmak amacıyla mukaddes Yuvarlak Masa toplantılarını kendi menfaatlerine âlet eden liderler, C.K. M.P. nin çökmesine sebep olmaktadır. Vatan ve millet menfaatlerini düşünenlerin C.K.M.P. de çalışması imkânsızdır" seklinde konuşuyordu.

C.K.M.P. nin İstanbul teşkilâtını sarsan esas gelişme, bitirdiğimiz haftanın ikinci yarısında, perşembe günü, Galatadaki devkâri Velialemdar Hanın 206 numaralı lüks yazıhanesinde görüldü. Kendilerine "İdealistler" diyen mâruf grubun liderlerinden üçü, İl İdare Kurulu üyelerinden çift yıldızlı EMİNSU'cu General Kemal Akkurt, iş adamları Ali Suavi Yeğenoğlu ve Mustafa Bilgetekin de istifalarım açıkladılar. Müşterek basın hasbıhalinde, Bölükbaşı ve kafadarlarının atıldıkları mâcera, "basit bir oy avcılığı" şeklinde vasıflandırıldı. Son ikisi eski D.P. li üç kişinin istifası, milletvekilliği adaylığı ile alâkalı değildi. Ana şikâyetleri, usûlsüz ve antidemokratik son Genel Kongrede C.K.M.P. Tüzüğünde yapılan tâdillerdi. Tadiller C.K.M.P. ye korkunç bir Merkez İdare Kurulu diktatoryası getirmekte ve alt kademelerin murakabesini sıfıra indirmekteydi.

C.K.M.P. saflarına altı ay önce katılan Akkurt, Bilgetekin ve Yeğenoğlu, başka bir ideal arkadaşları Nafi Çopuroğluyla birlikte görüşlerini aksettiren müşterek bir deklarasyon hazırlıyarak daha önce İstanbuldaki 18 İlçe Merkezine göndermişlerdi. O zaman sâdece İl İdare Kurulundan çekilmişlerdi. Halbuki şimdi, Ankarada olan Çopuroğlu hariç, C.K.M.P. den de istifa ediyorlardı.

Muzaffer Özdağ
Deli fişek

M.B.K.

14 X 14 = 0

Beton merdivenlerin üst başında belli bir hareket göze çarptı. Resmi elbiseli polis memuru esas vaziyete geçti. Merdivenlerin alt tarafında bulunanlar ise toparlandılar ve gözlerini bronz kapıya çevirdiler. Kapıda iri bir adamın görünmesiyle flâşlar parladı. Devlet ve Hükümet Başkanı Gürsel ağır ağır merdivenleri inmeğe başladı. Arkasında Başyâveri Tank Binbaşısı Kadri Erkek bulunmaktaydı. Gürsel birkaç basamak indi ve aşağıda kendisini bekleyen gazetecileri görünce gülümsiyerek:

"— Bunlar gene beni mi bekliyorlar?" diye sordu ve kahverengi bastonuna dayanarak durakladı.

Gazeteciler, İhtilâlin başının etrafını kuşattılar, hemen sual yağmuruna giriştiler. İlk sual, günlerdir dedikodusu yapılan bir meseleyle ilgiliydi. Gürselin sol tarafında bulunan genç bir muhabir, son derece heyecanlı bir şekilde, arkadaşlarını yararak Başkana yaklaştı ve:

"— 14'ler istifa etmişler, doğru mu?" diye sordu.

Gürselin cevabım beklemeden ilâve etti:

"— 14'ler istifa ederlerse yurda dönebilecekler mi?"

Gürsel bu suali beklemiyor olmalı ki birden durakladı, sağ kaşım hafifçe yukarı kaldırarak ağır ağır konuştu. İlk sözleri:

"— Ben bir ay sonra her şeyi teslim edeceğim" oldu.

Ardından:

"— Selâhiyet, yeni hükümetin eline geçecek. O nasıl isterse, öyle yapar" diye ekledi.

Merdivenleri ağır ağar inerken sözlerine devam etti:

"— Bu hususta ben hiç birşey söylemek istemiyorum."

Son basamakta çember biraz daha daralmıştı ama, Gürsel artık pek konuşmadı ve kapısı açık bulunan plâkasız Cadillac'ının sol tarafına yerleşti.

Hâdise, bitirdiğimiz haftanın or--asında Başbakanlığın önünde cereyan etmekteydi. Gazetecileri son derece meraklandıran "141er meselesi bitirdiğimiz haftanın içinde bir kere daha günün konusu olmak istidadındaydı.

Çıbanın başı

Aslında hikâyenin başım, bundan bir müddet evvel Ankara ve İstanbul gazetelerine gönderilen iki mektup teşkil etti. Mektuplardan biri Yeni Delhiden, diğeri ise Tokyodan postaya verilmişti. Mektuplar,

Yazıişleri Müdürlerinin masalarında arz-ı endam edince, küllenen "14'ler meselesi" bir kere daha ortaya çıktı. Gerçi mektuplar gazetelere değil, Orgeneral Cemal Gürsele hitaben kaleme alınmıştı ama, teksir edilmiş şekilde gazetelere gönderilmesi dikkati çekti. Demek ki mektupların sahipleri, sözlerinin umumi efkara intikalinden fayda umuyorlardı. Mektupların altındaki imzalara bakanlar, isimlerin, artık hafızalardan silinmiş iki sâbık M.B.K. üyesine ait olduğunu gördüler. Gürsele açık mektup gönderen ve tavsiyelerde bulunan sâbık M.B.K. Üyesi Muzaffer Özdağ ile Alpaslan Türkeşti. Özdağ ismini pelür kâğıtların altında görenler önce pek hatırlıyamadılar, ama bir müddet sonra, "Haa, şu Özdağ" diyerek gülümsediler. İkinci mektubun altındaki imza daha çabuk hatırlandı. Bir zamanların "Kudretli Albay"ı Alpaslan Türkeş Özdağa tekaddüm ediyordu.

Türkeş, bir sayfa tutan mektubunda Orgeneral Gürsele Yassıada hakkında tarihi mesuliyetlerini hatırlatıyor ve bazı tavsiyelerde bulunuyordu! Mektubu okuyanlar şaşırmadılar. Türkeş, başı koparılmış cesede baş olmayı plânlayanların ilkiydi. Memlekette bu iş böylesine alıp yürümüşken onun kervana Yeni Deliliden de olsa katılmasını beklememek için ya sâbık Kudretli Albayı hiç tanımamak, ya da pek saf olmak lâzımdı. Eski Başbakanlık Müsteşarının Devlet ve Hükümet Başkanına hitap tarza da nazik olmaktan pek uzakta.

Fakat, Türkeşin mektubundaki bir hususiyet daha da fazla dikkati çekti. Metinde M.B.K. nden iki tarzda bahsediliyordu: "27 Mayıs Milli Birlik Komitesi" ve "13 Kasım Komitesi". Türkeşe bakılırsa, 13 Kasımdan sonra ne hatalar yapılmış, ne hatalar yapılmıştı.. Ama, işte, şimdi kendisi bu hataların düzeltilmesi yolunu Orgenerale hatırlatıyordu!

Mektup, 13 Kasım hareketinin hiç bir haklı sebebi bulunmasa, sebeplerin en haklısını bizzat teşkil ediyordu. Anlaşılan sabık Kudretli Albay, bir ara eline geçirdiği sandığı kudretin uçup gitmiş olması karşısında sinirli ve huzursuzdu. Mektup, en ziyade 14'lerin geri kalan kısmına zarar verdi ve durumlarım en iyi niyetlerle ele almak isteyenleri dahi tedirgin etti. Fakat Türkeşin çıkışı, en ziyade Türk Silâhlı Kuvvetleri içinde fena karşılandı ve tepki uyandırdı.

Türkeşin mektubu 12 Eylül 1961 günü Yeni Delhide kaleme alınmıştı. Yâni, Yüksek Adalet Divanın kararları tefhim edeceği günden üç

Alpaslan Türkeş
Akılsız baş

gün evvel... Tabii, bu da pek manidar görüldü. Türkeşin mektubu gazetelerde yayınlanmadı. Fakat, Dünya gazetesinin üçüncü sayfasının bir yerine sıkıştırılmış birkaç satırlık bir haber üzerine umumi efkâr, Türkeşin mektubundan haberdar oldu. M. B.K. üyeleri de harekete geçtiler. İlk olarak, Bakanlar Kumlunun bu hususta bir bilgisi olup olmadığı yolunda sondajlar yapıldı.

Geride kalan haftanın ilk yarısında yapılan bir Bakanlar Kurulu toplantısında bu husus bizzat Özdilek tarafından, M.B.K. adına, Kabine üyelerinden soruldu. Fakat hiç bir Bakan, Türkeşin veya Özdağın mektuplarının kopyelerini almamıştı. Anlaşılan iki sâbık M.B.K. üyesi, mektupların gazetelerde yayınlanacağım ümid ederek teselli bulmuşlardı.

Haftanın sonunda M.B.K. nin zeki üyelerinden Ahmet Yıldız ve Suphi Karaman, fikirlerini söylediler. Kızılay Genel Merkezinde yapılan bir basın toplantısında gazeteciler tarafından sigaya çekilen Ahmet Yıldız, bu hususta:

"— Biz işbaşında bulundukça, onlar dönemez!" şeklinde konuştu.

Daha sonra da, tıpkı Başkan Gürsel gibi:

"— Yeni hükümet gelince, elbette onlarla ilgili bir karar alacaktır" diye ilâve etti.

14'ler hakkında en munis hisleri besleyenlerden biri olan Suphi Karaman bile sabahın erken saatinde kendisini evinde yakalayan bir AKİS muhabirinin:

"— Türkeşin mektubunu okudunuz mu? İstifa ettikleri doğru mu?" sualine cevaben:

"— Bana kalırsa istifa, sâdece bir balon. Benim hiç haberim yok. Üstelik, seçimlerden evvel dönme arzusu izhar etmelerini de doğru bulmuyorum" demekten kendini alamadı.

Yeni haberler

Haftanm sonunda yeni haberler başkent ufuklarını yaladı. Rivayete göre, 14'lerin Avrupada bulunanları, aralarında toplantılar tertip ederek, istikballerini konuşuyor ve birlikte hareket ediyorlardı. Dedikodular o derece ilerledi ki, cuma akşamı, Dündar Taserin de Bern'den istifa mektubunu postaladığı şâyi oldu, Bu arada basın mensupları, Muzaffer Özdağın, kardeşi Muammer Özdağ vasıtasıyla gönderdiği istifa, mektubunu görmeğe muvaffak oldular. Mektup beş maddeden ibaretti. Çocukça bir lisanla kaleme alınmış olan istifa mektubu, M.B.K. Sekreterliğine intikal etmeden önce, 14'lere sempati duyan bir M.B.K. üyesi tarafından geri alındı. Tecrübeli M. B.K. üyesi, Özdağın gençlik ve heyecan saikiyle yaptığı gafın doğuracağı üzücü neticeleri bildiği için, arkadaşlık hissiyle hareket etmiş ve istifanın muameleye konmasını önlemişti.

Taşerin istifa haberine gelince, bunun da balon olduğu, cuma akşamı yapılan bir telefon muhaveresiyle ortaya çıkarıldı. Bernden aranan ve bulunan Taşer, telefondaki gazeteciye:

"— Katiyen böyle bir şey yok" diye cevap verdi.

Türkeş ve Özdağ, arkadaşlarının durumunu bir defa daha güçleştirmişlerdi. Hâdise bundan ibaret kaldı.

Bilinen şudur ki, 14'lerin seçimlerden önce Türkiye hudutları dahiline ayak basmalarının en ufak ihtimali yoktur. Ondan sonrası için ise karan seçimlerle kurulacak yeni hükümet alacak ve kararda oynayacak bazı faktörlerin içinde bizzat 14'lerin davranışları da bulunacaktır.

14'lerin bilmeleri gereken husus kendilerini hiç kimsenin vatan haini addetmediği; herkesin onları memleketin şerefli evlâtları saydığı, zaten bundan dolayıdır ki üzerlerinde T.C. memuru sıfatım taşıdıkları, ancak belki hepsinin, belki içlerinden bir kısmının hatalı tutumlarının bugünkü fiili vaziyete yol açtığıdır. Bu bakımdan Türkeşin mektubu tarzındaki davranışlar, sâdece millî menfaat konusundaki takdirsizliğin yeni delillerini teşkil etmektedir.

HAVACILIK

Kazalar

Korkunç bilânço

Geride bıraktığımız haftanın sonlarında, cuma günü, saatlerin 11'i gösterdiği sırada Yeşilköy Hava Alanından Ankaraya müteveccihen T.H.Y. na ait F-27 tipinde bir uçak kalktı. Uçak havalandıktan sonra, gözlerini etraflarında gezdiren yolcular gülümsemekten kendilerini alamadılar. Kırk kişilik uçakta sâdece beş yolcu vardı! Halbuki önceleri ayni uçakta yer bulmak bile bir mesele olurdu. Dakikalar ilerleyip uçak tam yolunu aldığı sırada, kabin memuru elinde pasta servisiyle göründü. Beş kişilik yolcu kalabalığına pastalar, sandviçler, limonatalar ikram edildi. Doğrusu, yolculara rağbet pek fazlaydı. Yolcular, bu değişikliğin sebebini bulmağa çalıştılar. Anlaşılan, T.H.Y. teşkilâtı, son günlerde rağbeti hayli azalan uçak yolculuğunu daha câzip hale sokup, eski müşteri miktarını korumak için gayret sarfediyordu.

Hikâye, evelki haftanın sonların» da bir gün başladı. O gün, yâni cumartesi günü saatlerin 18.49'u gösterdiği sırada Lefkoşadan normal seferini yapmakta olan T.H.Y. na ait F-27 tipindeki TAY uçağı, Adana Hava Alanından kalktığında herşey son derece normaldi. Çift motorla pervanelerin homurtusundan başka ses duyulmuyordu. Ortalık biraz önce kararmıştı. Uçağın 25 yolcusunun çeşit çeşit isleri vardı. Bir an önce Ankarada olmak için uçak yolculuğu yapmayı uygun görmüşlerdi.

Saatlerin 20'ye yaklaştığı sırada, yağmur bulutları arasından Ankaranın ışıkları seçilmeye başladı. Birkaç dakika sonra Esenboğada olunacaktı. Yolculardan bazıları, iniş hazırlıklarına bile başladılar. Fakat tam bu sırada, 28 kişinin kaderini tâyin edecek olan arıza vukubuldu ve sonunda da oyununu oynadı. Esenboğaya iniş için mesaj verilmiş, müsaade alınmıştı. Pilot Kemal Tatarer, iniş hazırlıklarına girişmişti. Bir anda uçağın sol motorunun çalışmadığı dikkatini çekti. Yanındaki yedek pilotla birlikte son dakikada husule gelen bu şanssızlığı bertaraf etmek için çabalamaya başladı. Fakat onların, stop eden sol motorla meşgul olmaları uçağın sevk ve idaresinin aksamasına yol açtı. Tam o sırada Karanlıktepeden geçiliyordu. Karanlıktepe, Esenboğa etrafındaki en yüksek tepelerden birisidir. Birden şiddetli bir tarraka duyuldu. Olan olmuştu. TAY uçağı, 25 yolcusu ve 4 mürettebatiyle birlikte Karanlıktepeye çarpmış, paramparça olmuştu. Yağmur ince ince yağıyordu.

Ertesi sabah uçağın düştüğü yerin bulunması ve bir anda etraftan duyulması, kaza mahallinin doluvermesine sebep oldu. Yardım için yakın köylerden koşuşanlar, ölülerle karşılaşıp hiçbir şey yapamamış olmanın üzüntüsü içinde çırpınırlarken, foto muhabirleri ve muhabirler yürekler acısı manzarayı tesbit için ellerinden geleni yapıyorlardı. Saatlerin 10'a yaklaştığı sırada Ankara Savcısı ve Emniyet Müdürünün de bulunduğu heyet tarafından son tahkikat yapıldı ve ölülerin kaldırılması işine başlandı. Bir ara Ulaştırma Bakanı Orhan Mersinli de kaza mahalline gelerek, ilgililerden son durum hakkında malûmat aldı. Fakat, artık yapılacak birşey yoktu.

Uçağın 4 kişilik mürettebatı ve 25 kişilik yolcusundan tek kurtulan, Kalafatoğluydu. Uçak mürettebatından Kaptan Pilot Kemal Tatarer, Kaptan Pilot Mazlum Demren, Pilot Cevdet Dinçer ve Kabin Memuru Erdoğan Özsoy, kaybedilen havacılarımız arasına vazife şehidi olarak katıldılar. Yolcular arasında, Kıbrıstan gelmekte olan 12 de turist bulunuyordu. Ölenlerin bir kısmı, geride bıraktığımız hafta sah günü, hazin bir törenle Hacıbayram Camiinden kaldırıldı. Bir kısmı da T.H.Y. na ait bir uçakla İstanbula nakledildi.

Uçağın düşüş sebepleri tahkik edilmektedir.

İşte, bitirdiğimiz hafta içinde uçak yolculuğuna rağbet edilmeyişinin sebebi bu acı olaydır.

Okuyucu Mektupları

Eski bir feryat

Kadın Gazetesi, polemik yapmadan ve kendi dâvaları çerçevesi içinde onbeş yıldır yayınlanan bir dergi olarak bazı görüşler acısından, ismi olan fakat cismi bulunmayan bir dergi sanılabilir.

Katı dolaylarında örneklerine pek çok rastlanan, yalnız abone servisi ile çalışma usulünü uygulayan Kadın Gazetesi, yurdun her köşesindeki aboneleriyle dâvasını savunmaktadır.

Cumhuriyetin ilânından sonra Atatürk devrimleri arasında ve o yüce varlığın desteği ile gelişen kadın devriminin bugünkü kapasitesi gözönünde tutulursa, dâvayı savunan derginin çektiği sıkıntı ve onu onbeş yıldır ara vermeden yayınlayanların fedakârlığı ölçülebilir.

Şahsımdan bahsolunurken işaret edilen tarihçeye gelince: "A. P. Kadıköy İlce-Başkanı, eski bir D. P. li olan Oruz" ifadesi kullanılmaktadır. Buna bir ilâve daha yapılması gerekir: İffet Halim Oruz, kadınlara siyasi hak verildiğinden itibaren C. H. F. mensubu idi. 1950 seçimlerine girilmeden kadın devrimleri dâvasını geri plânda bırakan C. H. P. den ayrılmıştır. Böylece 1953 yılına kadar bağımsız kaldım. Memleketimizde, İngiltere tarihinde okuduğumuz gibi, bağımsızların rol oynamadığını ve dâvama yararlı olamadığımı görerek D. P. nin bazı tasfiyeler yaptığı sırada bu partiye girdim. Bilindiği gibi, orada da kadınlık dâvası üzerindeki savunmam beni geri plânda bıraktı. Anlaşılıyor ki ben, Atatürk devrimleri içinde bir ömür harcadığım kadın devrimi çalışmalarımla inhiraflı yürüyenlerin arasında barınamıyorum. Acı hakikat budur ama, ben usanmadan mücadeleme devam edeceğim. Feryadımın eski bir feryat olduğunu asıklarım.

İffet Halim Onu
Kadın Gazetesi Sahibi

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Orta Doğu

Suriyede isyan

Son bulan hafta içinde Orta Doğu 1958 Irak ihtilâlinden beri en şiddetli sarsıntılarından birine daha uğradı. Perşembe sabahı haber ajansları Şam radyosundan naklen Suriyedeki Birleşik Arap Cumhuriyeti I. Ordusunun ayaklandığım haber veriyorlardı. Şam radyosu, "Arap İhtilâli Yüksek Kumandanlığı" imzasıyla yayınladığı tebliğlerde ordunun Suriyeli Araplara haysiyet ve vekarlarını ve orduya şerefini iade etmek maksadıyla harekete geçtiğini bildiriyordu. Şam sokaklarında tezahürat oluyor, halk orduyu alkışlıyordu.

Bu hareket kime karşı idi? Tebliğlerde buna açık bir cevap yoktu, fakat, durup durup tekrarlanan "Mısırlı kardeşlerimize kötü muamele etmeyiniz" tavsiyesi, olaylara en az vukufu olanları dahi şaşırtmıyacak kadar hareketin, ayaklanmanın kime karsı olduğunu açıklıyordu: Suriye, Mısıra ve Abdünnasıra karşı direniyor, 958 de az çok suni, az çok zoraki olarak kurulan ve Birleşik Arap Cumhuriyeti -B. A. C- adı verilen Mısır -Suriye birliğini kırıp atmak istiyordu.

İlk saatler

Ayaklanma hareketi Şamın 30 kilometre kadar güneyinde bulunan Katana askeri üssünden başlamıştı, -Suriye istiklâline kavuştuğundan beri bütün askerî darbeler bu üsten başlamıştır. Ayaklanan kuvvetler Şamda General Cemal Faysalın kumandasındaki I. Ordu karargâhını ele geçirmişler ve Şam radyosuna hakim olmuşlardı. İlk gelen tasvip ve bağlılık telgrafları ise hep güney bölgelerindendi. Öyle ki, batıda Humustan doğuda Irak hududunda kâin Ebukemale çekilecek hattın -ki bu hat meşhur petrol borusunu az çok inhiraflarla tâkip eder- güneyinde ve Irak, Ürdün, İsrail, Lübnan hudutları arasında kalan bölgedeki bütün askeri birlikler bitirdiğimiz hafta perşembe günü öğle vakti ihtilâl hareketine katılmış bulunuyorlardı.

Buna mukabil aynı hattın kuzeyinde kalan Halep, Hama ve önemli limanları ile sahil bölgesinin bir kısmı susuyor, bir kısmı da Başkan Abdünnasıra bağlılığını ifade ediyordu.

Buna güvenerek olacak ki, aynı saatte gelen bir takım Kahire mahreçli haberlerde, o sırada Suriyede bulunan B. A. C. Başkan Yardımcısı ve Savunma Bakam Mareşal Abdülhekim Amrın, Nasıra sadık kalan kuvvetlerin başına geçerek ayaklanmayı ezmek üzere olduğu bildirilmekteydi. Halbuki Mareşal Amr, daha ayaklanmanın ilk saatlerinde, I. Ordu Kumandanı General Cemal Faysal ile birlikte Suriyeli" ihtilâlcilerin eline geçmiş ve zararsız hale getirilmişti.

Mareşal Amr o sırada neden Suriyede bulunuyordu? Olayların akışında bir parantez açarak buna cevap vermek, ayaklanmanın önemli bir vechesini aydınlatmaya yarayacaktır.

Şahsî dâvalar

Sam ayaklanmasına takaddüm eden on gün, B. A. C. nin iki eyaleti arasında şiddetlenerek esen bir fırtınaya şahit olmuştur. Bu fırtınanın içinde en çok göze çarpanlar da Mareşal Amr ile Suriyeli Albay Abdülhamit Sarac idi. Fırtına Albay Saracın şahsi bir isyanı gibi başlamıştır. Suriye ile Mısırın birleştirilmesinden çok evvel Suriyenin 1. No. lu politika adamı olan Albay Sarac evvelâ şu meşhur 2. Şubenin başında bulunmuş, İçişleri bakanlığını deruhte etmiş ve nihayet B. A. C. nin Suriye Eyaletinin İcra Konseyi Başkanı olmuştur.

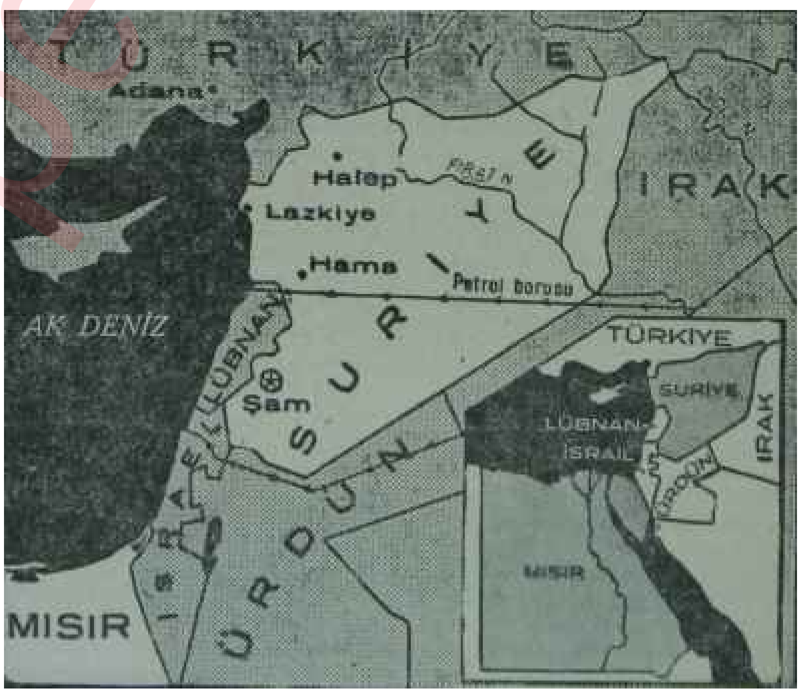
Geçen 17 Ağustosta Başkan Nasır iki eyaletin icra organlarını Kahirede çalışacak tek ve merkezî bir kabine halinde birleştirirken, Albay Sarac da Cumhurbaşkanı Yardımcısı unvanı ile İçişleri Bakanlığına getirilmiştir. Sarac kalkıp Kahireye gitmiş, fakat umduğunun hilâfına olarak B. A. C. nin tek İçişleri Bakanlığı olarak çalışması lâzımgelen dairede kendisine bütün dosyaların kapalı, bütün yüzlerin asık olduğunu görmüştür.

Halbuki Sarac Suriye-Mısır birleşmesinde birinci derecede rol oynamış, sonuna kadar Nasıra sadık kalmış, bu yüzden Suriyenin. hususiyetlerini ve Suriyedeki siyasi dostluk ve alâkalarım feda etmiş bir adamdır. Şimdi Kahirede kendisine ancak bir unvan verilmesi ve bu hararetli Nasır taraftarının, vatanından uzak, eli kolu bağlı bir yana bırakılması, daima perde arkasında çalışan fakat olaylara yüzde yüz müessir olmaya alışık bulunan bu dinamik Suriyeliyi çileden çıkarmıştır.

Fakat iş bu kadarla da kalmamış. Başkan Nasır Albay Saraca idari ıslahat gibi püften bir vazife verir ve bu maksatla kurulan Bakanlararası komiteye başkan tâyin ederken, öte yandan Başkan Yardımcısı Abdülhakim Amr Şama hareket etmiştir. Vazifesi, iki eyalet arasındaki tam birliğe engel olan unsurları temizlemek- ve Saracın en yakın arkadaşlarım işbaşından uzaklaştırmaktır.

Kıral gibi l

Nasırın en yakın silâh ve ihtilâl arkadaşı olan Mareşal Amrın Su-

Suriyede hareket sahası

riyede bir nevi "Vice-roi" gibi davrandığı, Kahireli diktatörün adına Suriyenin bütün idaresini yukarıdan kontrol ettiği bilinmekteydi. Amrın Şamı bu seferki ziyareti. Albay Saracın artık Kahirede bir nevi göz altında bulundurulmaya başlamasına tesadüf etmekle büsbütün ağır bir mâna kazanıyordu. Artık Suriyenin ne kendine mahsus bir icra organı, ne de bu organın başında Albay Sarac vardı, 958 de biraz da ilhak manzarası arzeden birlik nihai safhasına giriyor, Mısırlılar Suriyeye tamamen hakim oluyorlardı. Mısırlılar Suriyeyi bu sefer sahiden ilhak ediyorlardı.

Mareşal Amrın malûm maksatlarla Şama gittiğini öğrenen Sarac Kahirede deli divane olmuş ve kimseye haber vermeden Şama koşmuştur. Sarac ne yapacak, daha doğrusu ne yapabilecektir? Kendisini • destekleyen sosyalist Baas Partisi de dahil olduğu halde bütün siyasi partiler darmadağın edilmiş bulunmaktadır. Onların yerine kurulan tek parti, yani Milli Birlik Partisi ortadadır. Sarac bu Milli Birlik teşekkülünün Suriye bölümünü toplamış ve teşekkülün "Devletin en yüksek otoritesi"ni teşkil ettiğini ilan etmiştir. Fakat öte yandan Mareşal Amr da oldu bittileri kabul edebilecek bir adam değildir veya böyle bir adam olmaması lâzımgeldiğine kaani bulunmaktadır. Onun için Suriye Milli Birlik Konseyi toplantı halinde iken Mareşal Amr ordunun Mısırlı elemanlarıyla toplantı salonunu sarmış, bazı teyid edilmeyen haberlere göre iki asker tabancalarım çekmişlerdir.

Tabancalar patladı mı patlamadı mı, bilinmiyor, bâtta işin bu kerteye geldiği de şüphelidir. Bilinen bir şey varsa, Nasırın vahameti haber alıp Şama derhal Abdülkadir Hatemi gönderdiğidir. Basın işleriyle vazifeli Devlet Bakam olan Hatem, Nasırdan aldığı talimat üzerine evvelâ Sarac ile Amrı uzlaşmaya çağırmış, fakat muvaffak olamayınca "Sizi Başkan çağırıyor, buyrun Kahireye" demiştir. İki asker de emre itaat etmişlerdir.

Büyük hesaplaşma

Kahireye gelir gelmez Albay Sarac göz hapsine alınmıştır. Buna mukabil Mareşal Amr tekrar Şama gönderilmiştir. Bu arada, Nasır, Albay Saracın Suriyede yegâne desteği ve icra vasıtası saydığı Suriye Milli Birlik Konseyini de lâğvederek, cephenin her iki eyalet için tek bir konseyi bulunacağını ilân etmiştir

İki gün sonra Kubbe sarayında gayet garip bir kabul tarzına şahit olunuyordu.

B. A. C. Başkan Yardımcısı ve İçişleri Bakanı Albay Abdülhamit Sarac, Devlet Başkanını görmek gibi gayet tabii bir arzu izhar etmiş ve "gelsin" cevabını almıştır. Lâkin bu "gelsin" sözünün "hemen görüşelim" mânasını taşımadığı anlaşılmış, Nasır, yardımcısı ve İçişleri Bakanı olan adamı, kabul etmeden evvel, hususi kaleminde tam beş saat bekletmiştir. -

Bu beş saat intizardan sonra Saracın sükunet bulacağı ümit edilemezdi. Aksi varitti. Nitekim konuşmanın çok fırtınalı olduğu, koridorlara kadar yayılan seslerden de anlaşılmıştır. Başkan, Albay Saracdan, Kahirede kalarak İdari Reform Komitesine başkanlık etmesini, başka işlere karışmamasını istemiş, Sarac ise red ve istifa etmiştir.

Birinci hata: İstifa kabul edilmiş ve bitirdiğimiz hafta salı akşamı resmi ve aleni mahiyet almıştır.

İkinci hata: İstifadan sonra Saracın Suriyeye dönerek, doğmuş olduğu Hamına şehrinde ikamet arzusu kabul edilmiş ve filhakika eski Bakan Suriyeye gitmiştir. Fakat hiç şüphesiz Hammaya değil....

Saracın istifa ettiği ve bu istifanın kabul edildiği hakkındaki haber Suriyede bir bomba tesiri yapmıştır. Artık hiç ötesi yoktu, Suriye Abdünnasırın 1958 den beri gittikçe şiddetlenen diktasının ve onun icra vasıtası Mareşal Amrın tam mânasile zebunu oluyor, Suriyenin nam ve nişanı kalmıyordu. Mısır ile birleşmeyi vaktile can ve gönülden arzu etmiş olanlar bile, bunun böyle olacağına tahmin etmemişlerdi. Başlangıçta Suriyenin bir dereceye kadar muhtar kalması, kendi hususiyetini muhafaza etmesi kararlaştırılmış, bu hususta vaitler alınmıştı. Kaldı ki, öte yanda toprak reformundan zarar gören büyük mülk sahipleri, millileştirme kararlarından sonra işlerinden, tezgahlarından olan iş adamları, bir hiç haline gelen politikacılar vardı. Zaten bidayetten beri bu birleşmeden istisnasız herkes hoşnut da değildi. Suriyenin, 5 milyon Suriyelinin nisbi refahını 25 milyon Mısırlının sefaletile paylaşmasını akıl kârı saymayanlar eksik değildi. Nihayet, Nasır idaresi altında memleketten kaçmak zorunda kalan komünistlerin mevcudiyeti de inkâr edilemezdi.

Abdünnasır
İstenmeyen adam

İşte, Albay Saracın bir tarafa itilmesi Uttun bu çeşitli mülâhazaları kristalize etmiş ve Mısırlı kumandanlardan pek hoşnut olmayan orduyu infilâka hazır bir hale getirmiştir.

Parantez kapanıyor

Albay Sarac, tahmini güç olmayan bir ruh haleti içinde Kahi reden Suriyeye hareket ederken,' Başkanın adına Mareşal Amr da Suriyede temizliğe, daha doğrusu temizliğin son faslına başlamış bulunuyordu. Amr çarşamba günü, yâni ayaklanmadan bir gün evvel Suriyeli yüksek rütbeli memurlardan büyük bir gruba derhal Kahireye hareket etmeleri emrini vermiş, kendilerini başkentte yeni vazifeler beklediğim söylemişti. Aynı gün Albay Saracın iki yakın mesai arkadaşı, Suriye İstihbarat Servisleri Şefi Sibai ile Özel Kalem Müdürü Abdülvahab Hatib emekliye sevkolunuyordu.

Ordu bu şartlar içinde harekete geçmiş ve perşembe sabahı başlayan ayaklanmaya öğle vaktine kadar bütün güney Suriye katılmıştır. Ancak İhtilâl Kumandanlığı o âna kadar ne doğrudan doğruya Mısırı, ne de Nasırı söz konusu etmiştir. Yalnız Mısırlılara ve diğer ecnebilere mutlak surette iyi muamele edilmesi lüzumu tebliğlerde tekrarlanıyordu.

Hareketi Mısır halkına bizzat Nasır haber vermiş ve bu hareket karşısında yılmayacağını, Arap birliğini parçalamak isteyenlerin oyununa gelmeyeceğini söylemiştir.

Bu arada Halep radyosu Nasırı tutmakta devam etmektedir. Bundan mı cesaret aldı, bilinemez, fakat Nasılın akşama doğru yeni ve daha sert bir nutuk söylediği görüldü. Bu-

na mukabil Suriyeli ihtilâlciler 9 No. lu tebliğ ile hayret uyandıran bir haber verdiler: Suriyeliler Mareşal Amr ile bir uzlaşmaya varmışlardı ve ayaklanma hareketi durmuş, normal durum avdet etmişti. Bu ne gibi bir anlaşma idi? Suriyeye bir nevi muhtariyet mi tanınıyordu? Abdülhakim Amrın buna selâhiyeti var mıydı? Bu sualler üzerinde fazla düşünmeye vakit kalmadan 10 No. lu tebliğ geldi: Hayır, uzlaşma olmamıştı. Bütün Suriyede gece sokağa çıkıma yasağı konuyor ve Mareşal Amr ile beraberinde bulunan birkaç Bakan Kahireye dönüyorlardı.

Akşam, Nasırı tutan Halep radyosu dil değiştirdi, Suriye ihtilâlini övmeye başladı. Buna muvazi olarak Şam radyosu da Kahireye karşı saygılı lisanını bıraktı. Nasır dahil, Mısırlı idarecileri, unvanlarını zikretmeden adlı adınca çağırır oldu.

Nasır bu hava içinde ilk şaşkınlık kararım alarak Lazkiyeye 120 kişilik bir paraşütcü birliği indirdi. Fakat bunlar derhal teslim oldular. Suriyede kısa zamanda Memnun Küzbarinin başkanlığında, tamamen sivillerden müteşekkil bir hükümet kuruldu ve ayrılığın ilk safhası bu suretle tamamlandı.

Buyrun cuma namazına

Abdünnasır, Lazkiye üzerine yapılan o paraşütcü müdahalesinin, o herkesi şaşırtan mânasız ve gayesiz hareketin ertesi cuma günü, namazdan sonra Cumhuriyet meydanında bir nutuk söyleyerek Suriyenin ayrılığını kabul etmiyeceğini bildirdi. Bidayette Donanmaya ve hava kuvvetlerine müdahale emri verdiğini, fakat sonradan Halepin de Suriyeli ihtilâlciler tarafına geçmesi üzerine kan dökülmemesi için daha ileriye gitmemiş olduğunu söyleyen Nasır, nutkunu, bu nutkun muhtevadan mahrumiyetini "Emperyalistler, gericiler, ayrılıkcılar" gibi mûtad demagoji lûgatçesi ile örtülemeye çalıştı. Aslında bu nutuktan evvel kılman cuma namazını Suriye -Mısır Birliğinin cenaze namazı saymak mümkündür ve bundan böyle mücadelenin radyo antenleri ile yapılacağını düşünmek için kâfi sebep vardır.

Fakat Suriye ayaklanması, bundan sonra ne gibi gelişmeler gösterirse göstersin, iki taraf için ve hattâ Orta Doğunun umumi havası için ne gibi yenilikler getirirse getirsin, başlı başına olay, Başkan Abdünnasırın prestijine, şimdiye kadar vurulan darbelerin en büyüğünü teşkil etmektedir. Basra körfezinden Atlantik kıyılarına kadar uzanacak bir Arap imparatorluğu kurmak hülyası şöyle dursun, Suriye ayaklanmasının daha ertesi günü Şamda, kurulan hükümeti, küçücük Ürdün, Kahireyi hiçe sayarak tanıyıvermek cesaretini göstermiştir. Bunu, Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin tanıma kararı tâkip etmiştir. Bu tanımalar devam edecek ve zaman geçtikçe emrivâki artık geri dönülemiyecek şekilde yerleşecekler.

Bunun Mısır için neticesi, yeni bir politik istikamet tâyini şeklinde tecelli edebilir. Araplardan ağzı yanan Abdünnasırın şimdi Afrikaya dönmesi, yeni istiklâle kavuşmuş siyahi memleketlerin liderliğine yeltenmesi ihtimali vardır. Fakat bu kesimde de karşısında Burgiba, Nkruma, Seku Ture ve hattâ Mareşal İbrahim Abut gibi oldukça çetin cevizler bulaçaktır.

Suriyeye gelince, ayrılık bu memleket için de yüzde yüz teminatlı bir saadet sayılmamalıdır. 958'e takaddüm eden günlerde olduğu gibi, yine hükümet entrikaları, parti kavgaları ve en mühimi, komünist tahrik ve sızmaları başlayacak olursa, ayrılık yalnız Suriye için değil, bütün Orta Doğunun dengesi için zararlı olacaktır.

K A D I N

Aile

Evlilikte ilk yıl

Yedinci yıl, büyük bir ihtimalle hemen hemen her evliliğin en tehlikeli yılı olarak kabul edilir. İstatistikler, bütün dünyada, evliliklerin en çok yedinci yılda buhran geçirdiklerini tespit etmiş bulunuyor. Fakat son bir görüş, evliliğin ilk yılının en önemli yıl olduğunu ortaya atmıştır. Yedinci yıl da gene bu ilk yılın tesiri altındadır.

Yeni evli iki insan birbirine yabancıdır. Flört devri, nişanlılık, hattâ arkadaşlık devri birbirlerini tanımak için kâfi değildir. Mesele, aynı çatı altında yaşamaya başlayıp, evlilik ortaklığına atıldığınız zaman meydana çıkar. Anlaşabilmek için ilk şart, bu birbirini seven iki yabancının birbirlerini tanımaya çalışmalarına ve bunu mümkün mertebe iyi niyetle yapmalarına bağlıdır. Bu tanışma devresinde aileler, yani kız veya erkek tarafı, gençlere hiçbir müdahalede bulunmamalıdırlar. Hattâ bu devrede bunların eve fazla gidip gelmeleri de doğru değildir. Sıcak, samimi, fakat çekingen bir rabıta kurup gençleri başbaşa bırakmak daha doğrudur. İlk yıl içinde yeni evlilerin yabancı ahbaplıklara karşı da ihtiyatlı davranmaları şarttır. Birbirlerini henüz iyi tanımıyan insanların birbirlerine intibak ederken yabancılara da intibak etmeleri ve bunu beraberce yapmaları güç olur. İlk yıl için bilinen eski dostlar, varsa, eski müşterek dostlar çok daha iyidir. İlk yılda karı-koca ne fazla eve kapanmalıdır, ne de her an gezme düşünmelidir. Eve kapanmak evliliği sıkıcı yapar ama, müşterek zevkler keşfedip bunları beraberce paylaşmaktan, bazen başbaşa oturup, başbaşa bir eğlence yerine gitmekten de hoşlanma itiyadını edinmek lazımdır. Ahbap dâima şart olmamalıdır. Evliliğin ilk yıllarında eşler birbirlerine itimat etmesini öğrenirlerse, bu, istikbal için en iyi garantidir. Aşk, kolayca şüpheci olur. Şüphe kendisini her sahada gösterebilir. Zaten aşkı öldüren de gene şüphedir. Eve geciken erkek muhakkak eğlencededir veya gezmeyi seven canlı bir kadının aklı dışarda demek değildir. İnsan bazen eşine kızmadan da asık suratlı olur. Eşler birbirlerine itimat ettikleri gibi, kendi kendilerine de itimat etmelidirler Bu itimat hissi mutfaktan başlar, her sahada önemli rol oynar.

İlk yılın bir tehlikesi de eşlerin, birbirlerini oldukları gibi değil, görmek istedikleri gibi görmeye çalışıp hayal kurmalarıdır. Bu hayalleri, ekseriya hayal kırıklıkları tâkip eder. Kimse kusursuz olamaz.

İlk yılda eşler artık bütün meseleleri kendi zaviyelerinden değil, müşterek zaviyeden görmeye çaba göstermelidirler. Evlilik aynı zamanda bir ortaklıktır, menfaatler müşterektir. Gündelik hayatta egoizm de evliliğin en korkunç bir tuzağıdır. Yemek listesinden tutun da, evin tanziminde veya ahbapların seçilmesinde bile karşılıklı ve ölçülü fedakarlıklar şarttır. Bazan dâima tek taraf fedakârlık eder. Bu, iyi birşey

değildir. Karşılıklı, ölçülü bir feda» karlık nasıl şartsa, tek tarafın, fazla aşktan fedakarlık rolü oynaması da aksine hatalıdır. Egoizm evliliği öldürür. Bu hisse kapılmamak ve karşı tarafın bu hisse kapılmasını kolaylaştırmamak lâzımdır.

İlk yıl intibak yılıdır. Karı - ko canın birbirlerine intibak etmesi demek, birbirlerini kırmadan birbirlerine şahsiyetlerini kabul ettirmeye çalışmaları ve gene şahsiyetlerini kaybetmeden karşı tarafın şahsiyetini kabul etmeleri demektir. Evlilikte hiçbir şey tek taraflı olamaz. Meselenin en nâzik noktası işte budur.

Meslekler

Kütüphanecilik

Genç kız, henüz inşaat halinde olan merdivenlerden indi, uzun koridorlardan geçti ve boya kokan geniş, renkli kütüphaneye vardı. Gürültüler birden kesiliverdi. Zaten buraya işi düşen -inşaat ustaları dahil- herkes yavaş, yürür, yavaş konuşurdu. Duvarları boydanboya kaplıyan renk renk kitaplar insana öylesine bir saygı hissi veriyordu.

Genç kız, koltuğundaki dosyaları salonun bir köşesinden camlarla ayrılmış olan ofise bıraktı, arkadaşlarını selâmladı ve kütüphaneye yeni getirilen büyük demir kitaplıkların başında bulunan bej elbiseli adamın yanına gitti. Adam düşünceli görü nüyordu. Kitaplıkların boyu fazlaca uzun olmuştu. Halbuki kitapların dâima elin yetişebileceği bir yerde olması, onlardan tam mânasile istifade edebilmek bakımından şarttı. Kitaplıkların üst kısımlarını kapattırıp battal etmek gerekecekti. Ne olursa olsun, her ikisi de memnun görünüyorlardı. Artık yerleşmiş 'Sayılabilirlerdi.

Olay, evvelki hafta içinde Ankarada, Hacettepe Çocuk Hastahanesinde geçiyordu. Bej elbiseli adam, yangından sonra inşa edilen yeni büyük binanın alt katında kurulmakta olan muazzam kütüphanenin müdürü, kütüphaneci İlhan Kumdu. Genç kızın adı ise, Sevgi Kendirli idi. Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesinin kütüphanecilik bölümünü yeni bitirmişti ve senenin en güzel kütüphanecilik tezini yazarak ta "Emily Dean" mükâfatını kazanmıştı. Hacettepe Çocuk Hastahanesi kütüphanesinde çalışıyordu.

Kütüphanecilik mesleği, son senelerde, bilhassa genç kızlarımız arasında ismi pek çok duyulan bir meslek olmakla beraber memleketimiz için henüz pek yenidir. Bundan dört sene evveline kadar, hariçte tahsil gören kütüphanecilerimiz ve dışardan getirtilen mütehassıslar hariç bu iş pratikten yetişen veya kısa kurslar gören kimselerin elindeydi. Halbuki bu, meselâ Amerikada üniversite mezunu olup Bachelor derecesini alan bir kimsenin iki sene daha fazla okuyarak elde ettiği bir tahsildir. Kütüphanecilik bugün Ankarada Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesinin bir bölümüdür ve dört senelik bir tahsili gerektirmektedir. Fakat bugün bizim için asıl önemli olan şey, kütüphanecilik mesleğini bugünkü mânasında anlıyabilmek ve kütüphaneciliği kuru bir tasnifcilik anlayışından kurtarıp eğitime ve öğretime faydalı bir hale getirebilmektir. İşte- kütüphanecinin oldukça uzun bir tahsil yapma mecburiyetini doğuran sebep te budur. Kütüphaneci geniş bir umumi malûmata sahip olmak zorundadır. Bir gazeteci, bir iş adamı, herhangi bir konuda malûmat istediği zaman, kütüphaneci ona derhal yardım edebilmek, o şahsın aradığı malûmatı temin etmek durumundadır. Dünyanın birçok yerlerinde kütüphanelerde böyle telefon servisleri vardır. Gazeteci telefonu açar, dünyanın bir ucunda kaybolmuş küçük bir devlete ait akla gelmez bir malûmat sorar, herhangi bir olayın tarihçesini öğrenmek ister veya iş adamına dünyanın bir ucundaki bir firmanın adresi lâzım olmuştur yahut ta herhangi bir şahıs, herhangi bir teşebbüse geçmek için dünyanın neresinde ve kimlerle temasa geçebileceğini anlamak istemektedir. Kütüphanecinin bütün bu şahıslara bir yol gösterebilmesi, yardımcı olabilmesi, nerede neyin bulunabileceğini derhâl çıkarabilmesi için geniş bir bilgiye ihtiyacı vardır.

Sevgi Kendirli arkadaşlarıyla

Bilgi anahtarı

Okul kütüphaneleri

Sevgi Kendirli "Emily Dean" mükâfatını kazanan tezini okul kütüphaneleri üzerinde hazırlamıştır. Bir yandan tahsilini yaparken, bir yandan da Ankara Maarif Kolejinde kütüphaneci olarak çalışmış ve okul kütüphanelerinin ihtiyaçları hakkında yakından fikir sahibi olmuştur. Sevgi Kendirli bu tecrübesine dayanarak, bilhassa okul kütüphanelerinin önemi üzerinde durmaktadır. Öğretmen, kütüphaneciyle işbirliği yaptığı takdirde öğrencinin çok daha iyi yetişebileceğine inanmaktadır. Çocuk öğrenmeyi sever, çocuk devamlı sualleriyle bunu her zaman ispat etmiştir, ama ders, çocuğun önüne hazır ve değişmez kalıplar halinde geldiğinde, çocuk ezberciliği ve muhakeme etmeden kabullenmeyi bir gelenek olarak karşısında bulduğunda, öğrenmek hevesinden soğumaktadır. Çocuk, öğretmenin verdiği ders yanında aynı konuyu başka başka kitaplardan araştırmalar yaparak öğrenmeye götürülürse, dersler ona çok daha zevkli gelecek ve çocuk sınıf geçmek için ezberlemek değil, dünyayı tanımak, bilmek, öğrenmek için okumak durumunda olduğunu anlıyacaktır.

SİNEMA

Filmler

İkinci Liste

Getirtici şirketlerin en yenisi olan, fakat birkaç yıl içinde, yarı resmiliği sebebiyle, ithal konusunda diğerlerine karşılık daha geniş imtiyazlara sahip Emek Ltd. şirketi, işe tikin United Artists ile başlamıştır. United Artists'in Türkiye mümessilini almasından bir iki yıl sonra da Fitaş ile Columbia arasında çıkan küçük bir anlaşmazlık sonucundan faydalanarak Columbia ile de anlaşmış ve kendine bağlamıştır. Emekçilerin öbür getirtici şirketlere olan tek üstünlügü -işin içine T.C. Emekli Sandığının da karışmasıyla-, alınan film bedellerinin transferinde önce» lik tanınması şeklidir' ki, yıllar yılı Merkez Bankasında uyanılmaz uykulara yatmış olan öbür getirtici şirketlere ait film bedellerinin transferinde hiç bir ilerleme kaydetmemesi, uzun bir süredir Hollywood yapıcılarını telâşa düşürmüştür. Bu telâş, giderek film alışverişinin kesilmesine kadar vardırılmış ve bir ara yabancı şirketler alacaklarının trans feri yapılmadan Türkiyeye film vermeyi bile reddetmişlerdir. Propaganda gücünün varlığına iyiden iyiye inanmış bir kurum olan USIS'in araya girmesiyle durum çarçabuk düzeltilmiş ve yine USIS'in kefaletiyle, Hollywood şirketleri Türkiyeye film vermeyi kabul etmişlerdir. Emekçilerle işbirliğine varmış olan United Artists, tabii bu Hollywood şirketleri arasında en kârlı çıkanıdır. Kolaylıkla transferi yapılan parasını muntazam almış, iş yaptığı Türk şirketi, ucuzlamasını beklemeden yıllık prodüksiyon listesinde neyi var, neyi yok hepsini satın almıştır.

İşe ilk önce sinema salonuna **sahip** olmakla başlamak isteyen Emekçilere, bu arada imar sebebiyle Belediyenin zorla boşalttırdığı ve kiracılarının elinden yine zorla aldığı iki salon, Belediye - Emekli Sandığı anlaşması gereğince, verilmiştir. Belediyeden borçlarına karşılık alman bu iki sinema salonuna önceleri iyi şartlarla kiracı aranmış, fakat Emekli Sandığı kendi isteklerine uygun nitelikte bir kiracı bulamamıştır. Atsan atılmaz, satsan satılmaz örneğinin bir eşini böylece başına sardıran Emekli Sandığı, salonları kendisi işletmeye karar vermiş, yüzde 90 Emekli Sandığı, yüzde 10 da özel kişilerin katıldığı bir şirket kurarak işletmeyi üzerinden devretmiştir. Şirket kurulmuş, sinema salonları devredilmiştir ama, iş bununla elbette ki bitmemiştir. İki sinema salonu, yılın 62 haftasını dolduracak filmlerden yoksundurlar. Getirticilik alanında iş gören iki büyük şirketin -Fitaşçılar ve bir zamanların Lâlecileri- İstanbul ve Anadoluda bir çeşit tekel haline getirdikleri, kendi malları veya kiracılıklarım yaptıkları, hatırı sayılır derecede çok sinema salonları vardır. Bu iki büyük getirtici şirket, yeni yeni kıpırdanmaya başlayan yerli, filmcilikle «uyun altında ceryan eden bir çekişmeyi sürdürmektedirler. Anadolu pazarı da yabancı filmlerle yerli filmlerin kıyasıya vuruştukları bir savaş meydanı haline getirilmiştir. Bu yüzden getirtici şirketler daha emin ve sağlam gördükleri İstanbul ve benzeri büyük şehirlere gözlerini dikmişler, birbiri arkasına salon sahibi olma yolunu tutmuşlardır. Bu durumda elinde sadece iki boş sinema sal»» nuyla yeni kurulmuş şirket -Emekçiler- ortada kalakalmışdır. Bir yıl küçük perakendecilerin ellerindekilerle durumu idare eden Emekçiler, hemen ertesi yıl United Artists'in pek ucuzcu bir mümessili olan Star - Mondial'cilerle anlaşarak getirtme işini üzerlerine almışlar ve böylece salon sahipliğinden getirticiliğe geçmişlerdir. Diğer getirtici şirketlere karşılık, daha az tüccar bu* zihniyet güden hu yeni kuruluş, yıllık gösterme listelerinde -bu yüzden- aburcuburdan çok, kaliteli filmlere daha geniş bir yer ayırmaktadır.

Bu listeye göre

Emekçilerin 1961-62 yeni sinema mevsiminde gösterilecek filmle* rinin sayısı otuzun üzerinde değildir. Ama bu otuz filmlik liste, meselâ Fitaşın altmış filmi içine alan "birinci liste"sinden (Bk. AKİS, sayı: 377) çok daha yüksek sayıda iyi füme sahiptir ve Jules Dassin -"Never on Sunday - Pazarları Asla"-, Otto Preminger -"Exodus" vs "Anatomy of A Murder - Bir Cinayet Tahlili"- John Huston -"The Misfits - Uygunsuzlar" ve "The Unforgiven - Affedilmeyen"-, Fred Zinnemann -"The Nun's Story . İnsanlık Uğruna"-, J. Lee Thomson **-"The** Guns of Navarone - Navarone Toplan"-, Frank Capra -"A Hole in the Head - Miami Mâceraları"-, Anatole Litvak -"Goodbye Again - Bahms'ı Sever misiniz?"-, Stanley Kramer -"Inherit the Wind Rüzgârın Mirası"-, John Ford -"The Horse Soldiers - Kahraman Süvariler"-, Carol Reed -"Our Man Havana - Havana Casusu"-, Claude Autand - Lara -"En cas de Malheur - Talihsiz Kız"-, Henri - George Clouzot -"La Verité - Hakikat"-, Alexandre Astruc -"Une Vie - Bir Hayat"-, Daniel Mann -"The Last Angry Man • Son Kızgın Adam"-, King Vidor -"Salomon And Sheba - Hazreti Süleyman'ın Hazineleri"-, John Sturges -"Magnificent Seven - Yedi Silâhşörler"- ve ünlü sinema oyuncusu John Wayne'in ilk rejisörlük denemesi -"The Alamo - Alamo Fedaileri"- listenin hemen haslarında yer almaktadır. Bu usta işi filmlerin ya-; nısıra listede, meselâ bir Richard Quine, bir Delmer Davis, bir Robert Rossen, bir Peter Olenville ve eşitleri de, tabii diğerlerinden daha geniş bir yer tutmaktadırlar.

Birinci kategoriye giren filmlerin başında gelen ve Hollywood'da çalıştığı sıralar filmleri yurdumuzda sürekli olarak gösterilen -"Brute Force - Vahşi Kuvvet", "The Naked City - New-York Esren" ve Thieves Highway - Cehennem Yolcuları" gibi- Jules Dassin'in Yunanistanda çevirdiği ve bas rollerinde Melina Mercouri ile kendisinin oynadığı "Never on Sunday - Pazarları Asla" Dassin'in filmografisinde orta kıratta filmleri arasında sayılabilecek bir niteliğe sahiptir. Dassin, bu filminde Atinalı küçük bir sokak kadınıma -bütün bir hafta sürten, fakat pazar günleri, çalışan normal insanlar gibi tatil yapan- yaşama serüveniyle, rastgele karşılaştığı aşk karşısındaki davranışım anlatmaktadır.

Bu yıl iki filmi gösterilecek olan Otto Preminger'in birinci filmi "Anatomy of A Murder - Bir Cinayet Tahlili", geçen yılın listesinden bu yıla aktarılmıştır. Baş rollerinde James Stewart, Ben Gazzara, Eve Arden ve Lee Remick'in oynadıkları "Bir Cinayet Tahlili", Preminger'in ikinci filmi, "Exodus"a göre daha başarılı bir filmdir. Küçük bir Amerikan kasabasında karısına tecavüz edildiğini ileri sürerek birini öldüren genç bir teğmenin cinayet suçundan' dolayı yargılanmasında savunmasını üzerine alan avukatının olağanüstü mücadelesini konu edinen "Bir Cinayet Tahlili" ile Preminger, **1960** yılı| Oscar'ına da aday gösterilmiştir.

Preminger'in ikinci filmi "Exodus," İkinci Dünya Savaşından sonra Filistinde yeni yahudi devletinin kuruluş yıllanma acılı hikâyesinii yahudi bir yazar olan Leon Uris'in aynı adlı bir best-seller romanına dayanarak kalabalık bir oyuncu kad-

rosuyla -Paul Newman, Eva Marie Saint, John Derek, Lee J. Cobb, Sal Mineo ve Jill Haworth-, biraz da taraf tutaraktan anlatıyor. Rejisör Preminger, roman yazarı Uris'in bu taraf tutucu davranışına bir o kadar kör kör parmağım gözüne katılmış ve "Ewodus," geçen yılın Cannes festivalinde de "sevimsiz" karşılanmıştır.

Diğerlerine gelince

Meselâ, John Huston'un gösterilmek için sıraya girmiş iki filminin "The Misfits- Uygunsuzlar" ve "The Unforgiven-Affedilmeyen"- ikisi de rejisörünün iki yıl önceki "Heaven Know9 Mr. Allison-Beyaz Rahibe" çelmesinden kat kat başarılı filmlerdir. Huston baş rollerinde Clark Gable, Marilyn Monroe ve Montgomery Clift'in oynadıkları "Uygunsuzlar"ı, ünlü oyun yazarı Arthur Miller'in orijinal bir uzun hikâyesinden çevirmiş, "Uygunsuzlar"ın çağdaş bir hikâyesine karşılık, "Unforgiven - Affedilmeyen"le western türünde de geçmiş günlerin serüvenlerine dönmüştür. "Affedilmeyen'in oyuncuları Burt Lancaster, Audrey Hepburn, Audy Murphy ve Charlie Bickford'dur.

"Highnoon - Kahraman Şerifin usta rejisörü Fred Zinnemann, bu yıl hayli eski bir film, "The Nun's Story - İnsanlık Uğruna" ile seyircimizin karşısına çıkıyor. Yazar Kathryn C. Hulme, senaryocu Robert Anderson ve rejisör Fred Zinnemann, "İhsanlık Uğruna"da ortak yönlerini; insancıl tutumlarım açıklıyorlar.

Zinnemann'dan sonra sıraya giren "The Guns of Navarone-Navarone'un Toplan," ünlü yıldızlan -Gregory Peck, Anthony Quinn, David Niven, Stanley Baker, Anthony Quayle, 1-rene Papas, Gia Scala ve James Darren- bir araya toplamasının yanısıra, Türk seyircisine yeni bir İngiliz rejisörünü, J. Lee Thomson'ı tanıtacaktır. İkinci Dünya Savaşı sırasında Rodos adasında Almanlara karşı sabotaj hareketine girişmiş milliyetçilerin savaş hikâyesi olan "Navarone'un Toplan"nın prodüktörü senaryocu-prodüktör Carl Foreman'-dir.

Emekçiler, listelerine, bir vakitle--in Hollywood'unu Hollywood yapan bir kaç ustadan en büyüğü Frank Capra'nın, oyuncu-şarkıcı Frank Sinatra ile ortaklaşa yaptıkları son filmi "A Hole in the Head-Miami Mâceralarını da almışlardır. Yeni kuşaktan seyircinin pek tanımadığı Frank Capra ve eseri listenin içinde en ilgi çekici film olmak niteliğini haizdir.

Preminger ve Jean Negulesco'dan sonra bir başka eski kuşak rejisörü, Anatole Litvak da artık ünü soğumakta olan yazar Françoise Sagan'la şans denemektedir. Baş rollerinde Ingrid Bergman, Anthony Perkins ve Yves Montand'ın oynadıkları "Goodbye Again-Brahms'ı Sever misiniz?", üç iyi oyuncusunun dışında seyirciye pek birşey verememektedir. Anatole Litvak'ın bu başarısızlığına karşılık, Stanley Kramer, aynı listede kendi filmografisinin de en iyi filmlerinden biri bilmen "Inherit the Wind-Rüzgânn Mirası" ve "The Defiant One-Kader Bağlayınca" ile yer almaktadır. Bunlardan "The Defiant One-Kader Bağlayınca", içinde siyah-beyaz çekişmesinin fazla ileri bir görüşle sözkonusu edildiği ileri sürülerek, Hollywood filmleri üzerinde bizde tek söz sahibi bir kurum tarafından yurda sokulması men edilmiştir. Geriye kalan "Rüzgârın Mirası", 1925 yıllarında Amerikayı altüst eden bir dâvayı ele almakta ve baş rollerini iki iyi oyuncu, Spencer Tracy ile Fredric March canlandırmaktadır. Hikâyeye göre, genç bir öğretmen olan Gates -Dick York- içinde yaşadığı eyaletin kanunlarına aykırı olarak öğrencilerine Darwin'in gelişme teorisini anlatmıştır. Halbuki Darvin'in bu teorisi hıristiyanların kutsal kitabında yazılanlarla bağdaşmamaktadır. Çok dinci olan eyalet halkı, genç öğretmeni yargılanıp cezalandırılmak üzere adaletin karşısına çıkarır. Öğretmen suçu kabul etmez ve direnir. Dâvada tiraj kokusu alan gazeteci Harnbeck -Gene Kelly- avukat Drummond'ı -Spencer Tracy- öğretmene vekil tutar. Drummond'ın rakibi, üç defa başkanlık seçimlerine katılmış, fakat kaybetmiş Matthew Brady -Fredric March- dir. Brady, tanıkları öyle bir ustalıkla sorguya çeker ki, dâva boyunca tanıklar, zor neticesi, sevdikleri öğretmenin aleyhine konuşurlar. Drummond umutsuzluğa düşer, fakat bezirgan gazeteci Harnbeck'in verdiği akıl üzerine Savcıyı kutsal kitap hakkında sorguya çeker. Sonunda da kutsal kitapta yazılan herşeye körükörüne inanmanın doğru olmadığını itiraf ettirip. Öğretmen de para cezasıyla kurtulur.

Stanley Kramer'in iyi anlatılmış, orjinal hikâyeli filminden sonra John Ford, "The Horse Soldiers-Kahraman Süvariler"le yine o usta işi western'lerinden birini daha vermektedir. Oyuncuları John Wayne ve William Holden'dir. "Qur Man in Havana-Havana Casusu", ortadan yukarı çıkamıyan ve rejisörünün "The Key-Anahtar"la iyiden iyiye duraklama çağına girdiğini daha da belirten bir Carol Reed filmidir.

DENİZCİLİK BANKASI T. A. O.

SERMAYESİ : 500.000.000 TL.

SUÂDİYE'DE BAĞDAD CADDESİ İLE VAPUR İSKELESİ ARASINDA DENİZE YAKIN LÜKS APARTMAN DÂİRELERİ (4 ODA, 1 HOL)

TASARRUF SAHİPLERİNE EN GENİŞ İMKÂN DENİZCİLİK BANKASINDA ASGARİ 150 LİRALIK BİR HESAP AÇARSANIZ VADELİ 25 VADESİZ HER 50 LİRAYA ALACAĞINIZ KUR'A NUMARASI SİZİ SUÂDİYEYE APARTMAN DAİRESİ SAHİBİ YAPABİLİR.

★

DENİZCİLİK BANKASI, HER YİRMİBEŞ LİRANIZA BİR KUR'A NUMARASI VEREN VE EN YÜKSEK İSABET İMKÂNINI SİZE TEMİN EDEN YEĞANE BANKADIR.

★

TASARRUFLARINIZI DENİZCİLİK BANKASINA YATIRMAKLA, PARANIZI EN SAĞLAM TEMİNATA BAĞLADIĞINIZ GİBİ, EN FAZLA FAİZ VE KUR'A NUMARASI ALMANIZ MÜMKÜNDÜR.

★

DENİZCİLİK BANKASI HER TÜRLÜ BANKA MUAMELELERİ İÇİN DAİMA HİZMETİNİZDEDİR.

DENİZCİLİK BANKASI T. A. O.

İHRACAT, İTHALÂT, KAMBİYO, KEFÂLET MEKTUPLARI SERVİSLERİ HER NEVİ BANKA MUÂMELELERİNİZ İÇİN MÜSÂİT VE GENİŞ İMKÂNLAR SAĞLAR.

Asgari **150** Liralık Hesaplarda

VADELİ / VADESIZ Her 25 / 50 Liraya bir kur'a numarası verilir

(Basın - 6788/14726) — 175

Derivit

Tabii A ve D Vitaminli

YARA VE YANIK MERHEMİ

DERİVİT pomat, iltihabı önleyici ve gideren yeni deri yapmakta müessir olmak üzere tertiplenmiş, uzun zaman tesiri tecrübe edilerek hazırlanmış faideli bir merhemdir

DERİVİT nerelerde kullanılır?

İltihaplı iltihapsız bütün yaralarda, tekmil yanıklarda Ekzema Sivilce Ergenlik, Traş yaraları, pişik donmalarda, güneş yanmalarında Emzikli kadınların meme ve karın çatlamalarında Dış kulak yaralarında ameliyat sonrası yaralarında el ve yüz çatlamalarında sünnet yaralarında emniyetle kullanılır

ECZANELERDEN ARAYINIZ

Akla - Reklâm — 178

Değerli bir inceleme kitabı İÇTİMAİ ve İKTİSADİ BAKIMDAN TÜRKİYENİN KARAYOLLARI

Yazan : Doç. Dr. Cavit Orhan Tütengil

Dağıtma yeri : Elif Kitabevi, Beyazıt, İstanbul

Fiyatı : 12,5 lira. XVI + 190 sayfa.

Akla - Reklâm — 177

KARA D
SİNOP
KIRKLARELİ
Ö.P.
ZONGULDAK
KASTAMONU
EDİRNE
TEKİRDAĞ
İSTANBUL
KOCAELİ
SAKARYA
Ö.P.
Ö.P.
BOLU
ÇANKIRI
ÇORUM
Ö.P.
BURSA
BİLECİK
ÇANAKKALE
ANKARA
BALIKESİR
Ö.P.
KÜTAHYA
ESKİŞEHİR
KIRŞEHİR
Ö.P.
MANİSA
UŞAK
AFYON
NEVŞEHİR
Ö.P.
NİĞDE
İZMİR
DENİZLİ
AYDIN
Ö.P.
Ö.P.
ISPARTA
BURDUR
KONYA
Ö.P.
MUĞLA
ANTALYA
İÇEL
AK DENİZ
KIBRIS